

planinski vestnik

12 1962

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 12 1962

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVIII | DEC.

VSEBINA:

PREČENJE CHAMONISKIH IGEL	
Branko Pretnar	529
V MARTULJKU	
Leopold Stanek	532
KARNIJSKE ALPE IN KARNIJA	
Dr. Viktor Vovk	533
BUKOVNIK NA PLANINSKIH	
STEZAH	
Samo Macesnik	542
SREČANJE OB JEZERU	
Boris Režek	544
PESNIKU-ROJAKU ALOJZU	
GRADNIKU	
Ludvik Zorzut	548
BIVAK POD MONTAZEM	
Rafko Dolhar, Trbiž	549
SPOMINSKA POT NA OJSTRNIK	
Klim	553
PROKLETJE — BIESKET	
E NEMUNA	
Mirko Markovič	553
PRVIČ NA MANGRTU	
Dušan Čop	559
V SNEZNEM OBJEMU	
Janez Bizjak	562
ZASAVSKA PLANINSKA POT	
Blaž Crepinšek	563
DRUŠTVENE NOVICE	
ALPINISTIČNE NOVICE	564
NOVICE IZ MLADINSKIH	
ODSEKOV	567
IZ PLANINSKE LITERATURE	568
RAZGLED PO SVETU	571
IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH	
VZPONOV	577

NASLOVNA STRAN:

JALOVEC S SLEMENA
Foto: S. Hribar

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS — urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje — Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1600.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600 - 14 - 3 - 121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odповedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odповedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

V založbi

»Planinske založbe«

bo v decembru izšla zanimiva knjiga Cirila Pračka

Med gorskimi reševalci

ki opisuje njihovo težko in požrtvovalno delo pri reševanju ponesrečencev tudi iz najtežjih prepadnih sten.

Delo je tiskano na brezlesnem papirju formata A 5, obsega 160 strani, ovitek kliširan in v treh barvah, vezava broširana z zavih.

Cena knjigi je din 900.—

Knjigarne in Planinska društva imajo na gornjo ceno 20% knjigotrški popust.

Primerno novoletno darilo!

Naročila sprejema:

PLANINSKA ZALOŽBA PRI PLA-
NINSKI ZVEZI SLOVENIJE,
LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9,
poštni predal 214-IV — telefon 32-553

Prečenje Chamoniških Igel

BRANKO PRETNAR

Le sommet atteint n'est plus le Sommet. L'accomplissement de soi — même, est-ce la fin, est-ce bien la dernière réponse?

Lucien Devies

Četrtek 31. VIII., peti dan prečenja.

Sonce me prebudi iz dremavice. Bonjour. Bojim se odpreti oči. Tone, ki je zjutraj vedno bolj svež in delaven, mi že moli menažko pod nos. Duh po »kaka-vu«, napravljenem iz koščka čokolade, raztopljenega v vodi, mi pomaga v realnost. Zoprni mi je in neprijazno ga zavrnem. Doživim natanko to, kar je v eni svojih črtic opisal Cankar. Tudi meni je težko. Spet sem se igral z njegovim prijateljstvom in požrtvovalnostjo. Nerazpoloženost pripisujem slabemu spanju na močno nagnjeni polici, s katere sem neprestano drsel navzdol. Kajman (Caïman) nama je sinoči pokazal zobe. Vreme se je ponoči poslabšalo. Misel na sestop po tisočmetrski steni, kjer še navzgor redki priplezajo, ni bila prijetna.

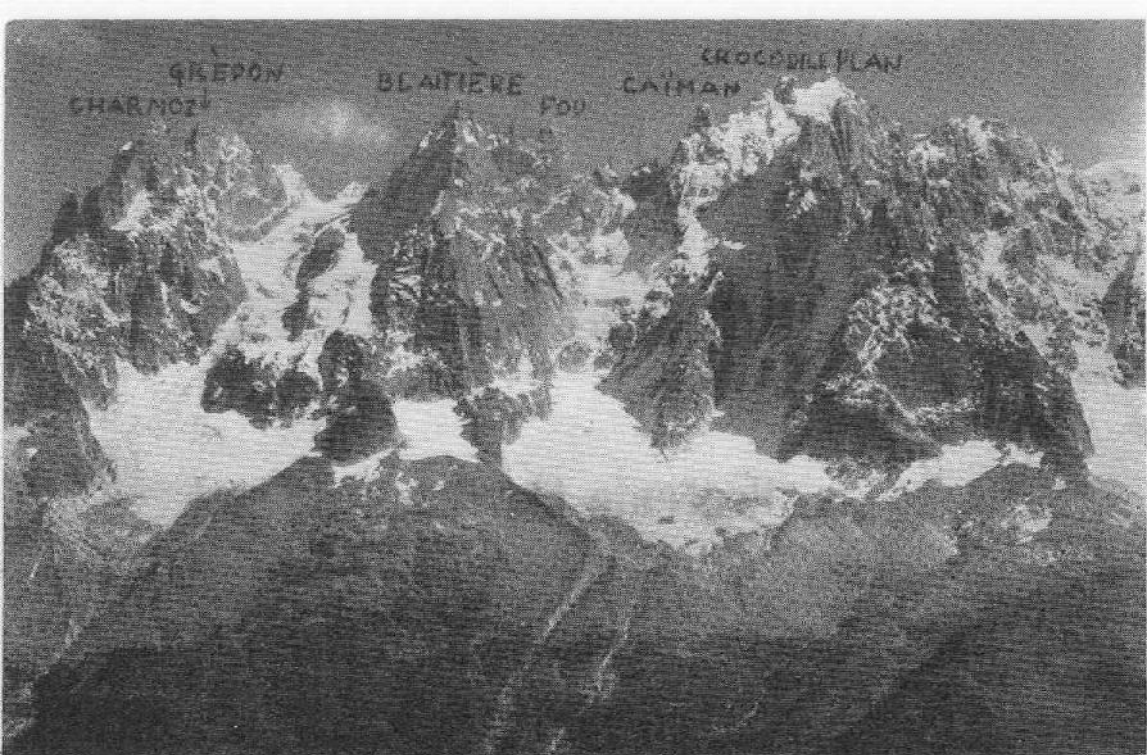
Zrr. Že spet helikopter, kar cel roj tam spodaj nad Mer de Glaceom. Danes pa že zgodaj rogovilijo.

No, tisto z vremenom je sedaj že urejeno. Neverjetno potrpljenje ima do dveh, ki gresta po nenavadni poti z Montenversa na Mont Blanc — preko Igel — ab asperisad astra torej.

To je le odlomek iz dnevnika. Dances drugače gledam na te dogodke. Ironija in malodušje sta se umaknila sončnim spominom na veliko doživetje. To mi je bil korak dalje k spoznavanju samega sebe, svojih telesnih in duševnih moči.

Prečenje sva pričela pri najmanjši igli — Aiguille de l'M, malo nižji od našega Triglava. Vzpon preko Aig. des Petits Charmoz na sedlo Fourche je bil prijeten nedeljski izlet, začinjen s težkimi nahrbtniki. Igla, ki ji pravijo Grands Charmoz, nama je izkazala manj gostoljubja. S sedla Fourche sva sledila Lojzu in Janczu, ki sta se namenila na vrh po severozahonem razu. Kar za njima torej — čim teže, tem bolje. Kljub celodnevni napornemu plezanju pa je bil zvečer vrh še visoko. Tudi onima dvema se ni godilo dosti bolje. Udoben bivač na polici pod grebenom naju je potolažil. Sonce je kmalu zašlo za Breventom. Poslednji žarki božajo vrhove in ledene vesine nad nama. V Chamonixu so jeli prižigati svetlobne reklame. Začenja se nočno življenje letovišarskega kraja. Tu gori je dosti lepše. Človek se počuti vzvišen nad utrujajočo vsakdanjostjo.

Zjutraj se z novimi močmi lotiva raza. Presneti cepin, kjerkoli more, se mi zatakne. Znajdeva se pod žandarjem. Visoko nad glavo tiči klin. Ne dosežem ga.

Nekaj Aig de chamonix

Sploh ne razumem, kako so ga mogli zabiti tako visoko. »Stopi mi na ramo,« se odreže Tone in uganka je razvozлана. Ko vlačiva nahrbtnike po vrvi navzgor, se mi zdi, da dvigava vodo iz vodnjaka brez dna. Opoldan sva bila na vrhu. Sicer pa tu tako nikoli ne veš, kateri od žandarjev in financarjev je najvišji.

Po že znani smeri normalnega pristopa na Charmoz sva se spustila v ozebnik pod močnim grebenom Charmoz-Grépon. Obšla sva ga, ker velja za samostojno turo, ki jo je pred leti napravila tudi slovenska naveza.

Na vrsti je bil Grépon. Mummeryjeva poč je opravičila svoj sloves naporenega gvozdenja. Zdelo se mi je, da bom prej potegnil nogo iz čevlja kot čevlji vkleščen v razpoko.

Ker ni bilo nikjer primerne prostora za bivač, sva delavnemu dnevu pridala še nekaj nič manj delavnih večernih uric, zato pa sva natančno po opisu dosegla široko platformo — udoben bivač.

Toneta je jezilo, ker ni mogel nikjer zabiti dobrega varovalnega klina. Zato je zavrtal v granit svedrovec. Ko sem ga drugo jutro izbijal, mi je Tone v zadregi naročil, naj sledove zabrišem.

Prečenje Grépona je eno tistih svetlih nikoli pozabljenih doživetij. Smer je klasična, zračna, s prekrasnimi razgledi. Doživela sva jo zgodaj zjutraj, ko so bili vodniki s klienti še globoko spodaj na ledeniku Nantillons. Popularnost smeri je razvidna iz opisa, kjer ne srečamo imen: polica, poč, ampak bolj poetično: steza za kolesarje, kozji rog, topovska cev. Na vrhu Grépona je kipec Madone, ki pomaga plezalcu, da lahko vrže okoli nje zanko za spust. Pri spustih z Grépona sva srečala več vodniških navez. Neznansko se jim je mudilo. Komaj smo utegnili izmenjati kako besedo. »Nous sommes les Yougoslaves,« se tu bolj redko sliši, zato so naju še enkrat premerili od glave do pete, pa brž spet hiteli dalje.

Sedlo Nantillons pomeni za tiste, ki prečijo Igle, težko preizkušnjo. Takole po dveh, treh dneh se ti stoži po trdnih tleh. Premišljujeva. Po glavi se motajo »genialni« predlogi, na katere prej začuda nisva niti pomislila. Prečenje bi se vendar dalo napraviti v dveh delih. Tudi nič dobrega obetajoči oblaki okoli Jorassov, prispevajo svoj »da« k temu predlogu. Na srečo zmaga tisti del človeške narave, ki se mu pravi vztrajnost in tmoglavost. Začneva s prečenjem Blaitiéra. Prehiti naju noč. Tokrat ni nobene široke platforme in zadovoljiva se s skromno poličko pod vrhom Aiguille du Fou na strani Mer de Glace.

Ko sva se naslednje jutro spuščala mimo velikanskih previsov na sedlo Fou, sva se vse bolj zavedala, da je sedaj le še pot naprej. Umik ni več mogoč.

Tu se pričinja tura, ki nosi zveneče ime grande course. Telesnim naporom se pridruži glodajoča skrb tistega, ki se podaja v neznano. Bo šlo? Bova uspela? Človek se čuti ogrožen. Skrb pa mu izostri čute in omogoči treznejšo presojo.

Obideva dve manjši igli — Lepiney in Chevalier. Prvotno namero, da bi se tudi tja gor povzpela, pustiva, ko vidiva, da ocena TD* ni pretirana.

Kmalu pa je tudi teh kompromisov konec. Znajdeva se pred Kajmanovim zobom. V opisu je tu bela lisa. Prepuščena sva iznajdljivosti. Veva, da so celotno prečenje pred nama že napravili. To pa za naju ne pomeni dosti. Šlo je za plezalce najvišje kvalitete s Hermannom Buhlom na čelu.

Po razu že ne bo šlo. Spustiva se dva raztečaja na stran Mer de Glace in začneva iskati prehode. Neverjetno, ga že imava. Glej, sistem kaminov in prečk drži naravnost na Kajmanovo škrbino. Tone imenitno napreduje. Nenadoma pa je vsega konec. Ne razumem tega človeka. Kaj čaka? Začnem robantiti. Končno le dobim dovoljenje in ko zlezem do njega, mi ni treba pojasnil. Perspektiva nama jo je spet enkrat zagodla. Znašla sva se pod 50 metrsko monolitno steno, kjer »ni bilo zdravja«. Spustiva se na prejšnje mesto. Ponoči ne najdeva nikjer primernege mesta za bivak in takrat ločeno prečiva in prebediva čas počitka v občutku, da sva bila opeharjena.

Nov dan, nove skrbi. Bo tokrat šlo? Da, toda ne brez težav. V ledenih kaminih si poškodujem prste in za resno plezanje nisem več sposoben. Občudujem tovariša, ki ima še toliko moči, da mi pomaga na škrbino. Danes morava biti zunaj. V tem se oba strinjava. Krokodilov zob ni tako nabrušen. Nudi celo čudovito plezanje po razu. V mraku sva na vrhu. Luči na Midiju so še tako daleč. Iz zadnjega konca vrvi napraviva zanke za spust ob vrvi. 30 m sva jo imela za seboj. Po tem sodeč mora biti plezanja konec.

Tokrat je bil strah res votel. Dosegla sva snežni greben in stopinje tistih, ki so plezali na Aiguille du Plan. Prepustiva se jim. Nič naju ne moti, da ne držijo na Midi, ampak navzdol v Refuge du Requin.

Po duševni sprostitvi pa zahteva tudi telo svoje. Preprosto, ne da se mi naprej. Snamem dereze, pa gre še slabše. Najraje bi se vrgel v sneg in zaspal. Prijatelj je odločen. Bivak v snegu ne bi dobro preživel. Vseeno se ustaviva. Saj res, ostal nama je še zavitek dateljev. Napraviva kompot. Sprva gre imenitno v slast. Kmalu pa se nama upre in zlijeva ga proč. Sestopava v luninem svitu po dvomljivih mostiščih skozi razpoke v labirintu serakov. Podnevi bi bilo to bolj tvegano početje. Nekaj sicer hrešči in poka, gre pa vseeno. Prepuščena sva refleksom.

Proti jutru doseževa zavetišče. Podoba debelušnega oskrbnika s Couvercla, ki je zahteval za prenočišče na osebo 7 NF in pri tem neprestano ponavljal: »Plein tarif« nama prežene misli na pograd. Ko iščeva prostor za zadnji bivak, prebudiva oskrbnico. Po kratkem pogovoru naju prijazno povabi, naj vstopiva. Kaj se obotavljata? Saj sta naša gosta. Kamen se mi odvali od srca in moja

francoščina postane nenavadno tekoča. Izkažejo nama pozornost in gostoljubje. Vesel sem, ko slišim: »J'estime la Yougoslavie«. Snovi za razgovor ne zmanjka. Največ besedi se plete okoli katastrofe na montblanški žičnici. Vojaško reaktivno letalo je presekalo kabel in nekaj gondol, polnih turistov, je strmoglavilo v globino.

»Dauphiné« prinaša pretresljive fotografije. Pojasnjeni so tudi številni poleti helikopterjev.

Ko zapuščava Requin in jo mahava proti Montnversu, sva vesela in zadovoljna. Doživela sva Igle, v katerih senci se sedaj sprehajava. Chamoniška pravljičica se je srečno končala. Lističe z imeni, ki s ostali na vrhovih, bodo kmalu izbrisali in raznesli viharji. Ostaja pa spomin na veličastno doživetje.

Opis poti:

Na Aig. de l'M s strani ledenika Nantillons. Najprej po strmem ozebniku na sedlo Bûche, od tod na vrh. Z vrha sestopiš nazaj na sedlo Bûche, od koder plezaš izmenoma po eni in drugi strani grebena na Aig. des Petits Charmoz in naprej na sedlo Etala. Vse to so smeri normalnih pristopov — voies normales (II, III). S Col de l'Etala načelno po severozapadnem grebenu Grand Charmoza. Sprva lahko, deloma na chamoniški strani, nato na strani Thendia. Kasneje se na samem razu težave povečajo (IV, V). Z vrha Charmoza sestopiš na škrbino, nato še nekaj raztežajev niže pod greben Charmoz — Grépon. Na Grépon po voie normale, eni najbolj plezanih smeri v tej skupini. Najprej po ozebniku, nato na strani Mer de Glace in zopet na chamoniški strani po izraziti Mummeryjevi poti, nato skozi okno — topovska cev. Odtod drži sistem teras, polic, poti in plati na vrh (IV). Od tod se deloma spuščaš ob vrvi in deloma sestopaš, nato po lahkem svetu do sedla Nantillons. Odtod po strmem snežišču na škrbino med centralnim in zahodnim vrhom.

Pristop na kateregakoli od obeh vrhov je kratek, precej težaven (IV). Po NNE grebenu s škrbine na Fou (II). Vrh, ki ima zelo težaven pristop, lahko obkrožiš po zapadni strani. Ko zopet dosežeš greben, spust ca. 90 m na sedlo Fou. Odtod obideš po chamoniški strani po strmih ledenih vesinah Lepiney in Chevalier. Dospeš na sedlo Caiman. Odtod spust v zapadno steno ca. 60 m. Po policah v levo do sistema treh metrskih kaminov (od tega sta bila dva zaledenela (V +) do široke platforme na levi, preko dveh 15 metrskih plošč na škrbino v jugozapadnem grebenu. Spust na chamoniško stran, nato na greben in po razu na Dent du Crocodile (IV). Z vrha spust na zahodno stran do snežišča, ki drži na snežni greben pod Aig. du Plan.

Čas plezanja ca. 60 ur. Težave niso toliko tehničnega značaja, pač pa zahteva tura precejšnjo kondicijo ter opremo za skalo in led.

Turo opravila Anton Sazonov in Branko Pretnar, člana odprave AO Ljubljana-matica konec avgusta 1961.

LEOPOLD STANEK

V Martuljku

Le kam
mi je ušla
zvezda bežna
ta čas,
ko sem gledal
v tvoje oči!

Prižgala se je
med samotnimi bori,
kresnica med praprotjo,
nasadila se
na sam skalni vrh,
vzdignila se
kot raketa v zenit
na rimsko cesto.
Komaj še sledim ji
s svojimi očmi.

Ko izgine
čez gornji rob
mojega obzorja
v kmečkem oknu —
ob tebi ugasnem
še sam.

Karnijske Alpe in Karnija

DR. VIKTOR VOVK

VII. SAURIS

Vrnili so se dobre volje k mrtvecu pod smreko, možje so spet dvignili težko breme in počasi je vsa družina stopala po ravnem naprej, še kakih šest kilometrov do pokopališča. Tako so mrtvi dali življenje kraju Ampezzo: am pèz, ime, ki pomeni v sauriškem narečju »pri smreki«. ⁶³ Smreka, ki ji pravijo v Saurisu váhte, ⁶⁴ je po ladinsko zares pèz, v Cadoru peziò. ⁶⁵ Lahko je mogoče, da so Sauričani na furlanski strani slišali ime pez ter si ga zapomnili za smreko tam doli v dolini. Toda če verjamemo, kar so drugi o Ampezzu pisali, potem se ne moremo strinjati z verzijo, da je kraj dobil ime šele od nemških Sauričanov. Zakaj zgodovinar takole piše: »Zuglio in Ampezzo sta od vseh krajev v Karniji najbolj zgodaj imenovana. Ampezzo spominja že listina iz l. 762, ko so na novo ustanovljenemu samostanu dodelili nekaj hiš v njem: casas in Carnia in vico Ampicio (Ampitio). Druge listine navajajo Ampitium, Ampez, današnji Ampezzo, v enajstem, še bolj pogostoma v XIII. in XIV. stoletju. Res pa je bil v vseh prejšnjih časih bližnji Socchieve važnejši in posebno kot fara pomembnejši. ⁶⁶

Zaradi Ampezza — Ampejč in Ampèz ubirajo Nemci elegije, otožno zdi-hujejo nad kraji, ki so po njihovem bili nemški nekdanj. In takole pišejo: »Niso bili samo zadnji pritoki Tilmenta naseljeni z nemško govorečimi ljudstvi, marveč je bilo nemško celo območje navedene reke pa vse dol v ravnino in še čezno naprej. Nemški so bili nekoč: Petsch (Ampezzo), Schönfeld (Tolmezzo), Peisselsdorf (Venzona), Clemaun (Gemona)«. ⁶⁷ Ta imena Nemci pogostoma imenujejo in še mnoga, mnoga druga, ki so jih bili po svoji fantaziji izgubili. Tako pišejo za Fiddelsdorf — Biglia, naše Bilje pri Gorici: »Vse čisto enako kakor v Renski dolini, nikjer ne vidiš romanske telesne značilnosti, samo zarjavele Nemce — braungebrannte Tuitsche«. ⁶⁸

⁶³ Chino Ermacora: »Vino nell' ombra«, založba »Le tre Venezie«, Padova, 1942, str. 118.

⁶⁴ Prav tako tudi v Sorici. Nemški je Fichte.

⁶⁵ Smreka je tudi v Dolomitih pec in pez, od tod pecéi, pecied, pezzéi, picciái, peceto (Ettore Castiglioni: »Odle, Sella, Marmolada«, Guida dei Monti d'Italia, C. A. I. — T. C. I., Rim — Milan, 1937, str. 21.) Tam je gora Cuel (ital. colle = hrib) di Pez in potok (v dolini Gardena) Rio Ampezzán. V Oroblijskih Alpah pravijo smreki pescia in mnogo krajevnih imen vsebuje sestavljenko pesc. V gorstvu Grigne je gozd Pescece itd. Zanimivo je, da so pri nas premišljevali o izvoru in pomenu teh besed že pred kmalu sto leti. Tako je pisal Trstenjak: Pezzo, peccio in podobna imena, ki pomenijo »smreka« v beneških narečjih, izvirajo iz slov. oblike pek = smola, ital.: pece. Davorin Trstenjak, »Slovenski elementi v Venetščini«, »Letopis Matice Slovenske«, 1875, str. 120—121.

⁶⁶ Ampezzo je dobil samostojno župnijo šele l. 1642, pa tudi še naprej je imela župnija Ampezzo določene obveznosti in bremena na korist stari fari v Socchieve. V listini iz l. 762 nahajamo prvič tudi ime »Carnia« kot posebno pokrajino Furlanije. Marinelli — Gortani: »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, 1924—25, str. 168, 641; G. Marinelli: »Guida della Carnia«, 1906, str. 29, 359, 374, 375.

⁶⁷ Adolf Schiber: »Das Deutschtum im Süden der Alpen«, »Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.«, 1902, str. 46.

⁶⁸ Dr. Mupferg: »Von Innichen an die Pontafler Bahn«, »Mitteilungen des deu. u. österr. A. V.«, IV, 1878, str. 129.

Zgornje Danje

V Ampezzu sem naletel na stare moške, ki so znali precej hrvaški. V mladosti so hodili delat na Hrvaško, leto za letom od spomladi do jeseni. Izdelovali so suho robo, škafe, škatle, igrače in orodje iz lesa. Blago so prodajali v Trst in na Turško, največ v Carigrad, v veliki meri tudi v južno Italijo.

S krajevnim imenom Ampezzo se je bavil tudi Tuma. Piše, da pomeni v ladinskih narečjih pez zares tisto, kar pri nas smreka, in da izgovarjajo Furlani besedo s trdim č: peč, prav kakor mi. Ali pravi, da ima ob imenu Ampezzo izraz »peč« drug pomen, tukaj da je skala, pečina, torej po njegovem Ampezzo, Dimpěč, Ampěz, Ampejč toliko kot »Na peči«, to je na skali, na pečini.⁶⁹ Pogledal sem tam. Ampezzo leži v nadmorski višini 560 m, na vzvišeni terasi, reka pa teče nekoliko bolj južno skozi globoko zarite debri. Iz kraja se vidi na zapad v daljavi kakih 5 km ostenje Tinise.⁷⁰ Po višje ležečih bregih te znamenite gore kosijo Sauričani. Trava je gosta in sočna, je njihovo žito, kakor jo prispodobno imenujejo. V skalo so vsekane stopinje za kosce in grabljice, da po njih priplezajo po steni do ovršnih senožeti. Seno spravijo v svežnje, ki jih v brezvetrnih dneh zmečejo čez stene v dno. Tukaj zberejo »žito« skupaj in ga znesejo ženske domov na glavi ali na hrbtu.

Ko sem hodil po Saurisu, sem se vse bolj spominjal naše Sorice. Tudi zaradi imen obeh lepih krajev, ki kažeta nekakšno podobnost ali sorodnost. Melik piše: »... povirje Selške Sorc je moralo biti že iz najstarejših slovenskih časov vsaj redko poseljeno, zakaj sicer bi Sorica ne dobila slovenskega krajevnega imena.«⁷¹ Blaznik pa navaja, da je obstajala že l. 1286 županija Sorica s takratnim imenom Zevritz in citira zapisek ljubljanskega škofa Hrena iz l. 1609, ki ga

⁶⁹ Dr. H. Tuma: »Slovenska imena v ladinskem in bavarskem narečju«, PV 1926, str. 158—159; »Imenoslovje Julijskih Alp«, str. 20; »Pomen in razvoj alpinizma«, str. 272; PV 1934, str. 42, kjer še navaja izraze iz sirarjenja v Saurisu, za katere dokazuje, da so slovenskega izvora.

⁷⁰ Monte Tinisa, nem. Mittagkofel, velika skalnata gmota, mogočna končina dolge gorske vrste, ki se sčm vleče od Bivere in Clapsavona in pada strmo v prelaz Passo del Pura.

⁷¹ Dr. Anton Melik: »Planine v Julijskih Alpah«, str. 62.

strani spet priti v strmino brez pota in steze. Nikjer nimajo potočka, ki bi mogel gnati kolo, in domišljati se morajo sproti, kam bi ponesli v mlin. Drva morajo iz onstranskih gozdov na hrbtu znositi domov in ni izključeno, da sta hudo otovorjeno revo, ki je težko sopihajoča krevsala navzgor skozi zopni globnjak, ki mu pravijo »ris« in ki greni prebivalcem življenje, pograbila groza in gnev, pa mu je »Sauris« izrekla na vzdev. In se je vse deželice prijelo to ime.⁷⁵

Znani avstrijski pisec Czoernig omenja domačina Sauričana, duhovnika Lucchinija, ki je trdil spričo imena Zähr, zapisanega v listini iz l. 1500, da izvira ime Zare ali Zahre iz starega Zähr, Zähre, kar je nemška beseda, po naše solza. Kraj se je po Lucchiniju prej imenoval Zährental, solzna dolina. Czoernig pa ni tega mnenja in razlaga, da se ime Zare izpeljuje iz besede »zerren«, v sauriškem narečju zörren, v izreki domačinov zahren, kar pomeni ziehen, po naše: vleči. Vsak hlod je bilo treba vleči ali strmo navzgor v vas ali pa navzdol v dolino, daleč tja dol v Ampezzo — (»musste gezerrt werden«). Isti izvor pripisuje Czoernig imenu naše Sorice, kajti — piše — tudi ta kraj leži nad strmimi grapami.⁷⁶ Po našem je seveda ta razlaga, vsaj kolikor se Sorice tiče, nevzdržna. V ostalem pa ni glede etimološkega vprašanja tega imena najvažnejše, ali je ime Sora slovenskega ali kakšnega drugega izvora, pač pa je pomembno, kar je trdil Blaznik, da je krajevno ime Sorica izvedeno od vodnega imena Sora, s slovensko pomanjševalno obliko.

Če je Sauris tako zelo zaprt od zunanjega sveta in težaven prihod v njegovo skrito, zakrito dno, se pa vprašamo, od kod in kako so pa prišli tja noter prvi naseljenci, nemški kolonisti. Medtem ko vse vemo glede obljudenja Sorice, so pa sporočila zaradi naselitve Saurisa zelo meglena ter predvsem needina. Kar se dobe tiče, nam Tuma sporoča, da je naselbina Sauris prvokrat omenjena v listini iz l. 1280.⁷⁷ Ljudski glas pripoveduje, da sta bila prva prebivalca idiličnega Saurisa dva Nemca, vojaška ubežnika. Sprva sta se preživljala z lovom, s časom sta breg izkrcila in nasejala žito.⁷⁸ Župnik Lucchini, domačin, je pisal, da so številne besedne oblike in izrazi Sauričanov enaki ali zelo podobni tistim, ki jih je slišati v dolinah Mölltal (reka Mölla) in Lessachtal (Leška dolina v povirju Zilje) na Zgornjem Koroškem.⁷⁹ Tudi Gayer je negotov in le splošno izvaja, da so nemške naselbine v Saurisu, Timavu in Sappadi ustanovili kolo-

⁷⁵ Julius Pock: »Die Sauris oder Zahre im Friaul«, »Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.«, 1897, str. 380. Nem.: Sau = svinja, torej Sauris = svinjska, preklicana rega, mišljena je že večkrat omenjena globel, ki vede iz vasi navzdol k potoku.

⁷⁶ »Gleichen Ursprung schreibe ich dem Namen der Zahre in Krain (Zarz) zu, wegen ihrer gleichfalls über steilen Gräben befindlichen Lage.« Carl Freiherr von Czoernig: »Die deutsche Sprachinsel Sauris in Friaul«, Zeitschrift des deu. u. österr. A. V., XI. zvezek, 1880, str. 323. Czoernigov spis je izšel tudi v separatu, iz le-tega, str. 14, so povzeta zgornja izvajanja. Od istega avtorja je spis »Die deutsche Sprachinsel Zarz in Krain«, »Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.«, VII. zvezek, 1876, str. 163—176.

⁷⁷ Dr. H. Tuma: »Beneška Slovenija«, PV 1934, str. 42. Sicer gl. Marinelli — Gortani: »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, 1924—25, str. 652; G. Marinelli: »Guida della Carnia«, 1906, str. 385. Kaže, da je Tuma povzel letnico po podatkih v teh dveh knjigah.

⁷⁸ G. Marinelli: »Guida della Carnia«, 1906, str. 385; Julius Pock, n. m., str. 360. — Prav je, dva ubežna Nemca, a nič ne povedo, od kod sta prišli ženski, ali če je bila samo ena, za spočetje rodu.

⁷⁹ Luigi Lucchini: »Saggio di dialettologia Sauriana«, Videm, tiskarna Patron, 2. izdaja, 1885.

Monte Bivera
in Clapsavon
iz škrbine
Forcella Tragonia

nisti iz doline Villgraten.⁸⁰ Marinelli sodi po narečju Sauričanov, po njihovih pripovedkah in šegah, da so na Furlansko prišli verjetno iz kakšne tirolske doline, morda iz Pustrice, ali pa z Zgornjega Koroškega, in piše, da so še v začetku našega stoletja imeli navado v procesiji romati vsako leto k Sv. Krvi, v današnji Heiligenblut pod Velikim Klekom.⁸¹ Julius Pock se takole oglašja: O poreklu tega mirnega pastirskega ljudstevca ne vemo nič gotovega. Med njimi je najbolj razširjeno mnenje, da so se priselili iz Heiligenbluta na Koroškem.⁸² Lesjak pa zaključuje svoja razmotrivanja o poreklu Sauričanov s tem, da so oni, kakor Nemci iz Sappade, potomci kolonistov iz Pustrice, ter še pri- stavlja zanimivo okoliščino, da so dolgo nosili »Käfergeld«, hroščji ali žuželjji novčič, in sicer ne kakor Soričani na vsaka tri leta v Intiho — Innichen, marveč kar vsako leto, in to v Brižinj — Freising, v tamošnjo stolnico.⁸³ In ob vsem tem se še Nemec pikolovsko vprašuje: »So li Langobardi ali Gotje, ti Sauričani?«⁸⁴ Učeni Czoernig pa končuje poglavje o poreklu in lastnostih Sauričanov takole: »Po mojem prepričanju izhajajo iz frankovsko — bavarskega prebivalstva, ki je nekoč živel v delu Benečije in zvesto hranijo govorico tistih Nemcev vse do naših dni ...«⁸⁵

Čeprav smo o izvoru Soričanov dobro poučeni, a malo ali nič o Sauričanih, so si vendar obojni v mnogočem sorodni. Vzemimo družinska imena. Kaj enakih je tukaj in tam! Messner, Taler in Toller, v Sorici tudi Tolar. V obeh krajih je

⁸⁰ Georg Geyer: »Ueber die Hauptide der Karnischen Alpen«, »Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.«, 1898, str. 324. Potok Villgraten se izliva v mlado Dravo v Pustriči (Pustertal) blizu Sillianu na Vzhodnem Tirolskem.

⁸¹ Marinelli — Gortani, n. m., str. 652; G. Marinelli, n. m., str. 385; Julius Pock, n. m., str. 360.

⁸² Julius Pock, n. m., str. 359.

⁸³ Lesjak, str. 60, 63, 68, 70. »Käfergeld« so dajali cerkvi za molitve, da bi bila zemlja obvarovana pred škodo od hroščev ali žuželk. Nem. Käfer = hrošč, Geld = denar. Soričani so pošiljali ta denar še ni sto let od tega.

⁸⁴ Dr. Mupperg, n. m., str. 128.

⁸⁵ Carl Freiherr von Czoernig: »Die deutsche Sprachinsel Sauris in Friaul«, str. 19.

priimek Eker, Eker tudi hišna imena, v Sorici je domačija »na ek«, kar pomeni: na griču, na hribu. Priimek Glaser je tukaj in tam, v Sorici gloužar, steklar. Eno samo italijansko ime sem videl v Saurisu na pokopališču: Polentarutti. Še največ s tem imenom jih je tam. Cela družina Polentarutti, ki so bili pobiti kot partizani v zadnji vojni, imajo skupen grob in na njem okusno izdelan kamen. Ali kaže, da niso imeli zmerom tega neprijaznega imena, Polentarutti, zakaj v gostilni sem enega slišal klicati le Koch pa Kocher, kar pomeni kuhar, in je v Saurisu Koch še zmerom tudi hišno ime.

V obeh krajih imajo tudi priimek Trojer in Trojar, takšno tudi hišno ime tukaj in tam. V Saurisu na pokopališču ga pišejo Troiero. Na Soriškem je tudi zaselek Trojar, Troy, Troien, prijazen kraj pod Ratitovcem. Nedaleč od tam, pod Zabrdom, je gmajna Troje. Na Prtovču se Troje imenuje gozd. Z Bače, naselja nad Podbrdom, gre pot čez senožeti Podlajnar, druga pot pelje s Petrovega brda in se obe združita pri enajstih bajtah, Trojar imenovanih, 1210 m. Odondod pridemo v okljukih na Lajnar.

Nad Saurisom je planina Casera Trojer in na Sauriškem »troie« več ledinskih imen. V Grodenski dolini v Dolomitih se je imenovala najstarejša pot, ki je vodila skozi dolino, »Troi Paian«, poganska steza.⁸⁶ V tej dolini je največji kraj Ortisei, tam pravijo domačemu drevoredu »troi«. Drugače je »troi« povsod ondod isto, kar pri nas steza, pot. V Colle S. Lucia, nepozabni gorski vasi med Pelmom, Civetto in Marmolado, so priimki Troi, Soratroi⁸⁷ in še drugi podobni. Po vseh Alpah dobimo to ime. Na Tirolskem, nad dolino Defereggen, je planina Troyer Alm in pod njo dolina Troyer Alm Tal.

Tuma je obravnaval besedo »troier« in trdil, da ladinski troi ni iz trivium, ampak iz slovenskega utro, t. j. utrta tla, beseda široko razširjena po slovenskih planinah.⁸⁸ In drugod razlaga: »Utro je prostor, kjer črede prenočujejo v planinah na prostem, bavarski Kuhrein, pač tudi ladinski troio«.⁸⁹ In spet Tuma: »Utor, utrti prostor, kjer živina stoji čez noč ali za vročine v senci; iz tega furlanski troi, bavarski Treien, Kuhtreien. Razlaga iz latinskega trivia je nesmiselna«.⁹⁰ Erjavec pa je zapisal: Utr ali utra, pohojena in »utrta« tla, festgetreter Boden. »Pojdimo se igrat tja na útr«. Srbski: utrènik, kar pomeni die Heerstrasse, via trita, utrta tla.⁹¹

Nemci razlagajo ime Trojer tako, ko da izvira iz nemške besede Trog, po naše korito. Pa piše: »Ime Trojer nahajamo po vseh še neugaslih gotskih in vandalskih ostankih tod (govora je o nemških naselbinah v Karnijskih Alpah) pa vse tja dol do Kočevja. Tudi v Sorici in Nemškem Rutu, bajuvarskih kolonijah severno od Adrije«.⁹² Znameniti alpinist Purtscheller, ki se je dosti ukvarjal z imenoslovjem alpskega sveta, je trdil, da spominja beseda »troijen«, ki jo pogostoma najdemo v gorah in ki kaže na keltsko naselitev, pot, po katerem se

⁸⁶ Dr. H. Tuma: »Slovenska imena v ladinskem in bavarskem narečju«, PV 1926, str. 159–160; Ettore Castiglioni: »Odle, Sella, Marmolada«, str. 78.

⁸⁷ V ladinskem pomeni beseda »sora« toliko kot ital. sopra = zgoraj, nad. Torej Soratroi = nad stezo, nad potjo.

⁸⁸ Dr. H. Tuma: »Slovenska imena v ladinskem in bavarskem narečju«, PV 1926, str. 160. Trivium = razpotje treh potov.

⁸⁹ Isti: »Pomen in razvoj alpinizma«, str. 271.

⁹⁰ Isti: »Imenoslovje Julijskih Alp«, str. 16.

⁹¹ Fran Erjavec: »Iz potne torbe«, »Letopis Matice Slovenske« 1880, str. 200. — Za besede úter, utro, utreti, utrta tla gl. tudi Plecteršnikov slovar, dalje Badjura: »Ljudska geografija« na str. 43, 282.

⁹² Dr. Muppper, n. m., str. 130.

ženejo krave, irski traig.⁹³ Podobno sklepa Lesjak: ledinsko ime »troie« na Soriškem in na Sauriškem pomeni to, kar po slovensko gonje ali stegnà.⁹⁴

Potoki so »pohi« v Sorici in v Saurisu. »Na keržetol« je grapa v gozdu pod Donerskoglom, prav tako je v Saurisu potok Keržentol, po onod rastóh divjih češnjah.⁹⁵ V obadveh krajih je »kläpfer« skala in hrib. Štok, štoke, na štokih, štokele, štokejbn, štuke in štuki so v Sorici njive, a tu pa tam posameznim kmetom pripadajoči delci velikih senožeti. Lepim travam nad Soriško planino v hrib pravijo po imenu lastnika Kemperletov štok. Prostrane senožeti pod Črno prstjo na jug so »Na štukah«. Enakšna imena so v Saurisu. Za njivo pišejo: der Schtucke⁹⁶ in travnik je tam, ki mu pravijo »am štukn«.

V Saurisu je koló redle, usta so maul, omožena žena je menšin,⁹⁷ človek pa tam kakor tu: mendiš ali meniš. Sin je sun, deklè diérndl, čecén in čaćen, vdova pa bippe. Skupna so taka imena kot éppas (nekaj), omparten (odgovoriti) in bajs bajn (belo vino). Krompir je v obeh krajih werdlbirn, werltpire, welepire, tudi samo pire.⁹⁸ Kolovrat je hašpele, brisača hompeihl⁹⁹ pri naših kakor tam góri. Kraja sta med najlepšimi, Sorica in Sauris, in veliko imata podobnega. Še po zunanosti, Soričan in Sauričan, se mi zdita kar posebno sorodna. Senca je povsod šote in šoute,¹⁰⁰ od tod imajo v Saurisu za dežnik besedo šote, v Sorici pa za čudo amareli. Enim in drugim potegne šouberderer, deževen veter, nekako naš »široko«, topel, često vlažen, ki vleče po sredi od vzhoda in juga.¹⁰¹

Imena živali so večidel deminutivna. V pogovoru zvenijo kar prijetno. Metulj je vletrlé, veverica ohrdle in koeze, zajec je hozi, houze, jagnje je lamp, lampele, lempole, v Sorici tudi mekele. Ovca je šofele, oven pa buderle, kozliček kicle in kezele. Krava je kua ali kue. V Sorici je pastir kazal na belo kravo in rekel, da je »bajsa«. Bik je štirle, tele kalbele, konj pa res in roš. Volk je wölwlé in bôblé v Saurisu kakor v Sorici, toda čudno je za gamsa, ki zanj nimajo v Saurisu drugega imena kot »bild«.¹⁰²

Nekoliko od številnih soriških imen, ki jih navaja Blaznik, sem kčasi ali s časom sam doumel. Tako vem, da je »Fajferbold« nad Torko Fajferjev gozd in tam blizu »greseibm« travna planja. Bolbežgrube bo menda volčja jama, bižle je majhen travnik in beldle nad Torko gozdič.¹⁰³ Tudi z imenom »šajsn-

⁹³ Ludwig Purtscheller: »Aus dem Alpenkranze des Defereggertales« v »Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.« 1897, str. 165. Traig po irsko, pravi pisec, pomeni noga.

⁹⁴ Lesjak, str. 105. Tam piše: Troie = Viehtrift, Viehweg. Stagna, stagne, stegnà in stegnè, pa gónje — zaradi pomena teh imen gl. Tuma, PV 1934, str. 204; Pleteršnikov slovar; Wolfov slovar pri geslu Viehtrieb; Badjura: »Ljudska geografija«, str. 282; Slovenski pravopis.

⁹⁵ Keržen, nem.; Kirschen = češnje.

⁹⁶ Czoernig: »Die deutsche Sprachinsel Sauris in Friaul«, str. 4.

⁹⁷ Nem.: die Menschln, torej: človekinja.

⁹⁸ Pirc, nem.: die Birne = hruška. Werdl, werlt, wele, nem.: Erde = zemlja. Sicer se je čulo v Sorici za krompir tudi »kartúfele«, nem.: die Kartoffel = krompir.

⁹⁹ Hašpele od nem.: der Haspel. Hompeihl od nem.: Handquehle, hantwchele, Handtuch = brisača.

¹⁰⁰ Nem.: der Schatten = senca.

¹⁰¹ Šouberderer, pač nem.: Schoberdörrer. Schober = stog, kopa. Dörrer = sušilec. Še onkrat sem slišal v Sorici pogovor: »če zapiha šouberderer...«

¹⁰² Bild, od nemškega Wild = divjačina. Na Soriškem pravijo ali so pravili gamsu gaimitse, kakor piše Lesjak.

¹⁰³ Bold, nem.: Wald = gozd. Gres, nem.: Gras = trava; eibm, nem.: Ebene = planja, ravan. Bolbežgrube, nem.: Wolfsgrube = volčja jama, volčja rupa. Bižle, nem.: Wieslein = majhen travnik. Beldle, nem.: Wäldlein = majhen gozd.

grejble« mi ni bilo treba beliti si glave. Razumel sem ga brez ovinkov in mi je bilo odveč, da bi si šel posebej ogledovat senčnato grapo pod Melatom, lepo senočetjo kraj vasi. Toda sto in sto drugih soriških imen, kdo jih ume in razume! Moral bi jezikoslovec, germanist, glotolog potovati sem in tja, iz Sorice v Sauris in od tam spet nazaj. Le z ogledovanjem in primerjalnim študijem bi se lahko razlušči pomen marsikaterega soriškega, doslej vsaj meni nič kaj umevnega imena. Prav res jim ne pridem do kraja, takimle: mejžle, klefete, tedekeke, binferleke, metrekele, farafekele, polentekele, juserkajbce, trede-mejderjc, terdegoveker, vajdlenžoker, šegeteln, floncvleken, fuksšriba, per burcnk, cepanarjater, šprucer, štumfnk, žberčnk, per meter togeše, povajna-lektol.¹⁰⁴

* * *

Delal se je dan, ki nam je medlo svetil v izbo skozi nevelika, starinska, z rožami obložena okna. Gledala so na trg, po domače ploc ali povden. Spodaj, na vodnjaku, je že stal gospodar, da se umije. S hompeihlom v roki si je pomel oči, se čvrsto izlecal, zehnil na široko in dvignil brisačo, po vremenu se ozirajoč. Ženske s košami na plečih in grablje čez ramo so že koračile skozi vas. »Teré-žele«, je klical za Terezijo, »šote si vzemi, vleče šouberderer, dež bo!« Pohiteli smo, da skočimo pred odhodom še na Morgenlait, da vzamemo tam gori slovo od Karnije, ta čas nam bodo v hiši pripravili zajtrk. Po strmi stezi v ključih smo se dvigali naglo, v manj kot eni uri smo že bili v čudo lepi zeleni planji, v predolu Forcella Festons, z veliko planino in ljubkimi jezerci. Tam se steza iz Saurisa prevali v dolino Óngara — Pesarina. Še slabe pol ure hitre hoje v strmo, pa smo že bili na vrhu. Dokoder so nesle oči, se je pod jasnim nebom svetilo brez števila gorá. Biviera, Clapsavon, Tinisa, Tièrsine — Tiárfín — Ratzerkofel, a vse druge, kdo bi jih mogel za gotovo spoznati v nedosežne, modrikaste daljave. Le onstran doline je jutranje septembrsko sonce v nepopisnih barvah ožarjalo divja, prepadna ostenja Sappadskih Dolomitov.

S težkim srcem smo zapuščali prelepi vrh, saj smo morali shiteti v dolino, ker daleč, daleč je še bila Ljubljana. Zelo naglo je šlo po strmih travah navzdol. Kako si lep, kolikšna idila je še zmerom v tebi, ti sauriški svet! Macesni, studenci, vode, potoki, trave in cvetje in sonce, po travah seniki, staje in planine. Ali po cestah in stezah ženske v črnem, vsaka svojo košo, vsaka svoje breme in svojo bol.

Brž smo se oteščali, pospravili, se pristrčno poslovili in jo mahnili po kolo-vozu na Ampezzo,¹⁰⁵ avtobusno postajo. Pot se vleče do La Maina nad potokom Rio Poche¹⁰⁶ zložno navzdol med črnimi gozdovi in svetlimi tratami, koder je še dosti barvito cvetelo vse polno planinskega cvetja. A v ozračju je bilo čutiti bližajočo se jesen. Macesni so že narahlo obledevali, po senočetih so dekleta pospravljala pokošeno otavo. Južilo se je vreme. »Pičars«,¹⁰⁷ bodeče neže, so z

¹⁰⁴ Imena so zapisana tako, kot jih navaja Blaznik na straneh 49—52.

¹⁰⁵ Iz Saurisa di Sopra do Ampezza skozi »lunto« ali »luknjo« — Strada del Buso, je 18 km razdalje.

¹⁰⁶ Na avstr. specialki je Rio Poche. Domačini pravijo Poh. Zdaj pišejo: Rio di Sauris, sauriški potok. Pri La Maini se izliva v Lumiei, od tam naprej pa gre po strugi ali nad njo razvpita steza po nemško in sauriško »Lunte«, ital.: »Strada del Buso« ali »del Bus«, v Ampezzu »il Bus del Lumiei«. Ital.: il buco, furl.: bus, buse = luknja.

¹⁰⁷ Bodeča neža, čudna rastlina, vremenski prerok. Nemški Wetterblume = vremenski cvet. V Saurisu pičar, pičars. Po Slovenskem ima razna imena: kopava, kom-pava, popava, pompava, pumpava, trnje, tumpava, bodič, božje drevesce, bučica,

ostrimi listi sklepale svoje velike rože. »Šentla beter«, slabo vreme se pripravlja, je dejala stara ženica, ki se je potila z obračanjem sena. Pri jezeru v La Maini smo postali in se še ozirali po zeleni Sauriški dolini. Gledali smo z mosta velikanski jez, ki je eden najvišjih v Evropi. Človek se ne more načuditi takemu vledelu sodobne tehnike. Le kje in kako so stali ali viseli delavci, ki so jemali in skupaj spajali tiste ogromne kvadre! Tam smo se še poigrali z odmevom pod previsno skalo nad jezero. Izklješ cel stavek, pa ti ga od žive stene Monte Tinisa verno prinese odmev nazaj. In prav tam smo potem s sonca stopili v senco. Za sabo smo pustili saurisko sonce in zelenje, pa smo že bili v »lunti«, v luknji, tisti grozljivi koleševki. O, danes je že tudi tam skozi kolikor toliko udoben prehod. Visoko nad divjo strugo delajo cesto, režejo in vrtajo v živo skalo, zdaj si zunaj, v kamenju, zdaj v črnem predoru, vseskozi pa take scenarije! Že vozi po cesti avtobus, a ne vem, kako bi se ondod dva voza drug drugemu izognila. Toda takrat, o našem prvem pohodu, takrat je bilo vse drugače. A čeprav so pisali, da je steza strahotna¹⁰⁸, zelo nevarna, ¹⁰⁹ celò vseskozi neprehodna,¹¹⁰ smo vseno korakali veselo naprej, saj kje na svetu bi še videli takšna čudesa narave.

Dolina je na ozko zaprta s silnimi stenami po obeh straneh. Dol s pečin pada kamenje prav rado in ob vsakem letnem času. Vendar so veličastni prizori, ki jih po tej luknji ponuja priroda popotniku na ogled.

Dospeli smo do tja, kjer pravijo »Sac di Coronis«. Navpične, straneče stene obakraj struge so si povprečno le za pet metrov narazen, pri tlu samo tri metre, a višina od vode do lesenega mostu zgoraj je 131 m, pač ena od najčudovitejših tesni v vseh Alpah. Kakšnih 300 m naprej je »Pedanca del Buso«. To vam je spet divje romantična debla! V nadmorski višini 746 m se čez hudo žrelo razpenja sedem metrov dolg lesen mostič, ki mu pravijo »il Ponte di Latteis«, Lumiei pa teče spodaj v strašni globočini za celih 147 metrov niže.¹¹¹

Potem nas je nemalo razveselil mrzlec, ki je prijazno curčel spod skale nad stezo. Vodica je bila železnata. Nekaj prgišč sem je z užitkom popil, da sem se odžejal. Hkrati smo se po železu okrepili, če gre vera tistim, ki pravijo, da je voda s tako sestavino prav posebno zdrava. In že smo bili zunaj lunte. Čez razsežne pašnike in senožeti se je vila navzdol ovinkasta cesta. Daleč na jug in vzhod se je odpiral razgled. Po dolgi dolini so se srebrile vode širokega Tilmonta. Nešteto vasi in zaselkov se je belilo po zelenih bregovih osrednje Karnije. A pod nami tamkaj so bleščale skodlaste strehe Ampezza, kjer bo tisti dan končana naša pot.

Na večer nas je o mežavem vremenu gorenjec zaspano vlekel proti Ljubljani.

(Se nadaljuje)

konjska polica, neževje, sitič, sitnec, vražji stric in še vse več drugih. V Reklanski dolini (vas Piani) sem slišal: boralis, buralis. Drugod po furlanskih gorah: jerbe de ploje = deževna žel. Po bodeči neži, pravijo, ima krava več mleka. Jedo jo tudi ljudje. Odstranijo bodice okrog rože, okusno je tisto mehko v sredi, ki mu v Sorici pravijo »sir«.

¹⁰⁸ »L'orrida strada«, Chino Ermacora, n. m., str. 118.

¹⁰⁹ Czoernig: »Die deutsche Sprachinsel Sauris in Friaul«, str. 4.

¹¹⁰ »Absolut unpassierbar«, pa je bil svoj čas velik turist, dr. Mupperg, n. m., str. 131.

¹¹¹ Številčne podatke imam iz knjige G. Marinelli: Guida della Carnia, str. 380—381.

Bukovnik na planinskih stezah ...

SAMO MACESNIK

Košence dehte po zoreči rži in medu. Veter se poganja ob pečine Pece. Koledar kaže zadnje dneve meseca avgusta, jaz pa obiram češnje, sladke, drobne, črne in velike, rdeče mesnate. Počivam in opazujem, kako vlačita dva vola lesene gare. Triinosemdesetletni gospodar se smehlja trem sinovom in hčeri. Prišli so iz doline pomagat. Svinčeva ruda v nedrih zemlje jim nudi stalen in bogatejši zaslužek od zasončenih slemen gorske kmetije, odvisne od muhastega vremena in od davkarije... Toda otroci radi prihajajo vsako leto pomagat... Vola odganjata z repi nadležne muhe, stari pa ne more pregnati spominov na preteklost... takrat je, mlad, pomagal tudi on očetu. Da, minilo je že nad petdeset let... Na kmetiji so zaposlovali petnajst stalnih poslov: Velikega hlapca, veliko deklo, volarja, kravarja, govedarja, pastirja jalovca, pastirja molznika, kravarico, svinjarico, iberznika, iberznico. V času košnje, žetve in po potrebi so prihajali dninarji (šhterji). Med letom so se večkrat ustavili obrtniki s svojim delovnim orodjem in novicami, čevljar, krojač, zidar, slikar-pleskar, kovač-kolar. Včasih je prisopihal živinozdravnik, zdravnik s trga v dolini, babica... Prenočeval je marsikateri gornik, poslušal in si zapisoval.

Danes, — starčev obraz je postal resen in žalosten — sta ostala sama, on triinosemdesetletni gospodar in ona petinosemdesetletna gospodinja. Enajstim otrokom sta ustvarila življenje, desetim sinovom in eni hčerki. Na posestvu bo ostal morda le eden. Sin, invalid-partizan. Ranjencu v borbi so morali odrezati desno nogo pod kolenom...

V dnevni sobi so še pritrjeni spomini na preteklost: rogovja srnjadi, jelenov, gamsov, nagačen divji petelin, ruševce... in stara javorova miza, ki jo je izrezljal konec prejšnjega stoletja domač podobar. Imel je svoje lovišče, svojo žago, svoj mlin... Namesto tega ima danes elektrarno. Petim domačijam daje luč in moč. On sam urejuje turbino.

V dnevni sobi vise še zaprašene kolajne (medalje) iz lovskih razstav na Dunaju, Berlinu, Ljubljani... Praše se podobe, fotografije... Kdo naj jih še obriše... Kdo naj odpira še skrinjo v čumnati. Kakor sonce za Peco, tako bo ugasnilo življenje... Živi bodo zapeli še v slovo: »Vigred se povrne«...

Starec odganja spomine, gleda vola in se smehlja, utrga v leščevju zeleno palico in jih odganja tudi sam. »Grdoba sitna, krvosesa« zarenči in odganja muhe. Spomini pa vrte svoj film v starčevi glavi in stari se obrne h hčerki, zapovedujoč: »Mina, natoči mi kozarček žganega. V želodcu mi je obtičalo nekaj grenkega!«

Jaz pa strmim v planinski svet, premišlujem o rudninskih gnojilih, o mehanizaciji... strnem premišljevanja v žive besede... Toda stari me gleda kakor omotičen: »Včasih sem plačal davek s protivrednostjo 12 ovac. S protivrednostjo para volov pa davek, letni zaslužek hlapca, dekleta in še vso družino sem oblekel. Pastirju pa sem daroval tri ovce, ker je skrbno pazil na trope...«

Prijazno sem se poslovil in pešal navkreber, višje, med pečine in samote gora.

Ujel bi rad napev in zvok besede te pokrajine. Vendar sem le grenko izpljunil in lovil raztrgana sozvočja. V zasončeni detelji so se pasle čebele, med pečinami, višje so žvenketali zvonci tropov ovac.

Jaz pa sem obujal spomine na včerajšnji dan:

Skozi gozdove sem prikrevsal po strmi stezi do doma gorske kmetije. Izsekali so gozdove in si z ognjem utrdili novine... zaorali so prve brazde, posejali žitno seme... zgradili so plotove, da ne bi delala živina in divjad škodo...

Izravnali so tla in zgradili dom sebi in živini. In zgodilo se je tako, kakor piše povest življenja:

Mačka je oblizovala mladiče, psica je skrbno čuvala nagajive psičke, piščančki so stopicali ob brskljajoči koklji. Pred hišo so postavili lepo zrezljano in poslikano zibelko, v kateri je mirno spal prvorojenček. Seveda je posijalo sonce in žarki so se poigravali z utripi tisočernih življenj na zemlji. Pod greben gora je rajala vesela pesem življenja...

Sleherni dan je res natrosil obilico trdega dela... Vse je bilo tako strahovito strmo. Še čudno, da je stala hiša v bregu — na ravnem. Kolovozi so kazali globoke kolesnice. Veter je večkrat prignal oblake, iz teh so se izpustili hudi nalivi, blisk, grom... Kmalu je zasijalo sonce in spodilo kokoši iz zavetnih kotov.

Še pred jutranjim svitom je gospodarjev korak prebudil spečo hišo. Vstajali so gospodinja, hlapci, dekle... pastirji... Le otroci so se obrnili v postelji in sanjali naprej. Zvonci ovac so se oglasili. Petelin je zapel in vabil kokoši na dvorišni prostor. Tudi krave in prašiči so se oglasili. Zvesti ovčar je veselo mahal z repom in se dobrikal gospodarju pri nogah, ko je odpiral hlevna vrata. In delavni dan se je pričel... Komaj slišno so še trepetali zvoki zvonov farne cerkve in se mešali med glasove ptičjih zborov, tudi veter je uglašal na strune krošenj in trav svojo melodijo. Pajek pa je tiho predel svojo mrežo, se skril v svoj kot, čakajoč na mušico — svoj prvi današnji plen.

Sonce se je napilo medne rose in prvi oblček se je zvedav oziral po jasnem nebu. Tedaj je zajokal otrok in grabil z ročicami po materinih grudih. Toda, grabil je samo sončne žarke... Mati je ropotala v svinjaki, kjer je krmila nad dvajset prašičev in jim čistila nemarna ležišča.

Otrok je jokal in kričal: »Ma-ma! Ma-ma! Ma-ma!« Druge besede še ni poznal. Vendar mati še ni prišla. Krulilo je nad dvajset ščenet in cmokalo po praznih koritih. Malček pa se je drl naprej ma-ma... na nos se mu je usedla muha in ga ščegetala...

Plazma. Protiplazma. Citoplazma. Podobe, ki se oblikujejo po barvi, vonju, konturah... kakor zemlja v tisoč oblikah, grebenih. Hipna misel mi je pretrgala film spominov.

In matematični aksiomi? me je zbadlo v možgane. Statistika!

Pobiral sem svoj »jaz« na skalni stezi in se smejal, kakor takrat, ko sem se zaletel v drevo, se odkril in ponižno del: »Oprostite!«

Potem sem v spominu obnovil prelepo podobo dopoldneva. Krava je na planini v viharni noči skotila telička in ga pripeljala pred gospodarjev hlev. Oblizovala je mladička, grdo gledala in pokazala roge faničku, ki je nagajal teličku z leskovko. Gospodinja je nekaj minut gledala nepričakovano prirejo, potem je brž odrezala velik kos rženika, potrosila s soljo in krmila kravo. Krava je kos kruha slastno pojedla, potem pa je z gobcem suvala hlevna vrata in mukala, kakor da bi hotela povedati: »Odprite, skotila sem in pripeljala mlado življenje, golido mleka prosim, otrobov...«

Gospodar je takrat odpiral ovčjo stajo. Pribežale so domov... Nič čudnega! Na planini jih preganja star orjaški medved. Priklatil se je, kosmatinec, nekje izpod Košutnikov. Tam je bojda raztrgal dva vola, na sosednjih planinah že

sedem ovac. Nekaj ovac domačega tropa je krvavelo. Gospodarjeve oči so opazile znamenja medvedjih šap in zob. In starec mi je danes na košenici govoril, da bi še šel na medveda!

Jaz pa stojim tu na skalni stezi v planino. Iz zapisnice sem vzel podobico, na hrbtni strani so natisnili besede, da je umrl J. K. nekaj dni po Novem letu. Petdeset let je gospodaril na velikem posestvu... zemljišča, dom, so ležala v višini 1300 m nadmorske višine. Tam kmetuje njegov rod že več kot tri sto let. Botroval je pri krstih nad petdesetkrat...

Spravil sem podobico v zapisnik. Lani še sem stisnil roko gospodarju. Sonce in veter sta posušila solzo. Steza je zavila strmo navkreber... Gledam, kako se je zaril v špranje skal cretovec, živ pilot, bor posebne sorte.

V mnogih kmečkih domovih sem ogledoval stare posestne liste, iz obrazov sem bral mnogo povesti... prisluhnil sem besedi o izvajanju agrarne reforme, o opominih na plačilo dohodnine. Ko sem prisopihal v koč na Peci, so me lovci, ki so se zbrali, da preženejo medveda, kakor tudi »graničarji«, začudeno pogledovali. Naročil sem najprej kozarček žganega, da preženem nekaj grenkega v možganih ali pa v želodcu... »Saj je vseeno,« bi prikimal slavní fiziolog I. P. Pavlov. »Meni pa čaja z limono!« bi naročil profesor Lavrin, ki sem ga nekoč srečal v domu na Uršlji gori, kamor je prisopihal v promenadni obleki z deževnim plaščem na rokah in izprehodno palico v rokah. »Žena pa še nekaj slika« je pristavil in poudaril, da naj mu prinesejo čaja z limono.

Jaz pa nisem mogel pregnati nekaj grenkega. V dimu cigaret sem se spomnil na komponista-gornika, profesorja Lipovška, ko sem ga lovil pod Raduho, pa ga nisem mogel vloviti. Sopihal je samo eno uro pred menoj... Šivati raztrgana sozvočja ne znam. Pognati nekaj grenkega ne morem. Ponoči me je zbudil iz sna veter, stresal je oknice, jaz pa sem stopil k oknu in strmel v pajčevine mesečine, ki jih je predel pajek — mesec med pečinami. Gozdovi so šumeli in drobne lučke so brlele v dolini in na nebu. Jaz pa sem zaspal. V sanjah sem gnetel neke povesti gorskega sveta, gnetel in gnetel, lovil neka sozvočja, krpal neke raztrgane mreže, kot ribiči ob morju.

Srečanje ob jezeru

BORIS REŽEK

Cesta je bila vsa razdrapana in ponekod posuta z robatim gramozom, da je voznik kar zategoval obraz, ko je pod avtom zarožljalo kamenje in odletaval v jarek pod bregom. Takšna vožnja v popoldanski vročini je bila prava muka. Komaj po dvajset kilometrov na uro smo se premikali gor in dol ter godli vsak zase, ker je bilo gotovo, da pred nočjo ne bomo prišli k Plitvičkim jezerom. Voznik je seveda moral biti buden, ostala dva pa sva med neprestanimi sunki zaman poskušala zadremati, ko so nenadoma zaškripale zavore.

Voznik je kar planil iz voza in tudi midva sva bila na mah zunaj. Sredi ceste je jokala kakih deset let stara deklica, na tleh je bila sraga krvi in nekaj ovac se je z glavami skupaj tiščalo pod bregom.

Prva misel je bila, da se je pripetila nesreča. Toda dekletce je naposled hlipaje le povedalo, da ji je volk pravkar ugrabil jagnje iz trope, ki jo je s paše gnala proti domu.

Volk? Tu na cesti, nekaj kilometrov pred Plitvicami...

Sopotnika kar nista mogla verjeti. A tu je bila sraga krvi s kosmiči volne, da sta skočila v avto po svoji Leici. To bo senzacija za Frankfurter Illustrierte. Volkovi pri belem dnevu na avtocesti, ki sicer še zdaleč ne zasluži tega imena, a vendar vsaj vsakih nekaj minut privozi kak avto po njej.

Mož v liški noši in s torbo čez ramo je prišel po cesti. Niti malo se ni začudil in je povedal, da to ni nič posebnega. Zdaj ima volkulja mlade in mora ropati tudi podnevi, če jih hoče prehraniti. Sicer pa je pred kratkim avtobus povozil volka, ki je mirno ležal sredi ceste za nekim ovinkom, da se ni mogel pravi čas umakniti in je zato pripomogel šoferju do dvajsetih tisočakov nagrade.

Komaj sem sproti prevajal, kar je mož pripovedoval, in vsako stvar sem moral še posebej potrditi, tako vprašujoče in nejeverno sta me sopotnika pogledovala. Marsičemu sta se že privadila v teh krajih, ko smo filmali v pragozdovih Plješivice. Lovec nam je pokazal pravkar razkopano mravljišče in v ilovici vtisnjeno medvedjo stopinjo. Srh ju je stresel in tisto noč sta nemara slabo spala. Videli pa smo pravo divjo mačko in jo celo posneli, ko se je po debeli veji prihuljeno preplazila nad nami. Leglo divjih mačet pa nam je potem preskrbel nek drvar, da se bodo gledalci v kinu lahko čudili, kako ljubke morejo biti te sicer sila plašne in oprezne živalce. Na vsaki poti v goro smo naleteli na srnjad, ki se je komaj zmenila za nas. Lovci so nam tudi pripovedovali o jelenih in divjih prašičih in videli smo celo še svežo kožo uplcnjenega risa. Gozdne perjadi in ptic pa je bilo povsod dovolj.

Na Plitvicah smo imeli poleg običajnega letoviščarskega vrvenja posneti lov na rake. Teh škarjevcev, ki jih tod v jadranskem povodju ni ugonobila znana kuga kakor pri nas, je v Plitvičkih jezerih vse polno.

Potolazili smo bili ono deklico, kolikor smo mogli in se odpravili naprej. Končno smo tik pred mrakom prevozili most nad slapovi in jezero Kozjak se je razprostiralo pred nami. Prijala bi nam kopel, a prej smo si po dolgih dneh bivanja v šotoru in zakajenih bajtah, hoteli zagotoviti prave postelje in streho nad glavo.

Nedavno so tik pri Kozjaku, a vendar dovolj stran od brega, postavili velik, kar prerazkošen hotel, ki je po večini prazen. Vsaj deloma je zaseden le nekaj tednov v sezoni, kajti cene v njem so tako privite, da bi bile v čast vsakemu najbolj luksuznemu hotelu kje na rivieri. Zato smo se že prej posvarjeni, komaj ozrli na tisto škatlasto zidovje in hotelsko osobje, ki je prihitelo pred portal, ko je opazilo nemško oznako na avtu, se je moralo razočarano obrniti. Ujeli smo še žalostne poglede številnih natakarev, ki so na vrtu v svojih rajonih s pogrnjenimi mizami zaman prežali na uboge letoviščarje, da bi padli po njih kot kobilice po travi.

Sezona se še ni pričela in zlahka smo dobili sobo v enem izmed v gozdu skritih paviljonov, ki ne motijo prirodne slike. Sicer pa smo bili razen še dveh ali treh družb, edini gostje. Sopotnika sta se za mizo v obednici male restavracije potem seznanila s svojim rojakom, ki nam je pri kozarcu bakarske vodice povedal, da je v hudih škripah.

Mudil se je na Reki po opravih, in ker je bil prej gotov, preden je menil, mu je ostalo še nekaj prostih dni. Morja se je bil že naveličal in se je s svojim avtom namenil na Plitvice. Srečno je prišel do Senja, tam pa sta se mu z avto-

stopom obesili mladi rojakinji, ki si zdaj v campingu kuhata večerjo, potem pa bosta prišli na turško kavo. Povabil ju je sicer tudi na večerjo, a sta se zahvalili.

Nikakor nismo razumeli, čemu se ta možak petdesetih let, ki so se mu dobro poznala na podaljšanem čelu in zajetnem životu, toliko trapi zaradi teh avtostoparic; posebno še, če sta mladi in prikupni.

Prišli sta v cowboyskih klačah in podjetno v čop povezanimi lasmi ter sta dobili svojo kavo. Kmalu smo možaka popolnoma razumeli. Dekleti sta si ga vzeli za zaščitnika in posredovalca za nadaljnji avtostop, ali bolje povedano, za zastojno vožnjo s Plitvic čimbolj daleč proti Dubrovniku.

Naša pot, kar smo neprevidno razkrili, je kazala prav v to smer in možak je že menil, da je svoji varovanki srečno oddal, ko smo jima morali povedati, da v avtu nimamo nobenega prostora več.

Zjutraj pa smo se mi znašli v težavah. Nikakor nisem mogel zvedeti, kje bi lahko dobil dovolilnico za lov na rake. Povsod so me navračali na razne naslove, celo v Zagreb. Nekateri so se kar čudili, da obstoji kaj takega, kot je lovna dovolilnica. Vedeli so sicer, da je nekje nek čuvaj, ki je plačan za to, da lazi okrog jezer, da pa bi imel nalogo varovati postrvi in rake, pa nikomur ni padlo v glavo. Potolažil nas je nalakar, ki po svoji izjavi ni prišel na sezono delat, temveč izdatno zaslužiti. Ta nam je povedal, da Hrvatska ni Slovenija ali celo Bavarska, kjer je vsaka postrv registrirana in se razni nobodijhtreba zanimajo, od kod postrvi in raki prihajajo na jedilni list. Povedal nam je tudi, da ima ribiški čuvaj zdaj doma preveč opravka s košnjo, da bi utegnil gledat, če kdo kje namaka ribiško vrvico.

Za vsak primer smo v hotelski recepciji pustili obvestilo, da smo pripravljeni plačati določeno pristojbino, brž ko se nam sporoči, kdo je pristojen za izdajo dovolilnice in sprejem denarja.

Natakar, ki je bil gotovo dobro poučen, je menil, da je to neumnost. Nihče se ne bo zmenil, če bi spraznili ves Kozjak in še kakšno drugo jezero povrh.

Rakom kajpak nismo šli žvižgat. Požvižgali smo le dekletoma, ki sta že navsezgodaj okušali mrzloto Kozjaka in sta prišli iz vode modrikasto nadahnjeni kakor nezreli češplji in sta od hlada kar drgetali.

Skrbni možak je v pozni uri, ko sta se njegovi varovanki že poslovili, menda zaradi tretje butelke bakarske vodice, že skoraj uspel s svojim posredovanjem. Angažirali smo ju namreč, da bosta pred kamero lovili rake. Mlajša je celo pristala, da jo bo smel največji rak, ki nam bo prišel v roke, uščeniti v prst.

Zgodaj je še bilo. Nad jezerom je ležala rahla meglica in do sonca smo utegnili nekoliko pokramljati. Dekleti sta povedali, da že tretje poletje tako potujeta po svetu, ne zgolj v zabavo, temveč zaradi študija, ker sta bili arhitektki.

Z njunim nezadovoljnim varuhom bi se bili skoraj zbesedili, ker je sodil, da je avtostop v bistvu nemoralna zadeva, posebno še če so udeležena dekleta. Starši, da celo vlada v Bonnu, bi morala preprečiti, da bi se mlade Nemke ne podajale v skušnjave in nevarnosti. Pridal je še, da ima sina, ki se prav zdaj potepa nekje po Švedskem, namesto da bi študiral, in je z avtostopom po svetu že nategnil svoje šolanje za štiri semestre. Toda fant je fant in se mu ne more pripetiti kaj drugega, kot da bo spet prišel domov ves sestradan in razcapan.

Moja sopotnika še nista imela otrok in ju zato ni moglo skrbeti zanje. Celotno imenitno se jima je zdelo, da sta tako daleč od doma srečala prikupni rojakinji in ob bakarski vodici na tihem menda že ugibala, kako bi ju zbasali v naše vozilo za družino na dolgi poti.

Raki se love v vrše, z roko po luknjah ob bregu in ponoči s svetilko, ko lazijo na kopno. Najbolj uspešen pa je lov ob belem dnevu z dolgo šibo, ki ima na koncu privezan košček smrdljivega mesa ali pa deževnika. Raki se zbirajo na plitvinah in tam žde med kamenjem. S čolna se počasi primakne šiba z vabo dovolj velikemu raku pred škarje in takoj bo zgrabil zanjo. Potem ga je treba le počasi povleči k sebi ter še v vodi obrniti na hrbet in gotovo je, da ne bo več popustil. V dobrih dveh urah smo jih na ta način ujeli nad trideset. Dekleti sta kar cepetali od veselja in uščenjenka se ni prav nič kremžila, ko je morala, bolj iz nagajivosti kakor iz potrebe, trikrat ponoviti to nezgodo.

Možak je priveslal za nami, ko je prebolel posledice preobilne bakarske vodice. Še slutil ni, da je bil s svojimi širokimi kretnjami posnet, ko je občudoval naš plen, ki je kobacal po dnu čolna. Nenaprosen je odlično odigral svojo improvizirano vlogo. Če se je pozneje kdaj videl v kinu ali na televiziji; ves zajeten, krivonog s kopalkami pod popkom in slamnikom na glavi, kakor bi ušel iz *Simplicissima*, ni gotovo, če je bil samemu sebi všeč.

Plitvička jezera so nanizana v dolgi, tesni dolini in so vsa skupaj vidna le z Velike Kapele. Zato smo morali še tja gor, ko smo posneli poglede na posamezna jezera in znamenite slapove. Računali smo na dva dni zamude in tudi na to, da se bosta dekleti medtem že naveličali čakanja na nas in se že kako spravili do Karlobaga ob Jadranski cesti, kjer ju bo pač kdo pobral in potegnil bliže proti Dubrovniku. Možak jima je sicer ponudil, da ju vzame s seboj in popelje v München, kjer sta bili doma; celo prosil je, naj ga ubogata, a nista marali odstopiti od svojega načrta.

Brž ko so raki, privezani na nylonsko vrvico, seveda zato, da se niso razbežali, še odigrali, kako tiče na preži, zgrabijo za vado in sploh svoje ritonske plavalne umetnije, so romali v lonec in potem na našo mizo. Prav tedaj pa sem bil klican na telefon. Iz pristojne uprave je prišlo obvestilo, da brez vsakršnega plačila lahko lovimo, kolikor hočemo. Na ta način smo možaku brez skrbi nabasali precejšnjo košaro rakov. Spravljene med koprivami in v katalaptičnem stanju — raka je treba obrniti na hrbet in pritisniti na pravo mesto, pa povsem otrdi — je vzel s seboj, da bodo zaliti z bavarškim pivom.

V gozdovih Kapele smo ostali tri dni, kajti dva dni je vzdržema deževalo. Kakor na raznju smo se obračali v šotoru, ko je hlišč bobnal po platnu. Naпослед se je le zjasnilo. Videli smo jezera kot biserni niz globoko spodaj med zelenjem gozdovja, ki se je svetlo in temno prelivalo v soncu. Razgled je segal po vsem obzorju, kajti na nebu ni bilo niti najmanjšega oblaka. Sopotnika sta obrala že dokaj sveta, a sta morala priznati, da so tu na jugu še tolike neodkrite lepote.

Na povratku z vrha ju je menda spet obšel srh. Počivali smo ob neki jasi, na orjaški bukvi, ki jo je podrl vihar, ko smo začuli neko momljanje, da smo prisluhnili. Niti trideset karakov pod nami je prikobacal po stezi medvedji mladič z belo liso na prsih in plečih, za njim pa se je prigugala medvedka s črno, bleščečo se dlako...

Samo zijali smo. Veter je moral biti ugoden, ker nas žival ni začutila. Snemalec je v svoji poklicni vnemi pozabil na strah in z vso previdnostjo odpiral kovček s kamero. Toda komaj slišno je zaškrtal pokrov, medvedka je kratko zarenčala, zginila v goščo in za njo mladič. Šele zdaj smo menda spet zadihali.

Snemalec se ni dal potolažiti, da je zamudil takšno izjemno priložnost, ki je gotovo ne bo nikoli več. Pri logarnici smo potem zvedeli, da je ta medvedka

na pol krotka in je preteklo jesen z mladičem iz prejšnjega leta ob belem dnevu prišla trest hruško in se še zmenila ni za psa, ki je od hiše lajal nanjo.

Na Plitvicah nas je čakalo presenečenje. Dekleti sta se z vedrom in vrtno škropilnico sukali okrog avta in ga čistili, da se je ves svetil. Tako smo brez posebnega posveta morali ukreniti tako, kot sta prebrisanki vedeli že vnaprej. Vso prtljago smo spravili v nekakšen stolp na prtljažnik na strehi avta in se z največ trideset kilometri na uro oddaljili proti morju.

Dekleti sta bili vsestransko uporabni. Ko smo se mi mudili po svojem delu, sta nas oprali, nam kuhali in sploh tako stregli, da ju nazadnje že nismo več mogli pogrešati in sta ostali z nami do konca.

Pozneje je prišlo obvestilo, da sta bili srečno dostavljeni na svoja naslova. Za naslednjo turnejo jima ni bilo več treba misliti na avtostop. Zagotovljen jima je bil prostor v avtu in vsa oskrba.

Ne bom trdil, da vse avtostoparice iščejo in naletijo na takšno ugodnost. Po večini se le tako nekako prebijejo in oni možak je nemara imel prav, ko je govoril o skušnjavah in nevarnostih. Toda v teh so bolj imetniki avtov kot pa prikupna mlada dekleta na svojih popotovanjih na slepo srečo, ki imajo svoj smisel in mikavnost. Mlad človek tako spoznava svet, ki bi mu sicer ostal zaprt. Srečuje ljudi drugačnega jezika in navad, vidi nove pokrajine, zgodovinske spomenike in sodobno rast. Vse to pa lahko zelo prispeva k zblizanju med ljudstvi, kar je v današnjem razcepljenem svetu največjega pomena.

LUDVIK ZORZUT

Pesniku-rojaku Aloju Gradniku

*Kdo pesniku dal je peroti srebrne,
da z Brd se je vzdignil čez griče in krne
v tolimnske gore?
V Podmelcu, na Kneži mu duh vasoval je,
pri Münihih, Krágoľjih, Góľjih iskal je
še svoje ime.*

*Kdo jadra razpel mu je v sinje višave?
Kaj niso čez grape, skoz punte krvave
mu predniki šli?
Koč prednikov sled gre od sela do sela?
Po svetlih samotah je v srcu vzkipeła
pojoča mu kri.*

*Je pesmi kot rožce presajal v gredice,
vsrkaval soj očnic, encjanov zdravice,
uso bistrost gora.
Pobral je ves pelin. Mu kri še zapluje,
kjer čriešnje cvetôj in se sonči grzduje*
nam vžiga duha.*

*Kdor jutranjih zarij prelesti s planine
ujame, jih skrije v molčeče globine,
— je pesnik spočet.
Bregov vse dišave, ves vonj domačije
in Brd polno čašo prežlahtnosti spiše,
— je rojen poet.*

* grzduje = grozdje

Bivak pod Montažem

RAFKO DOLHAR, TRBIŽ

Mislim, da so redki, ki so se kdaj peljali skozi Zelcno dolino proti Trbižu, pa niso naenkrat obstrmeli, ko je vlak počasi zavozil na viadukt blizu Dunje. Ni jih pa iznenadila globoko pod viaduktom ležeča dolina, temveč impozantno lice, ki ga na to stran kaže zahodno ostenje Poliškega Špika. Impresija je bežna, a vsakdo bo priznal, da jo je težko pozabiti. Malo ljudi ve za ime gore, ki jim je podarila ta prelepi pogled, še manj ljudi pa ve, da sta v tej skladni kulisi, ki so jo za hip občudovali, kar dva bivaka. Gornji Surringarjev bivak je vklesan pod previsno skalo na Veliki polici malo pod vrhom Montaža, 2400 metrov visoko.

K temu bivaku smo se odpravili nekega sobotnega popoldneva. Najprej smo nameravali pristopiti iz Zajzere, a ker smo se zakasnili, smo se odpravili z avtom na Nevejsko sedlo in na planino Pekol, od koder k bivaku lažje prideš in tudi prej. V koči na Nevejskem sedlu sem se bolj za šalo zanimal, ali se ne bi morda dalo na Pekol priti kar z avtom. V tem primeru bi si prihranili poldrugo uro hoje, kar je bilo glede na pozni popoldan zelo važno. Povedali so mi, da gredo nekateri na planino s fiat 600 pa celo z giardineto. Torej bi se mi zamalo zdelo, če ne bi poskusili tudi s fiatom 1100. Zvedeli smo nadalje, da je najbolj neroden prvi del ceste in da lahko pustimo avto ob cesti, če bi se med potjo premislili. Zato odločitev ni bila težka in poskusili smo. A že na prvem klanecu sta Lojze in Andrej izstopila. To je bilo na eni strani dobro, ker je avto nato lažje premagoval strmino, a tudi kolesa so na obilzanih kamnih bolj drsela. Tako sem prišel preko prvega klanca in si že mislil, da je najhujše za mano, pa se je muzika komaj začela. Klanec za klanec, serpentina za serpentina pa grobo in razrito dno, da nisi videl, ali bi se gnal ali počasi vozil preko vseh mogočih zaprek. Posebno pri nekem znamenju sta se Lojze in Andrej potila, a tudi meni je lil pot s čela, ker niti za volanom taka vožnja ni ravno najbolj prijetna. Tako smo poskakovaje in vzdihovaje, z zaleti in brez zaletov, pa seveda samo v prvi prestavi končno prišli na planoto. Ob pogledu na Montaž se nam je odprlo srce. A takoj smo se zopet zresnili, ko smo zagledali skupino vojakov, ki so nam nasproti porivali džip. Pri vožnji se jim je pokvaril, ker mu je odpovedalo srce, to je, bencinska črpalka. Kako bi se izmotali, če bi se srečali na strmem klanecu, še sedaj ne vem. Tako smo se ob petih popoldne izkrcali na planini Pekol.

Sonce ni bilo več visoko, ko smo si oprtali nahrbtnike in se po prijetnih zelenicah začeli dvigati proti Montaževim skalam. Čeprav so se zdele z roko dosegljive, smo vendar hodili poldrugo uro, preden smo se jih res dotaknili. Prišli smo v senco škrbine Forca dei Disteis, preko katere so poševni žarki osvetljevali le še zahodni del planine. Na srečo smo v škrbino prišli pred senco. To je pomenilo, da je sonce še za toliko stopinj nad obzorjem, da smo lahko računali vsaj še z eno uro svetlobe. Tako smo okrog sedmih zvečer preko lahkih skal prilezli na veliko polico, ki v obliki visokogorske »promenade« oklepa vso Montaževo zahodno in jugozahodno ostenje. Tu nas je pogled tako prevzel, da smo morali kljub pozni uri za nekaj trenutkov posedeti. Za Kaninom je v vedno manjših kopastih oblakih ugašala dnevna prigravica. Sence so že popolnoma preplavile dolino Reklanice in se prerivale vedno više ob Kaninove in

Montaževe obronke. Divji prepad Klapadorje je bil zaradi ostrih senc videti še strašnejši. Sploh pa ima ta razgled nekaj posebnega, ker si zaradi ostro odsekane police ne vidiš pod noge, temveč ti pogled sproščeno zaplava v daljino in globino.

Dolgo seveda nismo postajali; po prijetnih skalah in deloma kar dobri stezi smo lezli proti zahodu. A tudi sonce je lezlo k zatonu in že nizko nad obzorjem rdečilo karnijske in dolomitske vrhove. Da bi hitreje in varneje prišli preko snežišč, ki so v tej višini vedno kljubovala prodirajočemu poletju, smo razvili vrv. Zakaj spodrseljaj bi tu pomenil skok v praznino, ki je vsaj tisoč metrov globoka. Siva praznina se je s sencami dvigala iz doline, a na srečo nismo bili več daleč od zavetišča. Majhna kaverna nas je namreč opozorila na bližino bivaka. In res se nam je za robom zasmejala v žarkih zahajajočega sonca pločevinasta duplina: bivak Surringar.

Odložili smo nahrbtnike in takoj poskrbeli za vodo, zakaj v tej višini je mrak neznan: med sončnim zatonom in popolno temo je le kratek presledek. Za šumom, ki je prihajal od bližnjega snežišča, sva morala dvigniti precej visoko skalo, da sva prišla z Andrejem do vodnega curka, ki nama je napolnil velik vrč, a tudi sestop s polnim vrčem ni bila lažja zadeva, tako sva se morala z Andrejem mestoma varovati.

Ko sva se vrnila k bivaku, je vsenaokrog prevladovala enakomerna in prijetna sivina, le še rdeča lisa se je videla na obzorju, nekaj raztresenih oblakov in svetla večernica nad zahodno zarjo. Torej nam je le po Kugyjevem navodilu uspelo v zadnjem trenutku, da smo se še pred nočjo pripravili za bivač in se posvetili prijetnim opravilom, ki so s tem povezana.

Medtem se je popolnoma stemnilo. Večernica je dobila številno družbo. Popolna tišina je vladala v naši višini in le nekaj drobnih lučic na dnu dva tisoč metrov niže ležeče Dunje nas je spominjalo, da nismo na kakšnem umetnem planetu, temveč priklenjeni na trdno skalo pod vrhom Montaža. Zaprli smo hladilnikovim podobne zapahe in zlezli v pograde. V bivaku, kjer je prostora za štiri osebe, je bila ena postelja in ena odeja več, a to nas kljub prijetni temperaturi, ki je vladala v notranjosti bivaka, ni motilo. Odejo smo velikodušno odstopili najbolj zmrznjenemu v družbi.

Tako sem v mirni poletni noči ležal v pločevinastem zaboju na visoki skalni polici, namesto da bi se v noči pred izpitom premetaval po topli postelji v Padovi. O razlogih tega položaja pa sedaj nisem premišljeval, ker se mi je godilo preveč dobro.

Drugo jutro nas je že ob petih prebudila svetloba: sijala je skozi edino zastekleno odprtino bivaka, ki zaspancem na čast gleda natanko proti vzhodu. Tako smo bili že nekaj pred sedmo pripravljeni za odhod.

Nekaj deset metrov smo šli nazaj po poti, potem pa smo krenili na levo po ne pretežkih skalah, ki so nam po lepih poličkah in, skoraj bi rekel, stopničkih hitro pomagale v višino. Findeneggova smer, na kateri smo bili, te kmalu postavi pred izbiro, zakaj pred nami sta se sedaj odpirala dva navidez zelo podobna žleba. Ubrali smo jo po levem, kot je pravilno, in preko nekaj kaminov prišli z lahkoto na greben in na sonce. Greben nosi strašno ime »Cresta dei draghi« in je res zelo zračen, ošiljen in našagan. Pri razgledu si pa v veliki zadregi. Na eni strani vabi Zajzera, na drugi Kaninsko pogorje. Da ne bi bilo zamere, smo malo posedeli na soncu in se razgledali naokrog. Nadaljevali smo po grebenu proti vrhu, ki je bil sedaj le še nekaj sto metrov oddaljen. Iz doline so se že začele dvigati megle in imel si občutek, da na dnu

doline kar kipi. Ko smo prišli ob devetih zjutraj na vrh, so megle zakrile že marsikateri vrhunec. Le naš vrh 2753 m, ki je v Zahodnih Julijcih najvišji, je bil še nekaj časa v soncu. A dolgo se niti mi nismo kopali v sončnih žarkih, ker so tudi vrh Montaža začele preplavljati megle. Preden smo popolnoma utonili v megli, smo se odpravili po običajni poti proti planini Pekol. Na grebenu smo še videli novo pot, ki so jo beljaški alpinisti nadelali po severni Montaževi steni v Zajzero. Zamikala nas je, a za tako početje ta dan ni bilo časa. Preko škrbine nad zelenicami smo se zato obrnili od Zajzere, ki se je belila dobrih tisoč metrov pod nami, proti jugu. Po travnatih gredicah smo hitro prišli zopet do skal, ki so sivele iz megle. Mimogrede nas je opomnil še železni križ — in nehotе postaneš opreznější. Tudi čez vabljivo snežišče, ki je še viselo preko poti, se nismo podrsnili, ker se izteče z lepim skokom. Še enkrat preko skal in končno na snežišče, ki se izteče v prod in planino. Tu pa seveda ni bilo ovire, da se ne bi po njem podrsali naravnost v globino, do planine Pekol.

Spominska pot na Ojstrnik

Ali Ojstrk, kakor imenujejo to goro domačini njenega podnožja.

Ko so se po drugi svetovni vojni meje zopet odpirale, so se odpravili trije ziljski rojaki na planinsko pot tja gor. Bilo je meseca avgusta in lepo stanovitno vreme. Izbrali so smer čez mejni predel zapadnih Karavank, čez Petelinjek in Sovško planino. Zanimalo jih je mimogrede pogledati v Sovče, staro rutarjansko vas, v katero so se svojčas često spuščali naši smučarji. Strma, vijugava pot se izmota precej nizko iz gozda, stopi v zelenico sovskega polja in teče k vasi sami, ki se stiska k nasprotnemu robu. Mimogrede bi hoteli obiskati hišo in gostilnico Puherjevo, ki jih je bila že večkrat skromno toda prisrčno pogostila. Vendar gospodarja Martina niso več našli med živimi, med vojno ga je bil vzel Dachau. Bil je ovaden, ko je prenočeval partizane in skupno z najstarejšim sinom vržen v ječo. Nagli proces ga je obsodil na smrt, toda niso ga takoj usmrtili, temveč poslali v Dachau, kjer so mu odmerili isto usodo na nekoliko drugi način. Iz Dachaua se je vrnil samo sin. Sedaj je ostal na očetovini s svojo ovdovelo materjo in nedoraslimi sestrami in čakal, da bi prevzel posestvo. Na njem se je občutno poznala vojna zunaj in znotraj zgradb. Tudi stanovalcem samim se je poznalo prestano gorje.

Strm breg loči Sovče še iznad doline Ziljice; zato jih prištevajo še Rutam. Steza bližnjica se spušča po robu nizdol naravnost k naselju Ziljici ob državni cesti, ki je že tako zazidano, da se drži Podkloštra. Po tej stezi so sestopili in prešli reko Ziljico čez most na državni cesti. V nadaljevanju poti so sledili po smeri stare rimske ceste, ki je tekla sredi med reko in sedanjo cesto. Po nji so dospeli do Megvarja in Vrat, dveh razmejnih točk med Karavankami in Karnijci. Tu je bilo treba prečiti državno cesto tik ob meji med Avstrijo in Italijo in se vzpeti v pobočje Kapina, prvega nižjega vrha Karnijskih Alp na meji med Ziljsko in Kanalsko dolino. Po tem razvodu teče tudi državna meja do Ojstrnika. Tu je bilo zopet tako kakor po prvi svetovni vojni, ko je bila ta meja ustvarjena. Od italijansko nemškega pobratimstva na meji sami ni

ostalo kaj dosti sledi. Pač je bilo nekaj fač¹ zapuščenih ali požganih na Gorjanski planini, kamor je peljala čez omenjeni Kapin precej dolga pot, precej po ravnem. Sicer je od začetka malo odprtega razgleda, čeprav se skozi kako jaso že da uganiti gorato obzorje naokoli. Po poti v glavnem hodijo le obmejne patrulje in domačini pastirji in drvarji. Na Gorjanski planini se svet odpre in onstran dolinskih nižin se že ogledujejo rajde višjih gorovij. Tam je bilo že k zatonu. Stena Dobrača je še gorela v raznih barvah, v Julijcih pa je že vstajala tema iz prepadov in samo rezovi in špiki so sveteli v rožnatem soju. Ko je v mraku utonila dolina Zilje, se je dvignil pritajeni šumot pod zvezdnato nebo.

Vrhunski stožec Ojstrka je drugo jutro, ko ga je obsijalo sonce, že prav iz bližine vabil. Vendar ga je še ločila globoka gorska preseka čez sedlo Stobovce, ki je po višini kar občutno nižje in veže žabniški Vrtinlog z ziljsko Zahomsko grapo. Prečkanje čezenj vzame precejšen del dneva. No pa se ni mudilo. V tem sredogorju še ni pečin in golega skalovja razen nekaj skritih sten ob nižinskih grapah. Še Ojstrk sam, ki se je povzpел s svojim špikom čez dva tisoč višine, je skoro do vrha svojega stožca poraščen. Pod Zahomsko planino se nekoliko skrije očem, a zato se tembolj izrazito odgrinja galerija udornih strmin Dobrača z razdrapanimi in razkrušenimi stenami, ki ležijo v polnem sončnem soju najbolj slikovite barve. Pri tem dnevu, ki ga še ni skazila oblačnost, je bila tudi bližnjica od Zahomske do Bistriške planine neposredno pod vrhom Ojstrka samega slikovita. Le žalosten je pogled na obe planini, ki ju preseka meja in so stani vsaj na italijanski meji delno prazni. Manjka pa tudi na drugi strani marsikaj, kar je bilo značilno za nekdanje čase, črede konj. Tu je bila reja težkih konj doma.

Po dolgi dobi, v menjavi dogodkov in doživetij, nas spomin ponese nazaj v davne prošle dni. Tudi našim planinskim romarjem je po daljšem presledku med vojno, ko so gledali svojo domovino, prišel v spomin svetel dogodek iz njihove mladosti, ko so prvič v svojem življenju šli v domače gore kot pravi planinci.

Bilo je nekako štirideset let nazaj, morda dve leti pred prvo svetovno vojno. Koroški slovenski študentje, ki so se jim družili kot nekaki mentorji visokošolci, so organizirali vsako leto ob velikih letnih počitnicah večdnevne izletniške sestanke s poglobitno nalogo, da bi se tesno združili in utrdili v zavednosti ter se pripravili za poznejše poklice. Seveda je bil med važnimi smotri tudi domači turizem in spoznavanje domačih krajev in ljudi.

No, in tisto leto je bilo domenjeno, da naj bo ta študentovski počitniški izlet na Zahomski planini, ki je imela v Korenovi fači² pravo planinsko turistično kočo, prvo planinsko postojanko tedanjega mladega slov. planinskega društva na Koroškem. Napovedani čas meseca avgusta so se zbrali tam študentje z vse Koroške. Povečini so pešali iz kraja v kraj, se med potom obiskovali in krenili potem v posameznih gručah k cilju. Tisti seveda iz daljne Podjune, so se podali na pot že nekaj dni prej, da so bili z najbližjimi Ziljani ob istem času na cilju. Tisti sestanek je bil tedaj pravo planinsko slavlje. Sama mladina z nekaterimi starejšimi pobudniki, ki so skrbeli za predavanja, da se je izpolnil

¹ Fače: to so planšarske bajte, postavljene v robeh; spodaj so zidane iz kamna, z lesenim nadstropjem, spodnji del hlev, zgornji stanovanje.

² Zahomčan Milonig, po domače Koren, je preuredil del svoje planšarske koče in jo dal na razpolago planinskemu društvu. To je bila prva naša planinska postojanka na Koroškem. Planinska zveza je pred nekaj leti njemu, sedaj že pokojnemu, podelila diplomu. Živel je tedaj pri svojem sinu župniku v Stebnu pri Beljaku.

tudi resni plan sestanka. Zahomska planina je prekipevala tiste dni od veselja in prešernosti. V ta vrtimec razigranosti so celo potegnili ves domači planšarski svet, kolikor ga je bilo na planini. Čez dan so študentje delali krajše izlete na Vršič, k Zebranju, tam ob počitku poslušali govore in uživali razgled po vencu domačih gorovij in vršacev naokoli. Zvečer pa, opojeni od planinskega zraka, so se predali v planinski koči objestni sicer pa nedolžni razigranosti in zabavi. Zaključek tistega izleta je bil zadnji dan vzpon na vrh Ojstrka v zgodnjem jutru, kjer so pričakali sončni vzhod in občudovali vstajajoči dan.

To je bilo pred desetletji. Danes je spet vabil vrh Ojstrnika. To pozno avgustovo popoldne se je gorovje že odevalo v rahlo modrino, kar je naznanjalo bližajočo se jesen. Oči so se z očaka Ojstrnika zopet ogledovale po Zilji gor in dol, obiskovale so domače kraje od Brd mimo Štefana do Bistrice in Čač, onstran pa niže dol čez Drašče k spodnji Zilji, ki se je med Dobračem in Karavankami že mračila na vzhodu.

Klim

Prokletije – Bjesket e Nemuna

MIRKO MARKOVIĆ

Poleg Cvijićeve koncepcije Prokletij v sklopu Dinaridov se pojavljajo tudi druga gledanja. Tako je Nopcsa l. 1905 priobčil svoja pojmovanje o morfologiji in tektoniki Prokletij. Po Nopcsi imajo v Prokletijah dominantno vlogo omenjene planote, iz katerih se nepravilno vzdigujejo nizi raznih grebenov in vrhov. Zato sodi Nopcsa, da v Prokletijah ne obstoji noben glavni greben, pa tudi zavijanja v tkim. metohijsko smer ni. Vse do l. 1927 so te sodbe osnovane brez dobre kartografske podlage. Za albanski del Prokletij je ta negotovost trajala vse do leta 1936.

Sele ko se pojavi naša topografska karta (Peč in Kolašin, kasneje Prokletije in Skadar), je omogočen nadaljni študij tega področja. Nove elemente v proučevanju našega dela Prokletij je priobčil l. 1938 B. Gušić. Tu so poleg drugih vprašanj prvokrat obrazloženi odnosi in meje dveh področij, kraškega in škriljastega. V reliefu Prokletij so opazni sledovi pleistocenske poledenitve. To so opazovali in omenjali mnogi raziskovalci kot: Hassart, Vinassa de Regni, Kerner, Almaggi in Nopcsa. Največ je prispeval k raziskovanju Cvijić. Sodil je, da so bile Prokletije obsežna visoka planota, prekrita v celoti z ledeno odejo. To Cvijićevo prepričanje se je pozneje izkazalo kot pravilno. L. 1931 in 1933 je proučeval poledenitev Gušić B. L. 1948 so se razširila ta proučevanja na največji del albanskih Prokletij. Te raziskave so popolnoma potrdile prejšnje Cvijićeva mnenja in nekatera tudi dopolnila. Gušić je natančno označil obseg in intenzivnost delovanja ledenikov na predglacialni relief tega gorstva. Dokazal je, da je kraška erozija vrezala posebne dolinske oblike v izravnane planote pred poledenitvijo. Da te oblike niso nepopolne — kot je to slutil Cvijić — je dokazal Gušić z vrsto pojavov antecedentnih dolin. Te oblike so jasen dokaz, da današnja hidrografska mreža sledi potom, ki jih je erozija vrezala v reliefu znatno pred poledenitvijo. Poledenitev je v Prokletijah imela intenzivnejši učinek na apnenčasti podlagi. Tu se je v hladnih obdobjih lažje tvorila in hitreje topila ledena odeja. Globlje razloge za te pojave sem že popreje nakazal. Tako so se

Masivni pastirski stan

Foto dr. R. Simonović

tudi tvorile morenske odkladnine. Raziskovanja na albanski strani dokazujejo, da so južna pobočja enako močno, če ne še bolj izpostavljena eroziji kot severna. Vzroki za ta pojav so v klimatskih razmerah v sestavi in legi tega dela Prokletij. Vlažne in tople zračne mase, ki prispejo z morja, se zaradi reliefnih pregraj naglo dvigajo, ohladijo in izločajo precejšnjo množino padavin. Severna pobočja sprejemajo občutno manj reliefnih padavin. Slične, še bolj izrazite klimatske razmere so vladale v vlažnih obdobjih pleistocena. Zato so tudi južna pobočja tudi tako bogata s prodnatimi nanosi. Prokletije predstavljajo danes gotovo najbolj izrazito področje pleistocenske poledenitve na vsem področju Balkanskega polotoka.

Drug važen element v razvoju reliefa tega gorstva so procesi denudacije. Rečna erozija deluje površinsko. Precej večji učinek povzroča kraška erozija. Vpliv atmosferilij, sonca in ledu posebno ruši apnenčaste stene in ustvarja izredno čudne oblike. Z razpadanjem apnenca se tvorijo sipine, ki polzijo in odnašajo material v dno dolin. Tu pa nastopa mehanično delovanje vode. Moč rečnih tokov iz Prokletij se kaže v trinajstih večjih gorskih rekah (Tara, Lim, Ibar, Istok, Beli Drim, Pečka Bistrica, Dečanska Bistrica, Ločanska Bistrica, Erenik, Valbona, Šala, Kiri in Cijevna).

Če na kratko proučimo reliefne značilnosti Prokletij, se odpira cela vrsta vprašanj, ki bi jih bilo treba rešiti. Najprej bi bilo treba temeljito proučiti vse stratigrafske plasti, ki tu nastopajo. Iz podrobne geološke karte bi bilo potrebno rešiti mnoge probleme, ki se dajo iz nje razviti. Potem bi bilo koristno primerjati prirodni in družbeni značaj, ki ga povzroča sestava tal. Študij zgodovinskih in etnografskih razmer v življenju tega predela bi gotovo pokazal

Primitiven pastirski stan iz protja

Foto dr. R. Simonović

močan vpliv naravnega okolja. Ta faktor se često in lahko opušča pri enostranskih geografskih proučevanjih. Toda narava je tu vso preteklost narekovala tok življenja kot redko kje pri nas.

DRUŽBENA OZNAKA. Prebivalstvo, ki poseljuje Prokletije, se sestoji iz več etničnih skupin, na katere je sosesčina le malo vplivala. Medtem ko so osvajaški narodi, ki so v zgodovini šli čez naša ozemlja, zavestno ali nezavestno vplivali na življenje in običaje staroselcev, v Prokletijah tega ne srečamo ali pa ne v tolikšni meri. Tu so od nekdaj živeli enolično po tradiciji ustaljeno pastirsko življenje. Močni selitveni tokovi so obšli to gorstvo. Zato so vse spremembe v načinu življenja prebivalstva v Prokletijah potekale počasi. Počasi so prispele novosti, a še težje so izginevali običaji in navade. Zato predstavljajo Prokletije predel stare, dobro ohranjene etnografske zapuščine, ki vsebuje razne značilnosti iz starih obdobj.

Od etničnih skupin v Prokletijah je najvažnejša in najstarejša tista, ki je do danes ohranila albanski jezik. Le-ta je vtisnila temu območju značilen pečat. Preteklost in kultura tega naroda sta megleni. Eno je gotovo, da po starosti spada med najstarejše na Balkanu. To se izraža v načinu starega pastirskega življenja, v običajih, ki so vezani na takšno življenje, v obleki, jeziku, pesmi, načinu gradnje, v duhovni kulturi, posebno pa v občutljivosti za čast, poštenje in skromnost. Še dosti tega čaka na temeljito etnografsko obdelavo.

Večja mesta in naselja okoli Prokletij doživljajo danes hiter družbeni razvoj. Moč in obseg tega procesa vpliva na staro zaostalo pojmovanje. Sicer nekoliko oslavljen prodira ta val v najbolj zakotne predele gorstva. Povsod se občutijo spremembe. Toda še več je tega, kar bi bilo treba spreminjati.

Hribovski tipi s Prokletij (okolica Gusinja)

Foto dr. R. Simonović

Ko sem potoval po teh planinah, sem opazoval, kolikor sem mogel, življenje in gospodarstvo gorskega prebivalstva. Vsi so živinorejci, a živinoreja je glavna in edina panoga gospodarstva. Stara naselja ležijo običajno v dolinah ob rekah. Niso gručasta, ampak razmetana s samostojnimi kmetijami, »kulami«, zgrajenimi iz kamna. Živina je pozimi zaprta v »kuli«, v nadstropju nad živino pa živi družina. Največ imajo ovac, manj goved. Tovore prenašajo na oslih. Življenje pozimi je v vaseh samotno in odrezano od ostalega sveta. Kar si pripravijo za ozimnico, to pozimi porabijo in komaj čakajo poletja, da gredo v planino. Ljudje in živina pozimi shujšajo.

Spomladi pa se začne pravo pastirsko življenje. Velike črede ovac gonijo takrat iz svojih stalnih naselij v planine, kjer so pastirske kočje. Skupina teh pastirskih koč tvori tako znani katun ali bačilo, skupine katunov pa katunišče. Živino ženejo v planine v juliju.

Katuni so povsod v Prokletijah. Največ jih je ob robu metohijske kotline in so oddaljena dan hoda od zimskih bivališč. Najbolj značilna katunišča so Glodjanska, Ljočka, Novoselska, Bjelopoljska in Lučanska. Globlje v notranjosti so katuni Pločica, Slane Poljane, Raškodol in Miliševac. V smeri Plav je največ katunov v dolinah Babinega polja in Treskavice. Gusinje žene živino v Djuroviće na Popadijo in Bor.

V gradnji koč se opaža razlika v izbiri gradbenega materiala. Na krasu je glavni gradbeni material kamen, na severovzhodu pretežno les. Tloris je povsod enak pravokotnik, razdeljen na dva prostora. Večji prostor ima ognjišče, služi za delo, bivanje in spanje. Manjši prostor služi za shrambo mleč-

Vrh Đerovice (2656 m) in Pločica (2303 m)

Foto M. Marković

nih izdelkov. Poleg orodja je pribor za molžo, razna vedra, škafi in sodi. Pod je v vseh kočah gola zemlja. Deske služijo le za ležišča.

Življenje na planini, na svežem zraku in soncu po težki zimi ugodno vpliva na zdravje teh ljudi. Posebno velja to za otroke. Ostra klima in gorski zrak jeklenijo njihov organizem. Že zgodaj zrastejo v prave gorjane, navajene na vsako vreme in napor.

Živina je čez dan na paši, pred nočjo pa se vrača v ograjene prostore pred kočami. Čez dan jih pasejo pastirji, ponoči pa jih pazijo močni ovčarski psi. Tedensko enkrat dajejo živini sol. Napajajo jih v potokih in pri izvirih. Kjer ni vode, žencejo živino na sneg, da ga liže in se tako napoji.

Življenje je poleg vse poezije zelo enolično. Dnevi se razlikujejo edino po tem, ali je lepo ali grdo vreme. Ta enoličnost pušča vidne sledove v naravi teh ljudi. Tujec je vedno cenjen gost, toda popolnega zaupanja do prišleka ne znajo izkazati. Gostoljubnost izkazujejo s tem, da ponujajo svoje mlečne pridelke, ki često niso na higieniški višini. Največ so me postregli s kislim mlekom, smetano in sirom. Nekuhamo ovčje mleko se pije kot »jamuža«. Isto mleko kuhano s soljo imenujejo »jardum«, žejo si gasijo s sirotko in kislim mlekom. Sir, maslo, koruzo in krompir sestavljajo ves jedilnik. Vse potrebščine kupujejo v okoliških večjih mestih: Peć, Djakovica, Rožaj, Plav, Gusinje. Semkaj nosijo na trg viške svojih pridelkov, to so volna, mleko, sir kajmak, loj in kože. Poprej so hodili na trg v Skadar in Peć. Povezovala jih je karavanska pot. Iz Skadara so živino vozili po Bojani in jo prepeljali v Grčijo in Italijo.

V začetku jeseni, ko se pojavi prvo hladno deževje in megle prekrijejo planine, zapuščajo poletne pastirske koče. Ljudje se skupno z živino selijo v nižje predele. Ponekod se to sestopanje vrši v etapah. Počivajo na

Čoklštes (2694 m)

Foto dr. Ž. Poljak

nižjih planotah, kjer ljudje v bližnjih vaseh opravljajo poljsko delo in košnjo. Ko pride prvi sneg, se vrne življenje v zimska bivališča. Tako tu iz leta v leto poteka cikel življenja.

Življenje, kot smo videli, je težko in polno skrbi za obstanek. Navidezno nezaupanje do tujcev in časopisov izvira iz grenkih izkušenj v preteklosti. Čeprav osamljeni so ti gorjani polni plemenite občutljivosti. Prevara jih razsrdi. Navidezno nezaupanje do tujcev preneha, čim jih bolj spoznajo; potem te objamejo kot brata. Lahko bi tu navedel spisek imen za spomin na lepe čase v družbi teh ljudi. S solzami v očeh so me polni vznemirjenosti pri slovesu spremljali in mi dolgo sledili, dokler se nismo dokončno ločili. Vedno so me prosili, naj jih ne pozabim in naj jih obiščem, čim morem.

Čudno je, kako so nekateri prejšnji pisatelji imeli nasprotno mišljenje. Zdi se mi, da niso imeli dovolj priložnosti, da bi prišli v bližnji kontakt s temi gorjani. Sicer bi njihova sodba morala biti bolj pravilna.

ZAKLJUČEK. Prokletije so bile do nedavna najmanj poznani del Evrope, danes pa je to področje velike gospodarske preobrazbe ter družbenega razvoja. V turističnem pogledu predstavljajo Prokletije nove jugoslovanske Alpe, zaradi izredne slikovitosti jih čaka izredna bodočnost.

Danes opažamo v Prokletijah, kako se iz leta v leto spreminja njihova pokrajinska slika, gradijo se nove ceste, odpirajo se številni kamnolomi, eksploatacija gozda, živinorejske zadrage, rudniki. To vse vpliva na podobo pokrajine. V bližnji bodočnosti bomo lahko opazili, kako je današnji gospodarski razvoj spremenil tudi to območje. Prokletije so neizčrpen vir različnih prirodnih dobrin, to pa bo gotovo glavno gibalno v bodočem razvoju tega predela naše domovine.

Prvič na Mangrtu

Dušan Čop

Med Julijci so vrhovi, ki si nanje posebno želimo povzpeti. Ne morda zato, ker so višji od ostalih, tudi ne zato, ker je njihovo ime bolj poznano, ampak preprosto zato, ker te vselej, kadar jih zagledaš s tega ali onega vrha, tako silno vabijo, skoraj kakor da slišiš njihov klic, ko ti v daljavi oko najde njihovo plemenito obliko, mogočno, nepozabno podobo. Ne moreš se jim odreči, prej ali slej pride dan, ko na vrhu uživaš tiste edinstvene trenutke sreče in zadovoljstva.

Tako sem tudi jaz vedno želel obiskati Mangrt. Prvič sem ga videl z Mojstrovke, več kot dvajset let je zdaj že minulo odtlej. Skozi redke poletne oblake sem mu videl le široki hrbet, pokrit tu in tam s snegom, da je bleščal v soncu kakor bakrena streha visoke katedrale.

Pogosto sem ga videl na slikah. Pravzaprav so bile vse tiste slike enake — sprcdaj majhno, temno jezero, okrog njega še temnejši gozdovi, v ozadju en sam nad slinimi prepadi se dvigajoč greben, ki se končuje v sijajno oblikovano kupolo. Eno tistih fotografij — zelo stara je že — hranim v svoji zbirki med najljubšimi gorskimi fotografijami. Tako zelo mi je vedno ugajal tisti prizor. Saj se mu tudi dr. Kugy ni mogel odreči v svoji knjigi. Nikoli nisem bil tam, toda če mislim na Mangrt, se mi včasih zdi, da stojim na bregu tihega jezera in občudujem poslednji poljub sonca na vrhu visoke, ponosne gore.

Nekoč, po vojni je že bilo, sem ga videl z vrha Robičja. Bil je eden tistih dni, ki so med gorami tako redki, ko ni na vsem obzorju najmanjšega oblaka. Čeprav pravi Cankar nekje v Beli krizantemi, da ne vidi rad Ljubljane v takem jasnem dnevu, ker se »obrisi križem prepirajo med seboj«, sem si le predobro zapomnil tisti nepozabni dan. Kajti gore niso »kamenita puščava« in tako se še danes živo spominjam. Bilo je v mesecu juniju, sedel sem prav na vrhu med samimi modrimi cvetovi encijana. Visoko nad Poncami je kraljeval ponosni in lepi Mangrt.

Nekaj let kasneje sem ga videl od juga, iz Loga pod Mangrtom. V mesecu maju je bilo. Ni bil prav lep tisti dan in megle so se sprehajale po obeh velikanih, po Jalovcu in Mangrtu.

Potem sem nekega lepega dne izvedel, da za obisk Mangrta ni več potrebno dovoljenje in prav kmalu se nas je zbrala manjša družba z namenom, da se povzpemo nanj. Toda, ko smo onstran Vršiča prišli do lovske kočice pod Jalovcem, se je zgodilo prav tisto kakor osem let poprej, ko sva z bratom hotela naskočiti Jalovec. Na lepem nas je presenetil dež z nevihto in morali smo oditi navzdol, v Trento.

Svojih namenov pa nisem opustil. Štirinajst dni pozneje sem z drugo družbo ponovno krenil na pot. To pot smo imeli srečo: vreme nam je bilo naklonjeno in na ovinku za Domom pod Prisojnikom nas je »naložil« popolnoma prazen avtobus beograjskega »Putnika«, tako da smo bili prav kmalu pri Tičarjevem domu, še preden so se večerne sence začele plaziti pod mogočno steno Julijcev.

Tako smo se odpravili po čudoviti razgledni poti nad Sočo in dolino Trente. Rad hodim tam, tako zelo rad — tisti večer pa je bil še posebno lep. Hodili smo počasi, kot pravijo Italijani: »Chi va piano, va sano e va lontano.« Kdor hodi počasi, hodi varno in pride daleč. Saj se nam ni nič mudilo. Sploh pa je v gorah neumno drveti. Na žalost je danes mnogo takih, ki se bahajo s svojimi rekordi, če pa jih vprašaš, kaj so videli, kaj so doživeli, navadno ne vedo nič ali zelo malo povedati.

Besede so nam kaj kmalu zamrle, kajti prihajala je večerna tišina in z njo pesem mraka, »le chant du crépuscule«, kakor bi rekel francoski pesnik. Za nami so na vzhodnem obzorju žareli gorski orjaki v škrlatno rdeči luči zahajajočega sonca kakor ogromne bakle. Grintavec in Pelc sta bila že v senci, le na njunih grebenih so se še igrali šumčni žarki. Molče smo nadaljevali pot, samo naše stopinje so s svojim zamolklim šumom motile prihajajočo noč in od nekod, že iz daljave, se je s srebrnim zvokom oglašala Soča.

Visoko nad Triglavom je že bila svetla zvezda Mars, ko smo dosegli cilj, toda šele, ko smo stali prav pred Špičko, se nam je koča pokazala.

Spali smo slabo, vso noč nas je treslo od mraza. Odej namreč nismo imeli pa smo se pokrili kar s slamnjačami. Gore so dobre vzgojiteljice! Drugo jutro smo bili zgodaj na nogah, mimogrede smo se namreč hoteli povzpeti še na Jalovec, ko nam

je že bil čisto »pri roki«. Na zahodu so spet žarele gore, obdane z rahlo meglo, Trenta pa je še sanjala.

Nič nismo hiteli, pa smo zato več videli. Seveda so bile na vrsti spet vse gorske cvetlice, kolikor jih je še cvetelo, alpska madronščica in celo alpski mak, pa kamenokreč. Besed nam ni zmanjkalo in kakor smo prejšnjo noč molče občudovali lepoto gora, tako smo zdaj tem bolj uživali razgled po morju gora, večjih in manjših pa preko njih čez globoke doline in jezera, najbolj pa je pritegnil našo pozornost Jalovčev mogočni sosed Mangrt. Ali bomo prihodnji dan stali tam gori? Ali bo šlo to pot vse po sreči?

Popoldne smo pot nadaljevali preko škrbine Za gradom. Ko smo se vzpenjali po tistih meleh pod prepadnimi stenami Pelca, sem se nehote moral spomniti Hribaric. Naposled smo le »priplezali« v tisto ozko škrbino. In kakšen svet se nam je odprl onstran nje! Pod nami je ležala Bavšica, od začetka do konca oblita od sončne svetlobe, nad njo so se vzpenjali grebeni Briceljka na desni in Bavškega Grintavca na levi, v daljavi so dremali Kanin in njegovi sosede. In spodaj pod njim, tam nekje je bil Bovec.

Navzdol po grušču in v sončni pripeki je šlo hitro in kmalu smo prišli do sedla Brežič. Poslej je bila pot mnogo prijetnejša in po klasično divje lepi soteski smo se vse bolj bližali dolini Koritnice. Kako lepo je bilo, ko smo šli po ozki stezi mimo črede ovac in skozi bujno travo, nad nami pa so kipele v temnomodro nebo, kakršno je lahko le v kraljestvu gora, mogočne skalnate stene, polne velikih temnih lukenj. Nad vsem tem sta se dvigala silna in ponosna, kakor da sta nepremagljiva, Jalovec in Mangrt.

Imel sem dobrega prijatelja, morda je bil moj najboljši prijatelj. Nisva hodila v isto šolo, toda kolikokrat sva skupaj blodila po ljubljanski okolici in iskala cvetlice za herbarij, enajst let nama je bilo takrat. Kolikokrat sva skupaj igrala šah ali namizni tenis, res, rad sem ga imel. Pa prišla je vojska in lepega dne ga ni bilo več k meni. Izginil je v Dachau in se ni vrnil kakor mnogo drugih. Koliko let je minulo od tistega dne, ko sem ga videl zadnjič? Ne štejem jih, toda pozabiti ga ne morem. Še zdaj se mi včasih zazdi, da slišim njegov zvonki smeh pred vrati, ko je obhajal, poln otpimizma, in začudeno se vprašam: Ali je mogoče, da ga ne bo več?

Da, tista naša tura — ali ni vse tako, kakor da bi bilo včeraj, ali celo danes, pravkar? Ko se spomnim tiste ure, ko smo hiteli po sončni zeleni rebri, se mi zdi, kakor da še držim v rokah šop trave, ki sem se je oprijel, ker mi je zdrsnilo na gladki, mokri travi, še vidim vitke macesne, še šumi v mojih ušesih bister studenec, nenadoma se odpre pred menoj, zakaj zaostal sem in sam hitel za tovariši, silen prepad, v globini pod menoj teče Koritnica, onstran nje je planina in nad njo velika, ogromna gora — Mangrt. In desno od njega še vidim strme meli, nad njimi drzne, rjave, črne in bele stene Jalovca.

Končno smo pritelovadili — in to v pravem pomenu besede — na dno. V Koritnici smo se umili, potem pa smo se napotili k prvemu kmetu. Tu bomo prenočili, smo sklenili, na seniku seveda. Kmet, dobričina, nas je rad vzel pod streho. Verjetno je bil turistov že vaje. Dali so nam vse odeje, kar so jih premogli in še mleka smo se napili.

Preden smo legli, sem še stopil tja h Koritnici, da se razgledam po vremenu. Za Mangrtom in Jalovcem se je bliskalo in oblaki so pluli od zapada. To je bilo slabo znamenje.

Slabo smo spali tudi drugo noč. Vroče nam je bilo na seniku in domače mačke so nam vso noč nagajale, nam, nepovabljenim gostom. Končno nas je le uspavala Koritnica, ki je nekje blizu pela svojo enakomerno večno pesem.

Naslednji dan smo bili spet zgodaj na nogah. V prijetnem hladu smo se podali po dolini navzdol do zavoja predilske ceste, kjer smo povprašali za bližnjico in dobro je bilo, da smo vprašali. Mimo drevesnice in studenca nad njo smo se kaj kmalu znašli visoko nad dolino ter se v prijazni senci gorskih gozdov in ob polnih prgiščirh rdečih jagod, ki smo jih našli, v kratkih treh urah približali svojemu cilju — novozgrajeni koči pod Mangrtom.

Ves prostor zahodno od Mangrta je svet zase. Ker je odprt proti jugu, je porasel z bujnim rastlinstvom, vendar planik nismo našli več. Te so že ovenele, kajti bil je že začetek septembra. Vse, kar je za kočo, tvori široko sedlo in prav do tam je tudi speljana avtomobilska cesta. Razgled je še posebno lep. Že med potjo smo občudovali Predil, izpred koče pa se je izredno lepo videla Kaninska skupina, dolina Jezernice in gore nad dolino Koritnice.

Nekoliko smo se v koči odpočili, potem pa smo se odpravili na vrh. Pot drži prav ob robu sedla in ko smo ga dosegli, smo zagledali globoko v dolini, več kot tisoč metrov pod seboj, dva temna bisera, obe Belopeški jezери. Lep je bil ta pogled, čeprav ni bilo več sonca, ki se je pričelo skrivati za oblake na zapadu.

Čez četrte ure smo bili pri vstopu v steno, kjer je speljana nova pot. Ta gre ves čas po nekaki grapi, le včasih smo prišli prav na rob stene, da smo daleč pod seboj videli sence, ki so jih sonce in oblaki risali na položna melišča. Že smo se bližali vrhu, ko je nekje na zapadu zagrmelo. Pa prav iz tiste smeri je ves čas gnalo oblake. Grmenje je bilo vse močnejše, toda ko smo prišli na vrh, je kakor nalašč še enkrat posijalo sonce. Čeprav me je nekoliko skrbelo, sem vendarle občutil tisto tiho zadovoljstvo, da smo dosegli cilj. Kaninske skupine sicer skoraj nismo videli, le Monte Sart in Vrh nad Krnico (Pic di Carnizza) sta se kopala v soncu. Viš in Poliški Špič sta bila videti prav blizu in čeprav je čad poznega popoldneva marsikaj prikrival, sem le občutil veličino tistih čudovitih gora. Špič nad Špranjami (Modcon del Buinz), Monte Cregnedul, Nabojš, Gamsova mati, Viš in Montaž s Severnim stolpom — kaj se je vse skrivalo v tistem rahlem mrču? Na Koroškem nismo videli ničesar, preveč je bilo megleno, Jalovec in gore proti vzhodu so bile brez sonca, v temni senci kopastih oblakov. Globoko v dolino so se svetila okna hiš v Trbižu in nekje na zapadu dolina Jezernice nad Rabeljskim jezerom. Navsezadnje sem se moral spomniti tistega prelepega Kugyjevega opisa mesečne noči, ki jo je doživel prav na vrhu Mangrta... Nenadoma je zagrmelo tam okoli Rombona, sonce se je skirilo za visoke oblake in zdaj so se lotile megle še našega vrha. Morali smo takoj odriniti, čeprav je kazalec na aneroidu, ki ga je imel s seboj naš znanec iz koč pod Špičko, še vedno kazal na lepo vreme. Hiteli smo navzdol, toda megle so še vedno bolj gostile, pričelo je pršiti, zagrmelo je prav blizu in kazalec na našem aneroidu oz. barometru se je na lepem močno premaknil. Lepa reč — kam naj bi se v skrajni sili zatekli v tisti nerodni grapi? Deževalo je vse močnejše in kmalu smo bili čisto premočeni, da sem se nehote spomnil tistih besed iz stare latinščine: »vari nantes in gurgite vasto.« Tudi mi smo bili tako nebolgliji sredi megle in dežja. Kaj bi bilo, da se je nevihta lotila še našega Mangrta? Tako pa je na našo srečo prenehalo grmeti in pošteno smo si oddahnili, ko smo pod seboj začutili grušč. Ampak kako nam je potem teknila »mineštra«, ki nam jo je pripravila prijazna oskrbnica v koči!

Drugo jutro smo se poslovili od vsega, kar nam je bilo še prejšnji dan docela novo. Bilo je čisto, lepo jutro, kaka škoda, da zdaj nismo bili na vrhu Mangrta! Kdo ve, kako daleč bi videli, kajti malo je gora, ki morejo nuditi tak razgled, kakršen je z njegovega vrha, ko je daleč naokrog skoraj vse nižje od njega.

Potem smo ubrali isto pot kot prejšnji dan in čez slabe tri ure smo že sedeli v gostilni pri Črnuti. Posedeli smo pol ure, potem pa se podali na poslednji del naše ture. Videti smo hoteli še dolino Koritnice, ki je vsaj zame ena naših najlepših dolin. Na ovinku ceste pod Jerebico smo se ozrli, še enkrat smo se hoteli posloviti od Mangrta — Jalovca ni bilo več videti — rahle jutranje meglice so pokrivalo vrh, a zdelo se mi je, da nam mogočna gora hoče nekaj povedati, kakor da nas je klical nazaj. Le za par hipov smo postali, potem pa smo se obrnili grožčim stenam Rombona in soncu nad njim nasproti...

Stara je pravljica, da v Bogatinu tiči bajen zaklad. Lepa pravljica je to, a zaklada v Bogatinu ni in nikoli ga ne bo našel, kdor bo iskal le zlata.

In vendar skriva prav vsaka naša gora v sebi bajno bogastvo. Ne zlata, ampak bogastvo zdravja in lepote.

Zdi se mi, da vselej, kadar pridem z gora, prinesem s seboj majhen drobec tistega bajnega bogastva...

V snežnem objemu

JANEZ BIZJAK

S prijateljem hitiva po čudoviti dolini Kamniške Bistrice. Po neskončnem pešačenju iz Kamnika do doma v Bistrici bi se nama počitek zelo prilegel. Toda mudilo se nama je naprej. Vleklo naju je v čarobni in tihi svet belih Grintovcev. V dopoldanskem soncu se je pred nama lesketala čudovita kulisa zasneženih in poledenelih vrhov Brane, Turske gore, Skute in Grintovca, preveč vabljev pogled, da bi mogla zdržati v dolini. Tudi nama ni bilo prijetno poslušati kričanje in hrup razigrane množice motoriziranih turistov. Zato sva se kmalu odpravila na Kokrsko sedlo.

Čim više sva se vzpenjala na sedlo, tem več je bilo snega. Proti vrhu pa sva se že ugrezala čez kolena. In prav tu, kjer se je najgloblje udiralo, sva dohitela dva nenavadna planinca, ki sta po vseh štirih lezla navzgor. Opremljena sta bila povsem salonsko. On je bil v nizkih špičakih in ozkih kavbojkah, ona pa v salonskih šolnih z decimeter visokimi petami. Po nogah pa je imela potegnjeno tisto pajčevino, ki ji s strokovnim izrazom pravimo nylonke. Povedala sta nama, da sta iz doline želela le malo dalj na sprehod. Nekje sta slišala za Cojzovo kočo, a nista vedela, da so kočje pozimi zaprte. Bila sta že čisto prezeblja, špičaki pa so že tako »zijali«, da bi se jih noben berač več ne usmilil. Na najin nasvet sta se tik pred kočjo vrnila v dolino.

V Cojzovi koči, oziroma njeni zimski sobi, sva našla skupino zagrebških planincev. Bili so zelo simpatični fantje, a zamerili so se nama s tem, ker ni nihče hotel razumeti slovensko. Na srečo so se tega kmalu odvadili in postali smo dobri prijatelji. Večer je minil v prijetnem pogovoru, medtem ko so zunaj viharji tulili svojo mogočno pesem.

Tri naveze so se naslednje jutro zarile v globok sneg. Začeli smo se vzpenjati na Grintovec. Priti nanj tudi pozimi ni bila nobena umetnost. Le snega je bilo toliko, da se nam je vdiral do pasu in še dalj. Nešteti kristali novozapadlega snega so se v jutranjem soncu tako lesketali, da smo že skozi višinske naočnike komaj videli, kje hodimo. Proti vrhu je postajalo vse bolj ledeno in dereze so odlično opravljale svoj posel. Kmalu smo zmagoslavno stali na Grintovcu in se upirali v vihar, ki se je zaganjal od vseh strani. Vreme je bilo čisto jasno. Pogled, ki se nam je nudil, je bil prečudovit. Kamor je seglo oko, se je razgrinjala svetlikajoča se snežna belina. Človek bi občudoval in občudoval, a nagledati bi se ne mogel. To edinstveno doživetje je napravilo na nas nepozaben vtis.

Z vrha smo se po severovzhodni strani spustili na Velike Pode. Tu lahko še poleti mimogrede zaideš. A imeli smo precejšnjo srečo, da smo pod Dolгим hrbtom srečno prerili do vznožja Skute. Preko prvih raztežajev v poledeneli strmini smo hitro napredovali. S cepini smo sekali stopinje, derezo so odlično prijemale in šlo je kot na promenadi. A sčasoma je postajalo vse težje, strmina se je vse bolj večala in končno smo spoznali, da smo se pošteno zalezli. Rešitev iz tega neprijetnega položaja je terjala velike napore. Morali smo prečiti zaledenelo in zelo zračno steno in se preriniti čez nek vražje strm kamin. Iz nahrbtnikov so priromala na pomoč kladiva in klini. A klini so bili le bolj moralna opora. Najmanjši sunek bi jih mimogrede populil. Da bi bilo še huje, so nas med temi »blodnjami« spremljali še močni sunki besnečega viharja. Toda tudi te težave in nevarnosti so se končale in končno smo zmagoslavno zasadili cepine na vrhu Skute. Nepopisni so bili naši občutki. Prav zaradi večjih težav so bila naša doživetja na Skuti vse lepša kot na Grintovcu. Pod nami se je vila dolga veriga Savinjskih Alp, ki so se bleščale v zahajajočem soncu. Ostrim grebenom sta dala sneg in led novo obliko, da so bili še bolj fantastični. Pokrajina okrog nas se je kopala v čudoviti belini, ki se je tam nekje daleč na obzorju nevidno zlivala v eno samo modrino kristalnega neba.

Pozno popoldne smo bili priča prelepemu sončnemu zatonu. Za škrlatno silhueto Julijcev je počasi tonilo sonce in zlatilo visoke vrhove. Nešteto mavričnih in kontrastnih barv se je prelivalo med seboj, dokler ni belih vrhov oblihl lunin sijaj.

V jasni noči smo se iz Cojzove kočje zapodili v Bistrico. V dolini smo se neprestano ozirali na svetlikajoče se stene. Pred nami se je odprl imponanten prizor. Kot nekje v pravljici je pred nami drhtela v mesečini kristalna zavesa od snega lesketajočih se vrhov Brane, Turske gore in Skute. Ti vrhovi so nas vabili nazaj v svoje skrivnosti.

Zasavska planinska pot

BLAZ ČREPINŠEK

Ko sem prvomajski praznik preživiljal z veselo družbo na Kalu pod Mrzlico, so mi povedali, da je s tem otvorjena nova zasavska planinska pot Kumrovec—Kum, imenovana med planinci tudi »mala transverzala«. Seveda sem se kot dolgoletni planinec takoj navdušil zanjo. Že isti dan sem poskrbel za knjižico, v kateri zbiraš žige, da ob zaključku dokažeš, da si izpolnil zadnjo nalogo ter da si obiskal vseh 14 postojank, in po opravljeni poti prejmeš posebno značko. Z željo, di si kmalu polg slovenske transverzalne značke, ki sem jo prejel že 1957. leta za opravljeno pot Maribor—Ankaran, priprnem še značko zasavske planinske poti, sem rezerviral nekaj dni dopusta za to pot.

Z ženo sva se odločila in se napotila poletnega jutra z motornim vlakom v Kumrovec, kjer sva obiskala rojstno hišo našega maršala Tita ter dobila prvi žig. S tem sva otvorila v lepi, snažni zagorski vasi — ki človeka zelo preseneti — zasavsko planinsko pot ter našla posebno markacijo »Z«, ki označuje to smer in ki naju je spremljala vse do zaključka, to je do Kuma. Ob krasnem, sončnem vremenu sva se povzpela iz Bistrice ob Sotli na Gorski dom (618 m). Od tu se je nudil krasen razgled po gričkih in gričih bizeljske pokrajine, kakor tudi na hrvaško Zagorje s Kumrovcem. Nadaljevala sva pot, saj sva morala do večera na novo planinsko postojanko Bohor. Med večurno hojo po slovenskih vaseh, po vinorodnih gričih in tudi temnih gozdovih Bohorske planote sem spoznal, da so tudi ti kraji vredni obiska in da človeku tudi nižji gorski svet — če smem tako reči — nudi svojevrsten užitek, za katerega se ni treba boriti s skalami ne s klini in je zato lahko dostopen vsakemu delovnemu človeku. Sonce se je poslavljalo za gorami, ko naju je znanka markacija pripeljala k novemu, lepo urejenemu planinskemu domu na Bohorju. Član upravnega odbora Planinskega društva Senovo, ki je ravno takrat nadomestoval oskrbnika, naju je prijazno sprejel in kmalu se je vnela živahna debata o planinstvu, o slavni XIV. diviziji, ki si je tod utirala težko pot na Štajersko, ter še o marsičem, tako da je bilo končno le treba pomisliti, da naju čaka naslednji dan še dolga pot. Naslednje jutro se — kljub dobrim sklepom prejšnjega dne — nisva mogla odločiti za odhod, tako da sva se s prijaznega Bohorja poslovlila šele v opoldanskih urah ter krenila proti Lisci, ki je četrta postojanka zasavske planinske poti. Čeprav drži markirana pot ob vznožju najvišjega vrha Bohorske planote, sva se kljub temu povzpela na Javornik, to je na najvišji vrh. Pot drži mimo vasi Mrzla planina in Zabukovja in končno prispeš v Podgorje h gostilni Pipan. Vsa pot od Bohorja pa do te »neuradne« postojanke običajno pada, zato se je treba tu pošteno podpreti za vzpon na Lisco, do katere potrebuješ po pisanih pravilih tri ure hoda. Moraš pa tudi pošteno paziti na markacije, kajti mimogrede se zgodi, da dobre stare znanke z oznako »Z« ni več opaziti. Iz teh razlogov sva hodila nekoliko predolgo mimo Malega in Velikega Podgorja, Orehovca ter sva šele proti večeru zagledala Lisco z vabljivim Tončkovim domom. Po dobro prespani noči sva v zgodnjem poletnem jutru odrinila proti Lovrencu, kjer sva v ranih urah prejela peti žig zasavske poti.

V skromnem zavetišču ni bilo na razpolago ničesar, kar bi se po prehojeni poti prileglo.

Veliko Kozje nama je nudilo krasen razgled na vse strani. Od tu sva se po vpisu v spominsko knjigo naglo spustila v dolino. Sonce je neusmiljeno pripekalo, ko sva jo ob Gračnici neutrudljivo rezala v Rimske Toplice, kjer se ni bilo moč upreti želji po kopanju.

Osvežena in okrepcana sva se podala po daljšem odmoru na Kopitnik, ki ima šesti žig naše poti. Tudi vrh Kopitnika s svojo izredno obliko je posebnost naših planin. Ker je bil navaden delovni dan, zavetišče ni bilo odprto in sva morala po štampiljko k bližnjemu kmetu. Tu je moja žena v svoje veliko presenečenje spoznala hišo, kamor je kot mladinka — skojevka hodila med okupacijo na sestanke, »zvezos«. Z lastnikom hiše sta se nato dolgo pogovarjala o preteklih dneh strahotne vojne. Pokazal nama je še hišo, kamor je moja žena prišla večkrat obiskat svojega očeta, ki je bil v teh krajih dobro znan partizan. Končno pa sva se le poslovlila in krenila proti Goram, novemu planinskemu domu, ki ga upravlja PD Dol pri Hrastniku. Lepa planinska postojanka z res idealno lego je bila še v izgradnji. S člani UO imenovanega društva smo nadaljevali pot proti Dolu in na Kal.

Po primernem počitku sva naslednje jutro krenila na Mrzlico. Ko sva se odpravljala dalje proti Partizanskemu vrhu po deseti žig za dokazno pot, so naju preplašile megle, prve v teh dneh. Voznik — verjetno domačin, ki je vozil les za novo planinsko kočo na Mrzlico — nama je povedal, da te megle ne pomenijo dežja pri njih, kar se je pozneje izkazalo za resnično. V zgodnjih jutranjih urah sva prispela na Podmejsko sedlo, nato pa po kratkem počitku nadaljevala pot na Partizanski vrh. Brez posebnih težav sva ga premagala in po kratkem odmoru v Salamonovem domu zopet krenila na pot. Tokrat sva morala na 1206 m visoko Čemšeniško planino. Razgled je nepopisno lep, najsi bo proti kranjski kakor tudi proti savinjski strani. Žig je med tednom v planinskem zavetišču v Zalokah in tako sva se spustila do te vasi. Ker je bil pred nama še ves popoldan in še dovolj časa za dosego cilja tistega dne, sva zapustila zvesto spremljevalko markacijo »Z« ter zavila v vas Čemšenik. Kmalu sva zopet našla kažipot, ki naju je po enourni hoji pripeljal na Izlake. Seveda sva se tudi tu okopala v Medijskih toplicah in čakala, da mine najhujša vročina. Tako sva se v hladu, dobro podprta odločila za Zasavsko goro. Pridružil se nam je mlad gozdar in skupaj smo nadaljevali pot. Bil je študent na praksi, ki se znal mnogo povedati, da je čas hitro tekkel, in sploh nismo vedeli, kdaj smo premagovali strmine.

Planinski dom na Zasavski gori, kjer sva dobila dvanaesti žig, je bil precej poln.

Nepopisno lepo — kot na dlani — so se razgrinjale Savinjske in Kamniške Alpe z Ojstrico, Planjavo, Brano, Skuto, Storžičem itd. S prostim očesom si lahko celo zasledil Julijske Alpe s Triglavom. Razgled, ki ga nudi Zasavska gora, je edinstven in s tem pozabiš na druge nevšečnosti, kot je n. pr. nekoliko zastareli planinski dom. Še v temi sva se napotila skozi Rovišče in Tirno na železniško postajo Sava. Od tu pa s prvim vlakom v Laze, nato pa na Janče, kjer imajo nov, lepo urejen planinski dom. Dobila sva trinajsti žig, oskrbnik pa vodi register teh, ki opravljajo to pot, kar je po mojem mnenju prav zato, da ne bi mogel kdo izkoriščati te žige. Tako sva prešla torej že na dolenski del zasavske poti.

Pridružil se nama je mlad parček in šli smo mimo Štange in Povšnika na Kum, kjer je bila za naju zaključna postojanka, za njiju pa razen Janč — otvoritvena. Ob lepem vremenu smo se dvigali pa se zopet spuščali vse do Kuma, ki je znatno oddaljen od Janč, tako da si res že želiš počitka. Sklenili smo, da prenočimo, midva pa se naslednji dan vrneva po opravljeni poti domov. K nesreči pa je bila ta dan sobota in ker smo gor prispeli v poznih popoldanskih urah, ni bilo nobenih prenočišč več na razpolago. Midva z ženo sva triumfalno sprejela zadnji, štirinajsti žig. Dve starejši ženski — nepoznani — sta nama ponudili svojo posteljo, ker sta videli precejšnjo utrujenost moje žene, onidve pa da bosta spali na klopih v jedilnici. Primer, ki ga je vredno omeniti. Zahvalila sva se ter jo kljub vsemu ucvrla na železniško postajo Trbovlje.

društvene novice

OB 100-LETNICI AVSTRIJSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA (ÖAV)

V dneh od 21. — 23. septembra 1962 sem se z dr. Francetom Avčinom udeležil svečanosti ob 100-letnici avstrijskega planinskega društva na Dunaju. Oba sva se udeležila te slovesnosti kot zastopnika Planinske zveze Slovenije, s strani Planinske zveze Jugoslavije pa se jih ni udeležil noben zastopnik. Vseh prireditvev, ki so bile organizirane, se nisva mogla udeležiti, ker so se vršile že en teden prej.

Dne 21. septembra zvečer sva prisostvovala predvajanju nagrajenih diapozitivov v glavni dvorani univerze.

Dne 22. septembra je bila dopoldne skupščina Avstrijskega planinskega društva, navzoči so bili mnogi gostje in predstavniki planinskih združenj iz vseh alpskih držav. Izvoljeno je bilo tudi novo vodstvo tega društva za obdobje prihodnjih petih let, pri čemer je prišlo le do manjših personalnih sprememb. Popoldne je bil za predstavnike drugih planinskih organizacij sprejem, na katerem sva izročila pismene pozdrave in darila Pla-

ninske zveze Slovenije, prav tako, kot so to storili zastopniki planinskih organizacij drugih alpskih držav. Takoj za tem se je vršil zlet mladih planincev, na katerem je govoril tudi avstrijski minister za prosveto. Dobil sem vtis, da je organizacija planinske mladine postavljena sicer na čvrste organizacijske temelje, in so tudi uspeli zajeti v svoje vrste zelo veliko število mladine, vendar so vzgojne metode in zlasti poudarjanje zunanjih znakov nam precej tuje. Na ta dan smo se udeležili še slavnostne predstave dunajske opere in pa članskega večera.

Glavna prireditev je bila 23. septembra dopoldne. Na proslavi je govoril tudi zvezni prezident republike Avstrije. Ob tej priložnosti so tudi prvič uradno pozdravili predstavnike planinskih organizacij alpskih držav, med tem ko so ob vseh drugih priložnostih pozdravljali samo predstavnike nemškega planinskega društva, s katerim imajo očitno vedno tesnejše stike. Letos sta obe organizaciji tudi izdali karto z območja Zugspitze. Proslava je izzvenela nad vse slovesno in je potrdila velik pomen, ki ga avstrijska javnost in tudi najvišji državni organi pripisujejo planinski organizaciji v celotnem življenju, zlasti pa seveda na področju vzgoje mladine, oddiha državljanov in v turizmu. Vseh slavnosti so se udeleževali tudi predstavniki drugih planinskih organizacij v Avstriji, njihovi medsebojni odnosi pa niso vedno najbolj prišrni. Poleg Avstrijskega planinskega društva kažejo veliko zanimanje za stike z nami zlasti funkcionarji Avstrijskega alpskega kluba.

Naša udeležba je bila koristna, saj je prišlo v medsebojnih razgovorih do izmenjave mnenj, pri čemer je jasno prišla do izraza težnja po okrepitevi medsebojnih odnosov. Avstrijci se zelo zanimajo tudi za predavanja o Jugoslaviji, zlasti s področja planinstva. Dr. France Avčin je ob tej priliki dobil nekaj vabil za taka predavanja v Avstriji.

Dr. Rupko Godec

IZ TRANSVERZALE

Ko se je po dolgem času vreme izboljšalo, sem se zopet odločil, da nadaljujem pot po naši transversali. Na vrhovi je bila smer: Tolmin—Mali Golaki—Iztokova koča—Čaven—Predmeja.

Z mladincem Živkom sem odšel na pot. Kmalu pa sva bila zelo razočarana,

ker ni bilo nikjer tako, kakor piše v knjigi PO SLOVENSKIH GORAH. Na Malem Golaku je bila pločevinasta skrinjica polna vode, njen pokrov dva metra proč, o štampiljki in vpisni knjigi pa niti sledu. Prav tako ni bilo štampiljke in vpisne knjige v Iztokovi koči. Ko sva prišla do Bavčarjevega zavetišča na Čavnu, je bila koča zaprta, pod njo pa je čakalo sedem ljudi. To je bilo 1. 7. 1962. Čez kake pol ure je prišel mimo domačin, ki je povedal, da je zavetišče zaprto zaradi bolezni, štampiljko za Čaven pa ima Gozdna uprava v Predmeji. Ko sva se zglasila v imenovani upravi v Predmeji, so nama povedali, da hrani vse štampiljke hotel v Predmeji. Tu sva jih res dobila.

Ob čudnem neredu, ki sva ga z Živkom opazila na tej poti, se mi je zbudila misel, da bi morali potujoči planinci take primere javljati Planinskemu Vestniku. Uredništvo naj bi jih sproti objavljalo, hkrati pa opozarjalo prizadeta planinska društva, da bolj skrbijo za red v kočah, ki so v njihovem območju.

Vlado Golob
Tolmin

PD LJUBNO. Društvo spada med tista, ki nimajo lastne postojanke, deluje pa v kraju z izvrstnimi naravnimi pogoji za turizem. Planinska organizacija v tem kraju je dolžna, da turiste povede iz kraja, kjer se zadnje čase stacionarni turizem kar lepo razvija, na številne prekrasne izlete, ki jih v taki obilici nudi ljubenska okolica, dalje da razvija smučarski šport med mladino, da pomaga pri mladini obujati smisel za turistično in planinsko kulturo, da vzdržuje markirana pota in s primerno reklamo opozarja nanje. Posebno področje Kala in Rogatca, področje med Podvolovlekom, Črnilcem, Gornjim Gradom in Savinjo je za naše planince dokaj tuje, malo obiskano, malo čislano, predstavlja pa izredno zanimivo pokrajino s čudovitimi pogledi na Savinjske Alpe, geografsko in etnografsko posebnost, ki je vredna ogleda.

Občni zbor je o vseh teh stvareh razpravljal, posebno pa poudaril potrebo po mlajših odbornikih. Ta pomladitveni problem se v društvu že nekaj časa navaja, prave rešitve pa društvo še ni doseglo.

T. O.

alpinistične novice

KAMNIŠKI ALPINISTI Tone Škarja, Metod Humar, Jože Grabljevec in Pavle Šimenc so letos avgusta obiskali Chamonix. Vsi skupaj so izvršili prečenje Mt. Blanca, nakar je naveza Škarja-Humar poizkusila preplezati severno steno Grandes Jorasses. Ko sta dosegla 400 m višine, je pretila nevihta in plezalca sta sestopila iz stene.

ČLANI AKADEMSKEGA AO so v letu 1962 dosegli lepe uspehe v inozemskih gorah. Najbolje sta se odrezala Barbka Lipovšek in Peter Ščetinin, ki sta med drugimi preplezala tudi direttissimo v severni steni Velike Cine. Sandi Blažina je v družbi tržaških alpinistov preplezal v jugozahodni steni Cadin de la Bise smer Mazzorana (V—VI) v severozahodni steni Corno del Doge smer Del Pra-Da Col (V—VI) in direktno varianto kaminske smeri (IV) v jugovzhodni steni Male Cine. Naveza ing. Franček Mulej in Tine Cedilnik se je povzpela na Matterhorn (Hörnli greben), Breithorn in Mali Matterhorn. Naveza dr. Uroš Tržan in Marija Pipan je izvršila vzpon na Mt. Blanc in preplezala smer Castiglioni-Khan (IV—V) v Torre Venezia.

MARJAN KRISTAN, član AO Železničar, že dalj časa biva v Avstriji. Od tam nam piše o svojih plezalnih vzponih. V skupini Gesäuse je plézal diagonalno smer v severni steni Dachla in direktno smer v razu Rossskuppe, severni greben in zapadno steno Kalblinga, v skupini Dachstein smer Steiner v južni steni. V skupini Wilder Kaiser severovzhodni raz Christaturma, kamine v Totenkirchlu, Dülferjevo smer v Fleischbanku in severni raz Predigtstula. V skupini Hochschwab leobensko smer in še nekaj smeri VI in VI+. Pri nas doma ni zabeležil tako sijajnih vzponov. Preseneča nas, da je večino vzponov opravil solo.

JUŽNO STENO KOGLA sta v prvenstvenem vzponu preplezala 13. in 14. septembra 1962 Tone Škarja in Pavle Šimenc (oba AO Kamnik). V spodnjem delu stene sta plezala med smerjo Zupan-Smerov in poševno zarezo (dr. Srakar-Cešnovar) direktno na gredino. Zaradi slabega vremena sta izstopila po gredini iz stene. Naslednji dan vstopila še v zgornji del stene nad gredino in izstopila na rob stene po varianti, ki sta jo preplezala že leta 1959.

V SEVERNI STENI Male Mojstrovke je plezal novo smer solo Lojze Šteblaj (AO Litostroj). Smer poteka po stebričku med razom ob kaminih in zapadnim razom.

BIVAK pod Skuto, ki ga upravlja AO Ljubljana-matica propada. V njem se je naselila lesna goba, ki ga postopoma uničuje. Deloma je temu kriv AO sam, ki ni dajal ključev vsakemu interesentu in je bil bivak le redko prezračen. Lani je imel sicer 59 obiskovalcev, vendar so bile to večje skupine po 6 in več obiskovalcev. Letos je bil obisk še slabši. Do konca septembra so ga obiskale 4 skupine, skupaj 9 obiskovalcev.

ČLANA AO Kranj Jože Žvokelj in Franc Ekar sta lansko zimo februarja preplezala direktni žleb v severni steni Kočne: Smer izstopa iz Povnove doline direktno na vrh Kočne. Pred leti so bili pozimi v tej steni že Kočevar, Perko in Zupan, vendar so izstopili iz stene precej desno od vrha. Franc Ekar in Srečko Travnik sta ob zaključku zime preplezala Fuksovo smer v severni steni Dolške škrbine in severozapadni greben Kočne.

Lj

ALPINIADE na planini Rila v Bolgariji se je v septembru udeležilo tudi 6 Jugoslovancev, med njimi Sandi Blažina in Milan Valant. Naša plezalca sta izvršila naslednje vzpone: zapadni raz Iglate (IV B), vzhodno steno Zli zoba (VI A), univerzitetno smer v Eleninem zobu (IV) in severno steno Maljovice (V). Ob zaključku sta obiskala še Vratca na Stari planini in tu izvršila nekaj lažjih vzponov.

ALPINISTIČNI TABOR v Vratih letos ni povsem uspel. Obiskalo ga je le malo alpinistov. Kaže da isto mesto tabora iz leta v leto ne prija alpinistom, saj si želijo plezati tudi v kateri sosednjih dolin.

AO MEDVODE je letos avgusta organiziral odpravo v Centralne Alpe. Udeležili so se Janez Duhovnik, Roman Robas, Stane Šmuc in Jože Hočevar. Povzpeli so se na Mt. Blanc, na A. Blaitière de Chamonix po Spencerjevem kulcarju. Vzpon po grebenu Moine na A. Verte jim ni uspel.

V SEVERNEM STEBRU SKUTE je bila v začetku oktobra preplezana prvenstvena vstopna varianta. Plezala sta Janez Bizjak in Pavle Grešak, oba AO Trbovlje. Nov vstop poteka po navpičnem razu po levi strani značilnega žleba v stebri. Po petih raztezajih (150 m) se

združi s klasično smerjo v severnem stebri. Višina navpičnega raza je 100 m; ocena: V., dve mesti +V.

CENTRALNO SMER v severni steni Rjavine je sam preplezal Tine Zupančič (AO Jesenice).

Novice iz mladinskih odsekov

GORE IN MLADINA

V letošnjem letu se je tekmovanja GORE IN MLADINA udeležilo 16 mladinskih odsekov. Ocenjevalna komisija ter mladinska komisija sta bili pred zelo težko nalogo. Kot je znano, so kriteriji za ocenjevanje dejavnosti neke specifične organizacije še posebej pa planinske zelo dvorezni in zato večkrat neobjektivni in rezultati nerealni. Samo primerjanje števil izletov, recimo s številom izmenjav propagandnih skrinjic se sicer da nekako potlačiti v točkovalni sistem, a so nesoglasja včasih le prehuda.

Nadalje še vedno pravilno ne vrednotimo dejavnosti mladinskega odseka, ki ga je v letu dni realiziral 15 000 din, ko ga postavljamo ob odsek, ki je potrošil tudi 100 000 in več.

Ne nazadnje vplivajo na ocenitev tudi ostali pogoji ter krajevni činitelji. Razlike se kažejo v glavnem pri socialnem sestavu mladincev, oddaljenosti od gora itd.

Kljub navedenim pomanjkljivostim pa vedno znova ugotavljamo, da je to edina naša akcija, s katero nastopamo tako v republiškem kot v zveznem merilu. Mogoče prav to naše tekmovanje vsaj v neki meri tudi navzven pokaže smisel in namen delovanja planinske organizacije pri mladini.

GORSKA STRAŽA

MK je v zvezi s sklepi posveta mladim planincev na Zasavski gori precej časa posvetila tudi stikom z Zvezo tabornikov Slovenije ter pričela s sodelovanjem pod-

ročnih koordinacijskih odborov organizacijsko in kadrovske pripravljati mlajše pa tudi starejše planince za vstop ter sodelovanje pri Gorski straži.

Na dveh seminarjih za mladinske vodnike so udeleženci poslušali tudi precej razširjena predavanja o zaščiti narave. V načrtu imamo, da bi v bodoče na vseh vodniških tečajih slušatelji obvezno opravljali tudi skušnjo za gorske stražarje. Nadalje bi na teh izpitih sodelovali tudi vsi ostali, ki se zanimajo samo za gorsko stražo.

V jesenskem in zimskem času name-rava MK ponovno pripraviti več predavanj ter skušenj predvsem na področjih, kjer do sedaj ni bilo večjih izkušenj s tem delom. Tečaji bodo dvodnevni (sobota-nedelja) na kaki planinski lažje dostopni postojanki.

PESMARICA

Med sklepi MK, ki jih je potrebno čimprej uresničiti, je tudi naloga, po kateri naj bi v prihodnjem letu poizkusili izdati žepno planinsko pesmarico. Vsebovala naj bi poleg najlepših borbenih ter narodnih tudi najbolj priljubljene planinske pesmi. Seveda so možnosti zaenkrat le take, da bi publikacija zbrala le besedila pesmi brez not. Tudi tehnika in denar silita v to, da bo skoraj obvezno pesmarica vsaj prvič le ciklostirana.

MK prosi vse, ki imajo veselje do dela in ustrezne zapiske, da to sporoče, seveda pa tudi pogoje ali pridržke. Upajmo, da bomo tudi to nalogo uspešno rešili.

T. B.

Popravi v članku dr. V. Vovka »dr. Alojz Gradnik 80 let«, PV 1962, str. 433, 1. vrsta »3. julija« v »3. avgusta«.

V članku ing. Cirila Jegliča »O rojstvu Juliane v Trenti«, PV 1962, str. 447, 12. vrsta od spodaj navzgor »smo« v »so«.

V članku dr. ing. Franceta Avčina naslov: Zakaj Soča »postaja«... v »ostaja«, PV 1962, str. 458.

Uredništvo

iz planinske literature

ALPI GIULIE, Rassegna della Sez. di Trieste del Club Alpino Italiano, Società Alpina delle Giulie, Numero unico 1961/62, Anno 56°. Tržaška publikacija, ki jo je izdala Società Alpina della Giulie, uredil pa Claudio Prato, je pravzaprav posvečena spominu dr. Carla Chersija, ki se ga je spomnil tudi naš list. Celestino Cena mu je napisal obsežen nekrolog, dr. R. Timeus pa opisal stezo, ki bo imenovana po njem v Zapadnih Julijskih Alpah nad Ovčjo vasjo. Po slikah sodeč bo ta pot velika turistična pridobitev. Tržaški geolog prof. Marussi poroča o delu, ki ga je opravil topografski in geodetski inštitut tržaške univerze v okviru mednarodnega geofizikalnega leta, dr. Legnani in Vianello pa sta prispevala speleološka članka s tržaškega Krasa, Maria Lonzarja članek o visokogorskem smučarstvu pa govori o sredstvih in načinih, ki naj spričo sprememb v zimskem športu poživijo zimski alpinizem podaljša-nih stopal.

RIVISTA MENSILE, volume LXXXI, N. 1—2, Torino 1962. Poleg običajnih objav CAI, ki so za spoznavanje italijanskega planinskega življenja in organizacije zelo zanimive, je ta številka skoraj v celoti posvečena inozemskim velikim gorstvom in kaže, kako CAI zadnja leta upošteva vrednost alpinizma za nacionalno in državno afirmacijo. Mario Fantin poroča o dosežkih ekspedicije v perujske Ande 1. 1958, Pietro Meciani, ugledni geograf, pa nadaljuje z opisom Cordiller. Ta geografsko alpinistična monografija se opira na najboljšo literaturo in pomeni lep doprinos za študij Andov. Bertoglio je v tej številki nekoliko pozno posredoval Ši-Čang-Čunov opis kitajskega vzpona na Everest in pri tem izpustil vso značilno patetiko na koncu vzpona, o kateri smo mi poročali po francoskih in angleških virih. Za tiste, ki jih zanima višinska fiziologija, bo zanimiv članek Ettore da Toni o alpinistični medicini. Številko uvaja panegirik Guidu Reyu z zanimivimi slikami iz njegovega življenja v Breuilu; izšel je za 100-letnico rojstva tega gorniškega poeta.

NOS MONTAGNES, glasilo CSFA (Revue de Club Suisse de Femmes Alpinistes), 4—5—6, 1962, je zmanjšal svoj obseg zaradi finančnih težav in zaradi pomanjkanja sodelavcev, kakor pravi urednica. Uredniška miznica je prazna,

kaže tudi, da ima klub težave s pomlajevanjem. Omembe so vredne reprodukcije gorskih akvarelov Clare Durnat — Junod, ki se je uveljavila že tudi zunaj švicarskih meja. V št. 5 je komunike UIAA marca 1962 z Rousseaujevim naslovom: »Vrnitev k naravi«. Komunike se ukvarja s perečimi problemi mehanizacije turizma v Švici: Lötschental, Bernske Alpe, Haute route, žičnica na Aiguille du Goûter, acroturizem. V št. 6 je vreden branja članek o andaluzijskih gorah in poročilo o Rousseaujevem letu.

DIE ALPEN — LE ALPI — LAS ALPS — LES ALPES, bilten 5—6, 3. zv. 1961, 2. zv. 1962. Bilten je gotovo najboljše urejevanje od vseh, kolikor jih naša redakcija dobiva. Dva, trije članki ga uvajajo, slede novice iz sekcij, kronika iz vsega sveta, novice o vodnikih in kočah, mladinske novice, zaščita prirode in recenzije. Lanski zvezek, o katerem še nismo poročali, ima vrsto tehtnih članov. Blumenthal podaja orografski pregled vzhodnih Pirenejev, Grossglauser opisuje wališke gorske kristale, Avstrijec V. Wandau poroča o alpinizmu v Kavkazu, Biancardi pa o G IV, Gašerbrumu IV. V 2. zvezku 1962 isti Blumenthal poroča o svojem delovanju v Etiopiji v pogorju Semien, Dyhrenfurth priobčuje himalajsko kroniko 1959—1961, Weishaupt pa svoj prvenstveni vzpon v Rakovi špiči. V obeh zvezkih so glaciološka poročila, ki kažejo znanstveno višino švicarske glaciologije, v obeh zvezkih nastopa Gašerbrum IV, kajti tudi v 2. zvezku poroča o vzponu nanj Maraini. Vrednost švicarske revije je tudi v dovršenih ilustracijah na najboljšem papirju in nenadkriljivi izdelavi. Vsak zvezek prinaša tudi barvno reprodukcijo umetniške slike iz gorskega pejzaža.

JOURNAL, Vol. IV, Nr. 11., 18. aprila 1962. Journal izdaja Švicarska ustanova za raziskovanje gora, urejata ga znani Marcel Kurz in H. Richard Müller. Pričujoči zvezek ima svojo vrednost v obširnem članku ing. Fritz Moravca o Spitzbergh, v pregledu alpinistične zgodovine na Grönlandiji, ki ga je napisal Erik Hoff, v opisu japonskega vzpona na Api (Jasuši Egami) in v obeh člankih, ki poveljujeta delo geologa Arnolda Heima. Posebna uporabna vrednost je v zbrani bibliografiji Heimovih spisov in bibliografije grönlandskih alpinističnih

vzponov. Kronika v Journalu je vezana na alpinistična in turistična središča. Zermatt, Graubünden, Breuil, Macugnaga, Alagna, Chamonix, Oisans. Tu ima Journal stalne poročevalce, med katerimi omenimo Cavazzanija in Andréja Contamine.

LA MONTAGNE ET ALPINISME, april 1962. Glasilo CAF in GHM ostaja pri dosedanjem reprezentativnem formatu in opremi. Pričujoča številka je zanimiva zato, ker je skoraj v celoti posvečena smučarstvu. O alpskih disciplinah v Zakopanih poroča sam André Contamine, o nordijskih Thiolière. Na čelu zvezku je Cassinovo poročilo o vzponu na Mt. Mac Kinley.

IZ NEMŠKIH REVIJ. Der Bergsteiger, junij 1962. Značilna za glasilo ÖAV je pestrost, bogata oprema in tej primerne ilustracije. V primeri z drugimi inozemskimi glasili je revija tudi obširnejša. Vsak zvezek prinese eno barvno prilogo in do 20 reprezentativnih fotografij. Pričujoči zvezek piše na uvodnem mestu v Montserratu, sveti gori Španije, ki je pomembna za nastanek modernega španskega alpinizma, sicer pa je najtehtnejši članek Wolfganga Stefana o potovanju po Nepal. V rubriki, ki je posvečena zaščiti prirode, poročajo o razpravi našega dr. M. Wrabra o gozdni vegetaciji v Slovenskih goricah in poudarjajo njeno vrednost in tehtnost. Der Winter, maj 1962. Revija je po svoji zunanosti naj-representativnejša. S slikami in s članki pospešujejo smučarski šport, poudarja njegov pomen za zblizanje z goro in se s tem vključuje v isto prizadevanje, kakršno veže med seboj planinska glasila. Marsikakšna notica, interview, potopis in poročilo je zanimivo tudi za planince, važno pa je tudi to, da se dogodki iz smučarskega športa ne izgubljajo v šumi dnevnega časopisja, ampak dobivajo z objavo v taki reviji trajnejšo vrednost. Poseben zvezek za poletje 1962, ki je izšel maja, vsebuje obširen pregled švicarskih, italijanskih, avstrijskih in nemških letovišč. Nedvomno nas taka revija opominja, da smo pri naši smučarji pozabili na propagando in vzgojo te vrste. — Mitteilungs des ÖAV, april, maj, junij 1962. To je po obliki in vsebini pravi bilten, čeprav z uvodnimi članki skuša segati čez biltenski okvir. Kogar zanima sistematika nemške planinske organizacije, se tudi iz biltena utegne kaj naučiti. Med članki omenimo Kornacherjev članek o meteorologiji, Wallnerjev o tovarištvu in Kinzlov spominski govor ob odkritju spo-

menika ustanovitelju ÖAV Sennu. Der Naturfreund, maj, junij 1962. Med vsemi planinskimi listi to naturfreundovsko po svoji ureditvi in vsebini najbolj ustreza značaju društvenega glasila, ki skuša ustreči vsemu članstvu po načelu: Vsa-komur nekaj. List ima rubriko o zimskem športu, o mladini in potovanju, o brodarstvu, fotografiji, campingu, literaturi, o kočah in poteh, prinaša društvene novice in krajše članke, vendar teh najmanj. Österreichische Bergsteiger-Zeitung, maj, junij 1962. To ni glasilo kakšnega društva, ampak planinski časopis, ki izhaja vsakih 14 dni in to že 40. leto. Urejuje ga Ludvik Sinek, zalaga pa ABZ — Verlag na Dunaju. Izhaja na solidnem časopisnem papirju, metiran je šablonsko, solidno; prinaša na osmih straneh tudi slike, ki jim kljub slabšemu papirju ni kaj reči. Sem in tja izide tu tudi članek trajne vrednosti, med sotrudniki so tudi renomirani alpinisti. V pričujočih zvezkih omenim dr. Krenmayra, ki piše o Karnijskih Alpah, Seppa Wallnerja in Renéja Desmaissona. Časopis ima rubriko o fotografiji, o kočah, kroniko in recenzije. — Izhaja še vedno Österreichische Touristenzeitung (maj, junij 1962), čeprav bi se lahko čudili, da spričo tolikšne kvalitetnejše tekoče pisarije v Avstriji tako glasilo še obstaja. Vse kaže, da je ÖTK kljub trenju z ÖAV še vedno močan klub. ÖTZ služi kot članski bilten in je v tem nedvomno najbolj sistematično informativen.

DE BERGGIDS, MAJ 1962. Holandsko planinsko glasilo je izšlo v slavnostni opremi, izposojeni od francoske »La Montagne et Alpinisme«, za 60-letnico obstoja. Holanci se tudi kot alpinisti navezujejo najbolj na Francoze. L. 1952—1956 so pod Terrayevim vodstvom dosegli v Andih lepe uspehe, l. 1959 sta Terray in Desmaisson imela v tečaju 6 holandskih alpinistov, l. 1960 spet Terray in Puissant 9 holandskih učencev, od katerih jih je bilo osem rojenih pod morsk gladino. Pričujoča številka o vsem tem piše in priobčuje za desetletje 1952 — 1961 seznam kvalitetnih vzponov, ki so jih opravili holandski alpinisti. Ne posegajo po najvišjem, so pa med njimi solidne IV in V, med drugimi pa tudi severovzhodni raz Piz Badile (C. Witte-Duiser). V številki je redek posnetek zahodne stene Aig. de l'M. in mogočna impresija Aig. Verte, preseneča nas Samivelova reprodukcija z naslovom »Plezam — torej sem«, naj se že spomnimo tu na Descartesa ali pa na eksistencialistična raz-

pravljanja o zvezi z alpinizmom, ki jih tudi v Franciji in ne v Holandiji ne manjka.

GLAS DJEROVICE, april 1962. Izdaja Planinsko smučarsko društvo Djerovica, Peč, leto VIII. Občasno glasilo tega društva se je dobro uveljavilo. Opozarja jugoslovanske planince predvsem na Prokletije, gotovo eno od najbolj zanimivih gorovij na Balkanu. V pričujoči številki beremo zapisek o prokletijski transversali, ki so jo odprli l. 1959 in povezuje najvišje vrhove in naravne znamenitosti Prokletij. Začenja se v Peči, konča v Dečanih, poteka pa takole: Peč — Hasanov vrh — Rusolija — Štedim — Hajla — Boge — Ustovište — Planinica — Baganica — Čakor — Devojački Krš — Bje-luha — Kučište — Nedžinatska jezera — Žuti kam — Slane Poljane — Koprivnik — Raški Do — Marjaš — Starac — Babino Polje — Plav — Kofiljača — Ridsko jezero — Krš Bogičevića — Pločice — Djerovica — Ločanska Bistrica — Dečane. 80% je markirane, doslej je 29 planincev transversalo že prehodilo. 129 pa je kupilo transversalno knjižico v Peči. Za nas je zanimivo tudi poročilo, da se je l. 1961 otvoril Prokletijski muzej. Ekspoziti so geološke, botanične in historične narave. Če se bo tako razvijal, utegne ta planinski muzej postati mestni muzej v Peči. Slovenski planinski muzej pa žal obstaja še vedno na papirju.

GLASNIK SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA DRUŠTVA, leto IV, 1962/I. V pričujoči številki piše dr. Niko Kuret pod naslovom »Turizem in folklor« o stvari, ki se tiče tudi planinske kulture, saj se po naših planinskih krajih zadnja leta res vrše razni bali in »reji«, ne da bi imeli pri tem folkloristi kako besedo. Res je, turizem potrebuje folkloro. Naša dolžnost pa je, da preprečimo njeno maličcnje, da ne osmešimo sebe in tistih vrednot, ki nam jih folklor predstavlja. To je pravi glas o pravem času. Saj turistična eksploatacija folkloro še ni tako razvita, da bi je strokovnjaki ne mogli naravnati na pravo pot.

T. O.

MOUNTAIN CRAFT (št. 55. pomlad 1962) s podnaslovom »najboljša britanska planinska ilustrirana revija«, prinaša nekaj kajših člankov tehnične narave ter dva ali tri daljše članke. John Jackson prispeva v tej številki svoj drugi krajši članek o problemu gorske opreme, to pot o različnih vrstah karabinarjev in o ravnanju z njimi. W. H. Murray,

avtor več knjig o planinstvu na Škotskem in v Himalaji, razpravlja o »vrvi na snegu in ledu« ter podaja vrsto navsvetov izkušenega planinca glede ravnanja z vrvjo v kritičnih, nenadejanih situacijah na omenjenem terenu, zraven pa tudi opozarja na napake vodnikov plezalnih navez. Peter Coppock prispeva kot učitelj fotografije daljši članek o amaterski fotografiji v gorah, poskuša odgovarjati na razna naivna in resna vprašanja ter prihaja do zaključka, da je dobra fotografija odvisna predvsem od njenega avtorja, pri čemer podaja za vzgled fotografije Vittoria Sello, katerega posnetki so danes odlični. R. B. Evans podaja v članku »Plezanje v Malham« pregled vseh važnejših plezalnih vzponov v tem predelu Yorkshire Dales, kjer se je plezanje v zadnjih treh letih močno razmahnilo — čeprav nobena od opisanih smeri ne meri več kot 140 čevljev. Lep je prispevek mladega Briana Turnerja »Kako sem postal navdušen plezalec«, v katerem opisuje avtor z vsem navdušenjem za gore svoj prvi plezalni tečaj v Clappersgatu.

Revija sicer po svoji kvaliteti in širini najbrž ne dosega »Alpine Journala«, vendar pa članek Hamish Mac Innesa »Plezalni vzponi v Kavkazu — Prečenje Shkhelde« brez dvoma ne zaostaja za onimi v »Alpine Journalu«. To je daljši članek, v katerem avtor, znan alpinist, popisuje svoje in svojih tovarišev vzpone v Kavkazu l. 1961 v družbi z ruskimi plezalc. Iz taborišča Spartak so se najprej hoteli povzpeti na 4200 m visoki Chugan Baski, a se jim to zaradi slabega vremena ni posrečilo. Za to so se, posebno ker so jim Rusi dali čutiti svojo nejevoljo ob njihovem umiku z gore, odločili za grebensko počenje Shkhelde. Oba Angleža sta vzela s seboj hrane za tri dni — za pot pa so porabili kar 13 dni... Že v drugem bivaku so morali ostati kar dva dni, seveda zaradi neprestanih snežnih neviht, ki so jim tudi po vsem grebenu, od Zapadne do Vzhodne Shkhelde povzročale hude preglavice. Tčzavam se je pridružila še lakota (zaradi premajhne zaloge hrane, ki so jo imeli s seboj). Pri tem so se zelo izkazali člani druge ruske skupine, ki je plezala takoj za angleško-rusko; čeprav so sami imeli le malo hrane, so nesebično žrtvovali dve mesni konzervi. — Sploh se H. Mac Innes zelo pohvalno izraža o tovarištvu ruskih plezalcev in opisuje med drugim tudi izredno zanimiv nepozaben večer na samem grebenu v družbi s sedmimi plezalc iz Rostova, ki so jih tu onstran vrha Aristo dohiteli. Ko so končno ve-

liko turo srečno opravili ter se vrnili v taborišče Spartak, so tu oba angleška plezalca sprejeli med planince Sovjetske zveze, pri čemer so bili navzoči celo nekateri vrhunski sovjetski plezalci, med njimi Abalakov.

Judith Westwood pripoveduje v članku »Izlet Goonov« o tečaju v Saas Fee in Zermattu, pri čemer se je v družbi nekaterih angleških plezalcev povzpela na Feejoch, Monte Rosso in Allalinhorn. Po kvaliteti pa ta članek prejšnjega nikakor ne dosega.

Številko zaključujejo kratke novice o angleških plezalcih, pisma uredniku, ocene novih knjig in podobno.

Dušan Čop

SPELEOLOG, XI/1981, Izdaja Speleološki odsjek PD Željezničar, Zagreb.

Naša najstarejša speleološka strokovna revija je s pričujočim zvezkom uspela nadomestiti zamujene letnike. Zadnji letnik je urejen bolje kot prejšnji. Vsebinsko je zanimiva.

Proslavi 20-letnice ljudske vstaje je posvečen urednikov članek Titove pečine, kjer so opisane nekatere kraške jame, ki so med NOB služile kot zaklopišča partizanskim edincem in Vrhovne-

mu štabu s Titom. Opisuje Titovo jamo v Drvarju, Titovo jamo v Bastasih in druge.

Ivo Posarić je prispeval opis jame Tounjčice, M. Malez pa razpravlja v delikatnem predmetu — speleološki dokumentaciji katastru in skuša v današnji zmedi napraviti red. Predlaga sprejemljiv način ureditve katastra. Iz Baške na Krku je opisana nova neolitska postaja Škuljica, iz slovenskih Alp pa je prispeval opis kraškega izvira Soče B. Kiauta. Omenjeni objekt še ni preiskan do kraja in priporoča se opazovanje režima tudi ob najnižjem vodnem stanju.

Fotografije bo zanimal članek Recept za novo osvetljevalno sredstvo D. Pavličevića.

V nadaljevanju piše V. Božič o raziskovanju tujih speleologov v Jugoslaviji. Meni, da bi morali kontrolirati taka »divja« raziskovanja, ki škodujejo tako ugledu naše speleologije, kot so škodljiva tudi iz drugih ozirov.

Kot običajno sledi recenzije, novice iz speleologije in kataster omenjenih in raziskanih objektov.

Zanimivo urejena revija ni draga, poučno čtivo je priporočljivo za vsakega planinca in ljubitelja prirode.

D. N.

razgled po svetu

50-LETNICO LALIDERSKIH STEN so lani skromno praznovali nemški in avstrijski plezalci. Leta 1911 je Herzog z bratom in sestro preplezal severni raz Laliderer Spitze. Isti je nekaj dni sam preplezal severozahodni raz, v katerem je znan 50 m visoki »rambokamin«. Severni raz je visok 800 m in spada med največjačnejše raze v Alpah sploh. Isto leto so prišli Dunajčana Maks in Gvido Mayer in italijanska vodnika iz Cortine Angelo Dibona in Luigi Rizzi pod Laliderer in so preplezali steno v treh dneh. Naslednje leto je to smer ponovil Herzog v osmih urah. Herzog je s svojim plezalnim delovanjem nadaljeval po prvi svetovni vojni s Haberjem in s svojim bratom Willijem. Njegova je smer, ki drži direktno na vrh. Leta 1929 sta speljala drzno smer Krebs in Toni Schmid, kasnejši zmagovalec severne stene Matterhorna. To smer sta Bachmann in Stöger ponovila pozimi l. 1953. Herzogov

raz pa je pozimi prvi preplezal Buhl z Gruberjem l. 1950.

L. 1932 sta Auckenthaler in Schmidhuber speljala tu najtežjo smer v Vzhodnih Alpah, severno steno Lalidererspitze, leto nato jo je ponovil Aschenbrenner, naslednje leto Kasperek, ki je še vedno rabil 10 ur.

Po drugi svetovni vojni so v Laliderer iskali nove probleme in ni jih bilo težko najti: Rebitsch, Rainer, Buhl so zapisali svoja imena na konec petdesetletnice alpinistične zgodovine Laliderwände.

RADOVAN KUCHAR je poleg Zibrina najvidnejši češki plezalec. O češkem alpinizmu piše na kratko takole: Češka ni bila nikdar alpinistična velesila, saj niti pravih gora nima. Edino visokogorje je 20 km dolga Tatra z najvišjim vrhom 2863 m. Iz Prage do Tatere je 700 km. Alpinizem je pri Čehih mlad šport, vendar imajo Tatre svojo alpinistično zgo-

dovino; pred drugo svetovno vojno so jo pisali bolj Madžari in Poljaki, saj so Čehom bližje avstrijske Alpe. Praški alpinistični klub se je udeleževal v Alpah in to večji del s tujimi vodniki. Druga svetovna vojna jim je zaprla Alpe in Tatro. Tedaj so odkrili svoje plezalne vrte na Moravskem, na severnem Češkem in to v granitu, gnajsu, peščencu in apnencu. Mladi plezalni rod se je uril predvsem v peščencu. Po vojni so ponovili vse smeri v Tatri, ki so jih uredili poljski plezalci, nato so ponovili vse te smeri pozimi. V Tatri danes ni nobene smeri, ki je ne bi premagali tudi v snegu in ledu. Tatra je taka kakor Wilderkaiser. Zabeleženih je 2000 smeri, ki so pozimi take, da dosegajo mednarodni nivo po svoji težavnosti in tehničnih problemih. Kmalu po vojni so poslali v Chamonix v Ecole Nationale dve skupini, ki sta prinesli v češki po vojni alpinizem moderne nazore in materiale.

Kuhar, Zibrin, Koupal so tu preplezali Pointe Walker, Petit Dru, severno in zahodno steno, Peutereyski greben, Brenvo, Poiré in še nekatere smeri. Mnogo so plezali v Kavkazu: zahodno in vzhodno steno Užbe, Schmadererjev steber, severno steno Ulu-tau-čana, severno steno Dongusoruma, to zadnjo brez bivaka, spada pa med najtežje v Kavkazu. Dongusorum sta l. 1959 Koupal in Cerman preplezala ponovno brez bivaka in severno steno Nakra-tau. Na Užbo so prišle tudi tri češke plezalkice. Bili so tudi v Tienšanu, Vujta, Smida, Forejtnik, Jilik in to na Pik Pobjeda (7439 m).

Za alpinizem skrbijo okrajni alpinistični klubi, ki volijo centralno vodstvo. Država razmeroma močno podpira ta šport. Organiziranih je kakih 2500 alpinistov. Dele se v razrede ali kategorije III, II, in I, za posebne zasluge dobe naslov »mojster športa«. Kuharju se zdi, da je ta kategorizacija dobro vplivala na napredek alpinizma. Za alpinistično znanje se šteje ne samo dejanje, ampak tudi določeno znanje iz geologije, botanike, zoologije, meteorologije, za I. razred en tuj jezik.

Tatro obišče 1 milijon planincev na leto. Zato ima njihova GRS veliko dela. Tatra ni velika, pravi Kuhar, vendar dovolj velika, da da človeku tisto, kar mu jemlje civilizacija.

ŠVEDSKI ŠPORTNIKI se vesele ne samo svojih uspehov, ampak tudi podpore, ki jo dajejo velike tovarne športnih rekvizitov. Pet tovarn za smuči je dalo smučarski zvezi 75 000 švedskih

kron v enem samem letu, druge so finansirale vse stroške za tekme v Zakopanah in v Chamonixu. Znano je, da je bil Dag Hammarskjöld, v Kongu umorjeni generalni sekretar OZN, predsednik švedske turistične zveze in izurjen planinec ter smučarski tekač.

S SMUČMI NA KILIMANDŽARO sta l. 1912 prišla Nemca König in Furtwängler. Še danes, ko je za nemško Vzhodno Afriko in angleško Tanganjiko na vrhu Kibo zaplapolala zastava neodvisne Tanganjike, se Nemci ponašajo, da so na Kilimandžaru pustili trajne dokumente, predvsem Bismarkovo in Karl Peterovo kočo. Med obema vojnoma je bil l. 1935 na Kilimandžaru tudi Italijan ing. Piero Ghiglione. V ugaslem žrelu Kibo je izmeril -28°C .

SOVJETSKI SMUČARJI so se po drugi svetovni vojni zelo hitro uveljavili, posebno tekači. Sicer pa je smučarstvo v SZ nekako toliko staro kot pri nas: Prve skakalne smučarske tekme so bile pri »Peterburgu« l. 1912, zmagal je Nikolaj Vasiljev.

Po prvi svetovni vojni so skoke močno gojili, vendar le na 30–60 m dolgih skakalnicah, pri Moskvi, pri Leningradu, pri Sverdlovsku. L. 1935 je bil ruski rekord 60,5 m dosežen na leningrajski skakalnici. Leto nato je spodbodel Ruse Bradlov planiški rekord. Sedanji državni trener Andrejev je takrat skočil 67 m na skakalnici v Krasnojarsku, l. 1940 so pa že skakali čez 80 m. Stila jih je učil švicarski inženir Strausmann, gojili so aerodinamično držo na aerodinamičnih skakalnicah.

Po drugi svetovni vojni so zgradili vrsto skakalnic, najvišjo na svetu na Tsjimbulaku, nedaleč od Alma Ate v Kazahstanu s kritično točko pri 90 m. Na olimpiadi l. 1956 in 1960 v Cortini d'Ampezzo in v Squaw Valleyu pa so se ruski skakalci že zrinili v prve vrste svetovne elite. V SZ je 4 milijone organiziranih smučarjev, od teh jih je dve sto vrhunskih.

20 000 OSEB na uro lahko prepeljejo največje žičnice in vzpenjače v Avstriji, kar znese 16 milijonov oseb letno. Poleg tega ima Avstrija 98 manjših žičnic in 430 raznih liftov, kar pomeni v letih po vojni 1 milijardo šillingov v investicijah, vsekakor pomembna gospodarska veja prometa v tako majhni deželi.

PISTENROWDIES so postali za turistično smučarijo huda nadlega, posebno če drve nizdol — v ročkah. V Avstriji so

zanje že uvedli krvni odvzem, dovoljena količina alkohola znaša 0,8. Ustanovili so Pipo (Pistenpolizei), ki bo imela pravico odvezovati kri kar na pisti.

180 PLANINCEV na vrhu Matterhorna, na en sam dan! Bilo je to 15. avgusta l. 1961, in to brez najmanjše nezgode. Pravzaprav vesela novica, saj dokazuje, da motorizacija še ni spodjedla veselja do hoje po gorah. Seve, klasična idila je na Matterhornu že mimo, vsaj ob lepem vremenu v poletnih dneh.

PLEZALSKE SLIKE IZ JULIJSKIH ALP je naslov članka, ki je izšel v zborniku ob skupščini DAV za l. 1961. Članek je napisal Aleš Kunaver in pomeni izviren, kratek, a značilen pregled našega alpinističnega razvoja. Članek lepo ilustrira Mahkotov zimski posnetek z Grinтовca preko Kočne.

EDVARD WHYMPER je tako ime v alpinizmu, da je prav, če ob 50-letnici njegove smrti preletimo njegovo življenje. S svojim vzponom na Matterhorn l. 1865 je zaključil zlato dobo alpinizma in odprl novo. Ni prišel v Alpe, da bi denar razsipal, ampak da bi ga zaslužil. Poslovno naročilo ga je dvajsetletnega pripeljalo v Alpe slikat, njegove knjige in slike o Alpah so mu prinesle bogastvo. Po Švici je sam opravljal potniške posle pri razprodaji svojih vodičev. Še na stara leta je veliko predaval. Je predhodnik današnjih profesionalnih gornikov.

Rodil se je l. 1840, kot drugi otrok med enajstimi, rezbarju in podobarju, ki si je kasneje sicer opomogel, v Edwardovih mladih letih pa je bilo v družini trdo za kruh. S 14 leti se je vpisal za vajenca pri svojem očetu. Bil je bister in stremljiv in, kakor pravi njegov veliki biograf Frank Smythe, »ciničen egoist hladnega srca«. Založnik Longman ga je poslal v Švico in Dauphiné, umetniški »izplen« je založnika zadovoljil in leto nato je bil Whymper spet poslovno v Alpah. To pot je začel z vzponi, za prvi vzpon je izbral 4000 m visoki Mt. Pelvoux v Dauphinéju. Naslednji cilj: Matterhorn. Najboljši vodnik Jean Antoine Carrel mu ni šel na roko. Menil je, da mora prvi vzpon na Matterhorn pripasti Italijanu. Whymper je študiral Matterhorn l. 1861, l. 1862 in l. 1863 z različnimi vodniki, tudi s Carrelom in tudi brez vodnikov z italijanske strani. 10. julija 1865 se je odločil lotiti se gore s švicarske strani, ker je zvedel, da je Carrel začel z vzponom s svoje strani. 14. julija 1865 je iz Zermatta po grebenu Hörnli stopil na vrh ponosne gore. Z njim so bili Hudson, lord Douglas

in Hadow ter vodniki Michel Croz in oče ter sin Peter Taugwalder. Lorde je vzel s seboj zato, da je privabil najboljše vodnike.

Toda pri sestopu — ponovimo to splošno znano strašno zgodbo! Hadow je zdrsnil in potegnil za seboj oba Angleža in vodnika Croza, oba Taugwalderja in Whymper pa so se obdržali na grebenu in se vrnili v Zermatt. Tragedija je imela težke posledice tudi za te, ki so ostali živi. Trajalo je šest let, da je Whymper prebolel to katastrofo.

»Mož z Matterhorna« pa je pred tem in za tem zapisal v svoj dnevnik še vrsto drugih pomembnih vzponov: Leta 1864 Barre des Ecrins v Dauphinéju, Mont Dolent, Aiguille de la Trélatête, Aiguille d'Argentière. L. 1865 je stopil na Grand Cornier, zahodni vrh Grandes Jorasses, ki danes nosi ime Pointe Whymper, nato Aiguille Verte.

Frank Smythe piše: 25 let star je bil svetovno znan alpinist, toda bil je osamel človek, katastrofa na Matterhornu pa ga je še bolj ločila od ljudi. Zaprl se je sam vase in je od sebe odtrgal vse, ki so se mu hoteli približati. Zato so mu očitali, da je brezčuten človek in da kuje kapital iz tragedije na Matterhornu.

L. 1866 ni več plezal, posvetil se je glaciologiji v Waltskih Alpah. L. 1874 je bil še enkrat na Matterhornu in to s Carrelom, svojim zoprnikom. V dnevniku o tem vzponu ni zapisal ničesar. Od l. 1867 do l. 1872 je raziskoval Gröenlandijo, o čemer smo že poročali. L. 1871 je izšla njegova knjiga o nevarnostih v gorah in na ledenikih z angleškim naslovom »Scrambles amongst the Alps«. Knjiga mu je pomenila vir velikih dohodkov do konca življenja. Leslie Stephen, veliki alpinist in avtor znane gorniške knjige »Playground of Europe«, je v Alpine Journal zapisal, da je Whymper kongenitalno zapisal to, kar je začrtal v gorah.

Naslednje leto se je Whymper ukvarjal z gorsko boleznijo in višinsko fiziologijo, l. 1874 s Himalajo, vendar do ekspedicije iz političnih razlogov ni prišlo. L. 1879 in 1880 je bil v Andih in je prvi prišel na 6310 m visoki Chimborasso; spremljala sta ga Jean Antoine Carrel in Louis Carrel. Whymper je tu odnesel težke ozeblino, vendar je z obema Carreloma prišel še na vrsto pet in šest-tisočakov. O Andih je l. 1892 napisal obširno knjigo, dalje knjigo o uporabi aneroidea, l. 1896 in 1897 pa vodiča za Chamonix in Zermatt (Chamonix and the range of Mont Blanc, Zermatt and the Matterhorn). L. 1901—1904 je popisal deset prvih vzponov v Rocky Mountains,

njegovi vodniki pa so bili nezadovoljni, ker se je ogibal pomembnejših vrhov.

Naj zapišemo še to, da si je prvo prijateljico izbral, ko je imel 59 let, deset let starejšo Angležinjo. Leto nato mu je umrla, biografi pravijo, da je hudo žaloval. L. 1906, 66 let star, se je Whympers oženil z 21 letno Edith Mary Levin, ki mu je rodila hčerko. Po štirih letih se je ta zakon razšel.

Vsako leto se je vračal v Švico, še leta 1910. po peti ekspediciji v Rocky Mountains se je samo mimogrede ustavil v Angliji, in že je hitel v svojo novo gorato domovino. L. 1911 je umrl v Chamönixu.

Zapišimo še zaključek poglavja o Matterhornu iz njegove najbolj znane knjige: »V gorah sem užil radosti, prevelike, da bi jih mogel opisati, in doživel stiske, na katere nerad mislim. S temi izkušnjami pred očmi pravim: Hodi v visoke gore, če te je volja, ne pozabi pa, da pogum in moč nič ne pomenita — brez pameti. Trenutna neprevidnost utegne uničiti srečo za vse življenje. Ne precenjuj se, pazi na vsak korak in pri začetku misli, kakšen bo konec.

ALPINIZEM je zatočišče pred konformizmom, pred popolnim izenačenjem ljudi, ki grozeč prihaja s tehnizacijo življenja. Taka je ena od variant sodobne zapadne alpinistične ideologije, ki naj vabi v gore mladi rod. Gore so rezervat prvobitnosti, prirodnosti, v gorah se mlad človek otrese »normiranja«, ki je del konformizma, in razvija svojo osebnost, Mikavna misel, morda celo mamljiva! V sebi pa skriva tudi pot k ekscelsom, ki mladega človeka spet lahko uklenejo v »nove normative« in ga izroče brezpotju čistega »personalizma«.

GRANDES JORASSES imajo zadnja leta toliko obiskov, da so sklenili povečati dva bivača na col des Grandes Jorasses in bivak Gervasutti. Nov bivak so postavili v višini 3200 m na vrhu Aiguille de l'Évêque. V masivu Grand Paradis pa so jeseni l. 1961 odprli eno najlepših koč v Alpah, nedaleč od stare koče Vittorio Emanuele II. Prostora je za 100 oseb v 28 sobah.

SEVERNA STENA MATTERHORNA je postala zadnja leta ena od preizkuševališč najboljših svetovnih navez. L. 1961 sta se tu uveljavila tudi Čeha Kuchař in Zibrin. Prvi vzpon so zabeležili tudi Italijani (Nava, vodnika J. Bich in Pession) in Angleži (J. Cruthon in B. Nally). Čez steno so se povzpeli tudi štirje švicarski vojaki in še ena mednarodna naveza,

Švicar Baumann, Nemca Eggert in Ubelhoerd ter Avstrijec Krempke. Severno stran Matterhorna je doslej preplezalo 20 navez, l. 1962 tudi Slovenca Pretnar in Sazonov. Matterhornov sosed Breithorn pa je imel v gosteh italijansko navezo Cavalieri-Villagio, ki je začrtala v severovzhodni steber vzhodnega vrha prvenstveno smer s skrajnimi težavami v skali in ledu.

EIGER je v svoji severni steni imel 23 uspešnih navez od 21. julija 1938 do 29. septembra 1961, torej povprečno po eno na leto. Ker smo o tem že večkrat poročali, naj ponovimo samo nekatere stvari: prva ponovitev je l. 1947 pripadla Francozoma Lachenalu in Terrayu, druga isto leto Švicarjema Jermannu in Schluneggerjema. Nato so prišli še Avstrijci in Nemci, ki so v kasnejših letih od 1951 do 1960 v steni »gospodovali«. Za Čehoma sta stopila kot 20. naveza tudi Poljaka, naveza Biel in Motovski. 23. naveza sta bila Avstrijca Streng in Trojer. L. 1962 je število navez seveda naraslo.

PIZ BADILE je danes že klasična ekstremna tura in jo zadnja leta mnogo ponavljajo nemške, angleške, italijanske, avstrijske in francoske naveze. Ker tiči v znani severozahodni steni mnogo klinov, je bivak že nepotreben. Za bivak modernih ekstremističnih smeri s strehami in absolutno vertikalno se pa danes že prodaja netopirski bivak, ležalna mreža, ki se obeša na kline pod strehami ali pa tudi v vertikalno brez streh.

RODA DI VAEL je znana po Maestrijevi smeri v jugovzhodni steni. L. 1961 jo je poleti ponovil znani Zenevčan Michel Vaucher v damski družbi (Y. Attinger). Vaucher smeri ni ocenil za ekstremno težko. Zdi se mu mnogo lažja od direktissim v Cinah, ker je nižja, ima manj streh in je svet za zabijanje klinov lažji.

EISKÖGELE v Visokih Turah ima od l. 1926 v severni steni znano smer nekoč slovite naveze Welzenbach — Wien. 18. marca 1961 sta to smer kot prva pozimi ponovila Behringer in Hüber v 10 urah. Nemška naveza Hertrampf, Kaah in Ross iz Karlsruhe pa je jeseni istega leta vpisala prvenstveno, doslej najtežjo smer na Korziki v Paglia Orba. Severovzhodna stena te gore je močno podobna našemu Dedcu na Korošici, le da je 400 m višja. Ocenili so jo s V—VI. Francoska vojaška naveza je nekaj dni prej v Monte Cinto na Korsiki speljala v severni steni smer, ocenjeno s IV. Alpinizem se razširja in išče svoje nove cilje vsepovsod.

NORVEŠKO-FINSKA NAVEZA se je v Dolomitih pojavila l. 1961 z ambicijami prvenstvenikov. Hoibakk — Opdal — Jokinen so imena teh Nordijcev, ki so zabeležili prvenstveno smer v 160 m visoki južni steni Cinque Torri — Torre Grande. Plezali so 35 ur, zabili 90 klinov. Niso bivakirali, vsak večer so se spuščali spat v kočo. Težavnosti te nordijske direktne so, tako poročajo, večje od švicarske direktne v Cini. V Zahodni Cini so lani zabeležili med ponavljalci znane Cassinove smeri Amerikanca D. Johnsona v družbi s Francozom Richardom.

UŽBA na Kavkazu je v letu 1961 spet imela francoske goste, med njimi znanega Leiningerja in Lamberta. Poleg njiju sta bila še Lacour in Pistillo. Pistilla je imel na vrvi — nek Aljoša. Francozi so bili tri tedne na Elbrusu. Prečili so Džebuk.

SIRDAR GYALTSEN NORBU je bil eden od najboljših šerp, znan posebno po svojem delu v francoski ekspediciji na Makalu. Maja 1961 je bil z japonsko ekspedicijo v Langtang Himalu, kjer so mislili priti na vrh Lirung (7245 m). Plaz je odnesel tabor III, japonskega vodjo Miramoto in Gyaltse.

SIR EDMUND HILLARY se ne strinja z ugotovitvami prof. Dyhrenfurtha, ki se je v svojih komentarjih o kitajskem vzponu na vso silo zagrizel v to, da Kitajcem odkaže mesto med planinskimi lažnjivimi kljukci. Dyhrenfurth v svoji vnemi spodbija tudi pripombe dr. Marmeta, ki je bil l. 1956 soudeležen pri švicarski ponovitvi. Dyhrenfurth trdi, da so Kitajci fotografirali iz zraka, ne pa z grebena v višini 8700 m. Hillary primerja svoje posnetke s kitajskimi in ugotavlja, da so Kitajci fotografirali nekje pod vrhom in da kartografom ne bo težko ugotoviti, kje je to bilo, če bodo primerjali posnetke z vrha. Hillary trdi, da se je Dyhrenfurth zmotil pri določanju vrhov na kitajskem posnetku.

AMERIŠKI ALPINISTI so zadnje čase dosegli lep razvoj, tudi po kvaliteti vzponov. Omenjajo prvenstveni vzpon čez severno steno Mt. Baring l. 1960, ki sta ga v štirih dneh izvršila Cooper in Gordon. Vrh je v gorski verigi Cascades blizu kanadske meje v državi Washington. Gorovje se razteza 300 km od severa proti jugu in 150 km od vzhoda proti zahodu, torej nekaj takega kot francosko-italijansko alpsko področje skupaj. Mlajši plezalski rod je tu začrtal nekaj smeri od IV do VI.

V Sentinel Rock sta Chouinard in Frost preplezala zahodno steno visoko 700 m. V Longs Peak sta Kamps in Rerick kot prva prišla čez vzhodno steno Diamanta in jo ocenila za VI. Tako so Rocky Mountains v nacionalnem parku prišli do pomembne šestice.

V **ANDIH** je bilo v l. 1961 več ekspediciij. Kaže, da je tu razprodaja gorskega sveta manj zacarinjena. Francozi, Svicarji, Italijani, Angleži, Amerikanci se trudijo, kdo bo zasadil nacionalno zastavo na neznanih vrhovih, kdo bo prvi ponovil že odkrite. DAV je izgubil junija v Cordilleri Huayhuash tri moše — utrgala se je opast, zgrmela 100 m globoko in jih pokopala.

Štirje Poljaki so na El Plati doživeli nekaj podobnega kakor Francozi v južni steni Aconcague. Eden od njih je v steni dobil vnetje slepiča. Po štirih bivakih sta dva prišla na vrh, drugi pa je obbolelega alpinista rešil iz stene.

ZADNJI PROBLEM v Tennengebirge sta lani rešila Moderegger in Gattringer s smerjo, ki sta jo imenovala »mladinsko« v severozahodni steni Hochkogla. Stena je visoka 700 m, do polovice so bili vsi raztežaji VI in VI+. Mlada plezalca iz Halleina sta plezala 16 ur z enim bivakom. Pomožna naveza je bivakirala pod steno, naslednji dan pa novo smer že ponovila.

RUSKI ALPINISTI so bili l. 1961 v Franciji kot zamenjava za francoske v Kavkazu. Bilo jih je šest in so bili gostje športne zveze ves mesec avgust. Njihovi alpinistični cilji so bili skromni: Mt. Blanc po normalni poti, Aiguille du Peine, Dent du Requin, Contamineova smer v koti 3613 m, prečenje grebenov Sialouze v Dauphiné, severni greben Troisidents v Pelvoux in južni steber v les Ecrins.

MEDNARODNO KARTOGRAFSKO RAZSTAVO so lani prvič organizirali v Parizu v Bibliothèque Nationale. Vzbudila je živ interes pri publiki in zbrala najboljša dela kartografije iz vseh koncev sveta, med drugimi najnovejše kartografske posnetke velikih gorstev: Kavkaza, Kenije itd. Na razstavi je bil tudi zgodovinski oddelek, kjer so bili razstavljeni zemljevidi Dauphinéje iz 18. st. in najstarejši relief iz istega stoletja.

VARNOSTNA SLUŽBA ZOPER PLAZOVE v Vzhodnih Alpah deluje že od l. 1953 v Vorarlbergu in je postavljena na znanstvene osnove. Raziskovalne metode

so Avstrijci prevzeli od instituta na Weissfluhjochu nad Davosom. Sodelavce je izbral že l. 1952 docent dr. Leo Krasser za pet opazovalnih postaj, danes pa ima služba sedem takih postaj (Brand, Braz, Faschinachjoch, Körbersee, Riezlern, Silvrettadorf, Zurs), ki so tako razporejene, da zajamejo vsa ogrožena področja in se iz njih lahko opazujejo vremenske in snežne razmere istočasno od 700 do 2000 m nadm. višine. Poskusna polja leže tako, da krajevne motnje ne vplivajo na strukturo snežne odeje, temveč nudi ta za določeno področje reprezentativne prerezne vrednosti. Vsak dan ob 7. uri zjutraj vse postaje zabeležijo vreme, oblačnost, smer in jakost vetra, zračno temperaturo, debelino novega snega, skupno debelino snega, temperaturo snega, obliko snežne površine, značaj in trdnost zgornje snežne plasti. 1. in 15. v mesecu preiščejo podrobno snežno odejo. Opazovalec ugotovi trdnost (Rammwiderstand), vlažnost in trdoto vsake posamezne plasti, velikost in kakovost snežnih kristalov, izmeri temperaturo v notrini snežne odeje in koliko se je v 14 dneh sesedla. Ugotovitve pošlje takoj v centralo, dnevno pa dostavlja poročila do 7,30 zjutraj. Centrala dela v Bregenzu. Zjutraj se začne delo z vremensko napovedjo. Ko prispo poročila s postaj, se sinoptično ovrednotijo in vnesejo v pregledno karto Vorarlberga. Nato se abstrahirajo kraji, kjer ni nobene nevarnosti, ostali pa se razdelijo po tem, kolikšna je verjetnost plazov.

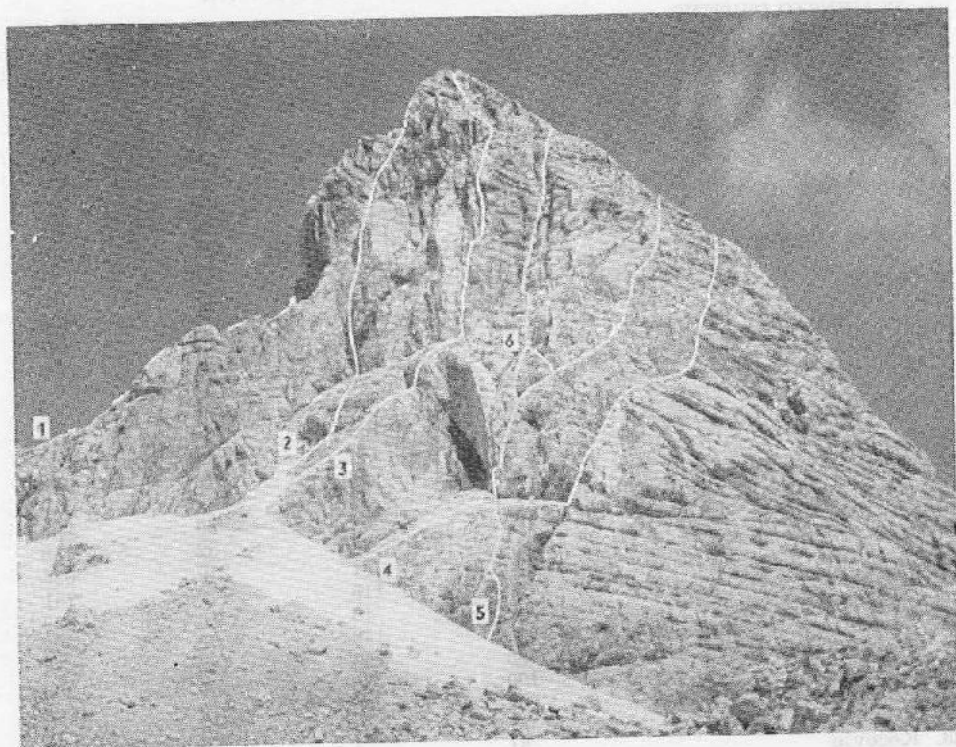
Raziskovalna metoda in ocenjevanje podatkov omogoča lavinskemu specialistu, da izdela situacijsko presoj, ki rebus sic stantibus — ob nespremenjenih okoliščinah — velja za dalj časa. Presoja ne navaja, da se bo tu sprožil tak in tak plaz, marveč ugotavlja tendenco, da se kanijo tvoriti taki in taki plazovi na takih in takih strminah in višinah. Torej nekaka prognoza, ki jo vsak dan ob 8 uri zjutraj prejmejo vse žandarmerijske postaje ogroženih področij. Na to prognozo se opira cestna služba, če zapre ali odpre ogroženo cesto. Prognozo sprejmejo tudi okrajna oblast, prometna in radijska služba. Poleg tega izdajajo še lavinski bilten vsak petek. Če grozi večja nevarnost, stopijo v akcijo vsa obveščevalna sredstva od telefona do radia ne glede na čas in dnevni program. Vorarlberška lavinska služba pripisuje svojemu delu zaslugo, da na javnih cestah, odkar ona obstoji, plaz še ni terjal smrtnih žrtve. Predvsem pa je njena zasluga v preventivi, ki jo vrši za tisoče smučarjev. Koliko jih je že ostalo doma zaradi svaril lavinske službe!

TRENTSKI FESTIVAL oktobra 1961 je imel v častnem komiteju ministra za turizem Folchija, predstavnike lokalnih oblasti, dr. Maurice Herzoga, francoskega visokega komisarja za mladino in šport, predsednika UIAA, predsednika CAI, CAF, DAV, ÖAV in CAS, Angleža dr. Watkina in dr. Maddisona. K delu za festival je bila pritegnjena tudi »La biennale di Venezia«, mednarodna razstava filmske umetnosti. V organizacijskem komiteju so bili naravno sami Italijani, v žiriji pa so bile zastopane Italija, Nemčija, Francija, Anglija, Švica in Poljska. Poljsko je zastopal Andrzej Munk, švicarski zastopnik dr. Guido Tonela pa je bil v žiriji tudi v imenu UIAA. Poleg žirije je delala tudi selekcijska komisija, trije Italijani, ki so iz množice tekmecev odbrali tiste, ki so za nivo festivala prišli v pošte. Kakor je znano, se je prvi trentski festival vršil l. 1952, l. 1961 je torej praznovala ta mednarodna pomembna institucija desetletnico obstoja. Že samo to pomeni, kako prepričevalno se je uveljavila. Prvo nagrado mesta Trenta je dobil Vittorio de Sica s filmom »Bandit d'Orgosolo« iz življenja sardinskih pastirjev. Nekateri so to spodbijali, verjetno je na tehnično pritiskala vsaj nekoliko kurtoazija do prireditelja. Med kratkometražnimi filmi je bil najbolj viden film »Eiger pozimi«, ki ga je posnel Edmund Geer ob Hiebelerjevem zimskem vzponu iz letala. Med filmi 16 mm je odnesel prvo mesto Rebuffatov »Med nebom in zemljo« o plezanju v Druju. Francozi so sploh slavili zmage: Gaisseau z raziskovalnim filmom o prečanju Nove Gvineje, Samivel pa s filmom »Zakladi Egipta«. Ti rezultati so Francozom priborili »Trofejo narodov«, ki so jo torej že tretjič dobili (1956, 1959) in jo s tem obdržali za zmemor.

AROSA je bila pred 50 leti vasica, naselje s 60 kmečkimi prebivalci, danes pa lahko sprejme šest tisoč turistov. Ima sijajno zavetrno lego, obdajajo pa jo osojna pobočja, na katerih sneg dolgo obleži. Vse naokoli je polno žlečnic, vzpenjač, liftov, »teleski«. Ena od teh priprav pripelje na Weisshorn, dolga je 3234 m, višinska razlika 904 m. A kdo bi to našteval. Arosa je pojem za švicarski letni, a kaj šele zimski turizem. Njena zimska sezona je znana po vsem svetu, petičnem seveda.

BAKURIANI v Georgiji pod Kavkazom je prvi zimski športni center v SZ, pravzaprav še v izgradnji. Dovršili ga bodo letos. Kraj leži v višini 1700 m. Baje bo SZ tu kmalu priredila velike mednarodne tekme.

Iz kartoteke prvenstvenih vzponov

JUŽNA STENA KOTOVE SPICE – jeseniška smer

Prvi plezali 23. oktobra 1949 Janez Krušič, Tone Zupan, Jože Stražisar, Peter Ferjan in Lojze Ažman.

Dostop: Iz Tamarja po poti na Kotovo sedlo in desno pod steno 2 in pol ure.

Opis: Vstop 20 m levo od Kalteneggerjevega kamina. Po strmem razčlenjenem pečevju raztežaj na gredino. Z desnega dela gredine po navpičnem kaminu (k, k, zagozde) nekaj m, nato težaven prestop desno v poč in po njej navzgor v položnejši teren. Dalje po platasti polici desno navzgor in po kaminu na pomol. Za pomolom se stena odkloni rahlo proti vzhodu. Prestop okoli vogala na polčko in navzgor čez 4 m visok prag na zaprodano teraso. Dalje po polici desno v kršljiv kamin in po njem v loku proti desni na gladko visceto polico. Na koncu police prestop čez strmo stopnjo na zračen pomol. Dalje vodoravno desno okoli gladkega rebra in po polici v kršljivo grapo. Po njej na vzhodni rob južne stene. Dalje po skrotju par dolžin do vrha.

Ocena: Mestoma V. Višina stene 200 m, čas plezanja 4 ure.

Sestop: Po jugozapadni steni na Kotovo sedlo in dalje v Tamar 2 uri.

SMER STEBLAJ-JUVAN

Prva plezala Lojze Steblaj in Ljubo Juvan 15. julija 1962.

Opis: Vstop v vpadnici kaminov. Po gredah desno in preko strmega praga na polico. Po počeh in kaminu navzgor na ramo. Dalje po kršljivem rumenem stebričku na slabo stojšče. Po počti pod streho, ki jo tvori zagvozdol bolvan med dvema stebričema. Preko strehe (3 k) v kamin. Po njem na kršljivo gredo in levo navzgor 2 raztežaja na sam vrh Kotove špice.

Ocena: IV+ z mestom VI (streha). Višina 200 m. Čas plezanja 7 ur.

Pojasnilo k sliki:

- 1 – normalni dostop
- 2 – direktna smer
- 3 – smer Steblaj-Juvan
- 4 – Kalteneggerjev kamin
- 5 – Jeseniška smer
- 6 – kaminska varianta

Foto Franci Savenc

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	136	48	56	240
2.	Akademsko planinsko društvo Lj.	64	640	104	808
3.	Bled	376	65	400	841
4.	Bohinjska Bistrica	200	82	64	346
5.	Bohinj - Srednja vas	177	130	125	432
6.	Bohor - Senovo	196	45	150	391
7.	Bovec	80	30	70	180
8.	Brežice	132	83	288	503
9.	Celje	1140	796	121	2057
10.	Cerknica	101	40	60	201
11.	Cerkno	119	50	100	269
12.	Črnuče	146	60	101	307
13.	Črnomelj	55	10	7	72
14.	Dol pri Hrastniku	420	105	34	559
15.	Domžale	294	144	254	692
16.	Dovje - Mojstrana	246	68	78	392
17.	Gorje pri Bledu	343	92	281	716
18.	Gornji grad	100	50	50	200
19.	Gozd Martuljk	84	30	52	166
20.	Hrastnik	535	81	219	835
21.	Idrija	469	115	177	761
22.	Ilirska Bistrica	70	10	10	90
23.	Javornik - Koroška Bela	626	140	72	838
24.	Jesenice na Gorenjskem	725	149	152	1026
25.	Jezersko	100	50	50	200
26.	Kamnik	890	230	170	1290
27.	Kobarid	87	18	13	118
28.	Kočevje	51	6	3	60
29.	Koper	263	73	32	368
30.	Kostanjevica na Krki	40	1	82	123
31.	Kranj	840	397	474	1711
32.	Kranjska gora	103	50	58	211
33.	Križe	113	34	91	238
34.	»Kum« Trbovlje	364	54	125	543
35.	Laško	472	70	243	785
36.	»Lisca Videm - Krško	351	143	27	521
37.	Litija - Šmartno	230	170	10	410
38.	Litostroj Ljubljana	334	60	16	410
39.	Ljubljana - Matica	5600	2633	785	9018
40.	Ljubno ob Savinji	36	33	14	83
41.	Ljutomer	112	11	178	301
42.	Luče ob Savinji	96	6	74	176
43.	Majšperk	95	4	6	105
44.	Maribor	2325	943	530	3798
45.	Medvode	334	152	39	525
46.	Mengeš	274	201	186	661
47.	Mežica	600	138	133	874
48.	Mozirje	86	43	52	181
49.	Murska Sobota	46	163	36	245
50.	Nova Gorica	245	51	48	344
51.	Novo mesto	282	110	45	437
52.	Obrtnik Maribor	204	184	69	457
53.	Oljka Polzela	111	37	31	179
54.	Oplotnica	73	34	47	154
55.	Podbrdo	118	15	55	188

ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1961

Nad. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
56.	Poljčane	72	30	6	108
57.	Postojna	171	150	190	511
58.	Prevalje	487	210	200	897
59.	PTT Ljubljana	963	124	116	1203
60.	PTT Maribor	250	10	19	279
61.	Ptuj	100	87	10	197
62.	Radeče pri Zidanem mostu	161	51	24	236
63.	Radlje ob Dravi	70	63	40	173
64.	Radovljica	817	281	230	1328
65.	Ravne na Koroškem	418	113	121	652
66.	Rimske Toplice	114	26	70	210
67.	Ruše	487	240	382	1109
68.	Scžana	54	15	—	69
69.	Slovenska Bistrica	424	93	118	635
70.	Slovenj Gradec	305	167	188	660
71.	Slovenske Konjice	205	36	115	356
72.	Solčava	56	11	6	73
73.	Sentjur pri Celju	80	57	89	226
74.	Sentvid	315	108	57	480
75.	Škofja Loka	663	224	152	1039
76.	Šoštanj	440	120	200	760
77.	Tolmin	340	99	133	572
78.	Trbovlje	589	81	370	1040
79.	Tržič	448	93	132	673
80.	Velenje	270	144	150	564
81.	Vipava	17	45	170	232
82.	Vrhnika	131	62	26	219
83.	Vuzenica	99	52	9	160
84.	Zabukovica	200	29	19	248
85.	Zagorje ob Savi	523	267	227	1017
86.	Železničar Ljubljana	508	150	114	772
87.	Železničar Maribor	93	—	—	93
88.	za Selško dolino v Železnikih	181	61	131	373
89.	Žerjav	321	94	113	528
90.	Žiri	169	52	167	388
91.	Žreče	91	50	63	204
Skupaj		32 341	12 672	10 907	55 920
v letu 1960:		30 172	11 463	10 026	51 661
v letu 1961:		32 341	12 672	10 907	55 920
Razlika:		+ 2 169	+ 1 209	+ 881	+ 4 259

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO					Skupne investicije v letu 1961 din
		iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur	v vred- nosti din	sub- vencije PZS din	ostale sub- vencije din	
1.	Ajdovščina	2 954	62	6 200	—	—	9 154
2.	Akademsko PD Ljubljana	—	65	13 000	—	—	13 000
3.	Bled	45 780	90	7 200	—	—	52 980
4.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—
5.	Bohinj - Srednja vas	8 638	—	—	—	330 000	338 638
6.	Bohor Senovo	—	52	3 120	—	—	3 120
7.	Bovec	—	—	—	4 800	—	4 800
8.	Brežice	8 000	66	9 900	—	—	17 900
9.	Celje	172 860	—	—	—	—	172 860
10.	Cerknica	—	—	—	—	—	—
11.	Cerkno	27 000	—	—	—	—	27 000
12.	Črnuče	—	—	—	—	—	—
13.	Črnomelj	1 011 000	300	60 000	—	2 000 000	3 071 000
14.	Dol pri Hrastniku	—	152	13 000	—	798 000	811 000
15.	Domžale	4 812	96	14 400	—	—	19 212
16.	Dovje Mojstrana	5 500	94	9 400	—	—	14 900
17.	Gorje pri Bledu	49 600	111	16 850	—	—	66 250
18.	Gornji grad	—	36	3 600	—	—	3 600
19.	Gozd Martuljk	1 000	30	5 000	—	—	6 000
20.	Hrastnik	—	50	4 000	—	—	4 000
21.	Idrija	—	108	10 800	—	—	10 800
22.	Ilirska Bistrica	—	48	3 840	—	—	3 840
23.	Javornik - Koroška Bela	1 240	41	5 350	24 000	—	30 590
24.	Jesenice na Gorenjskem	15 892	245	24 500	—	—	40 392
25.	Jezersko	24 000	50	10 000	—	—	34 000
26.	Kamnik	21 000	416	41 600	—	—	62 600
27.	Kobarid	—	—	—	—	—	—
28.	Kočevje	—	—	—	—	—	—
29.	Koper	500	30	3 000	—	—	3 500
30.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—
31.	Kranj	—	32	4 800	—	—	4 800
32.	Kranjska gora	—	52	6 240	—	—	6 240
33.	Križe	30 398	150	15 000	—	—	45 398
34.	Kum Trbovlje	—	24	4 800	—	—	4 800
35.	Laško	156 233	—	—	—	—	156 233
36.	Lisca	—	—	—	—	—	—
37.	Videm - Krško	30 028	90	9 000	—	—	39 028
38.	Litija - Šmartno	—	—	—	—	—	—
39.	Litostroj Ljubljana	4 200	40	8 000	—	—	12 200
40.	Ljubljana - matica	76 088	—	—	82 218	—	158 306
41.	Ljubno ob Savinji	—	35	3 600	—	—	3 600
42.	Ljutomer	—	—	—	—	—	—
43.	Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—
44.	Majšperk	—	—	—	—	—	—
45.	Maribor	15 613	—	—	—	9 125 686	9 141 299
46.	Medvode	75 830	2 840	284 000	—	—	359 830
47.	Janeza Trdine	—	—	—	—	—	—
48.	Mengeš	10 600	75	7 500	—	—	18 100
49.	Mežica	12 780	180	27 000	—	—	39 780
50.	Mozirje	—	—	—	—	—	—
51.	Murska Sobota	—	—	—	—	—	—

IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1961

Nap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	I N V E S T I R A N O					Skupne inve- sticije v letu 1961 din
		iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur	v vred- nosti din	sub- vencije PZS din	ostale sub- vencije din	
50.	Nova Gorica	590 000	120	24 000	—	—	614 000
51.	Novo mesto	—	—	—	—	—	—
52.	Obrtnik Maribor	—	—	—	—	—	—
53.	Oljka Polzela	—	—	—	—	—	—
54.	Oplotnica	—	—	—	—	—	—
55.	Podbrdo	4 000	135	13 500	—	—	17 500
56.	Poljčane	—	24	2 400	—	—	2 400
57.	Postojna	22 280	110	15 400	—	—	37 680
58.	Prevalje	—	3 856	308 480	—	—	308 480
59.	PTT Ljubljana	11 435	790	79 000	6 000	—	96 435
60.	PTT Maribor	5 000	80	40 000	—	—	45 000
61.	Ptuj	—	—	—	—	—	—
62.	Radeče	—	—	—	—	—	—
	pri Zidanem mostu	8 500	82	10 700	—	—	19 200
63.	Radlje ob Dravi	—	—	—	—	—	—
64.	Radovljica	12 075	—	—	—	—	12 075
65.	Rašica Šentvid	—	—	—	—	—	—
66.	Ravne na Koroškem	760	30	3 000	—	—	3 760
67.	Rimske Toplice	—	—	—	—	—	—
68.	Ruše pri Mariboru	98 854	—	—	—	—	98 854
69.	Sežana	1 020	—	—	—	—	1 020
70.	Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—
71.	Slovenj Gradec	—	—	—	—	—	—
72.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—
73.	Solčava	—	—	—	—	—	—
74.	Šentjur pri Celju	—	1 240	744 000	—	—	744 000
75.	Škofja Loka	—	—	—	—	827 736	827 736
76.	Šoštanj	50 000	200	20 000	—	—	70 000
77.	Tolmin	39 000	6 370	637 000	—	—	676 000
78.	Trbovlje	4 800	24	4 800	—	—	9 600
79.	Tržič	11 000	—	—	—	—	11 000
80.	Velenje	—	—	—	—	—	—
81.	Vipava	3 700	15	3 000	—	—	6 700
82.	Vrhnika	700	650	97 500	—	—	98 200
83.	Vuzenica	—	—	—	—	—	—
84.	Zabukovca	2 980	14	1 400	—	—	4 380
85.	Zagorje ob Savi	5 295	60	6 000	—	—	11 295
86.	Zreče	21 224	40	2 400	—	—	23 624
87.	Železničar Ljubljana	4 000	36	10 800	—	—	14 800
88.	Železničar Maribor	—	—	—	—	—	—
89.	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	—	—	—
90.	Žerjav	106 068	—	—	—	100 000	206 068
91.	Žiri	—	—	—	—	—	—
	nad Škofjo Loko	—	—	—	—	—	—
92.	PZS	—	—	—	214 725	—	214 725
Skupaj		2 814 237	19 538	2 657 880	331 743	13 181 422	18 985 282
v l. 1960		1 032 465	5 096	534 240	226 000	4 606 740	6 399 445
v l. 1961		2 814 237	19 538	2 657 880	331 743	13 181 422	18 985 282
Razlika		+1 781 772	+14 440	+2 123 640	+105 743	+8 574 682	+12 585 837

PREGLED PLANINSKO - SMUČARSKIH NESREČ IN

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	1. 1. 1961	Na plazu pri Tičarjevi koči na Vršiču	Alenka Kozinc	prof.	30. 12. 1933	Ljubljana
2.	2. 1. 1961	Pod Vršičem	Rudi Vehar	mož oskrbnice	—	—
3.	2. 1. 1961	Pod Vršičem	dva zakonca s 7 letnim otrokom	—	—	—
4.	3. 1. 1961	Planina na Kraju	Jernej Obris	študent	1939	Vikreč
5.	11. 1. 1961	Na pobočju Košutnika na Krvavcu	Janez Prodnik	učenec	1. 10. 1917	Vel. Lašče
6.	12. 1. 1961	Bosnina-Kranjska gora	Jože Svetina	študent	10. 3. 1946	Blejska Dobrava
7.	15. 1. 1961	Ravnjak pod Uršljo goro	Anton Pungartnik	kovaški vajenec	21. 9. 1945	Mežica
8.	17. 1. 1961	Podljubelj	Jože Pintar	delavec	17. 3. 1908	Podlica 17
9.	22. 1. 1961	Pod Uršljo goro	Ivan Adamič	smučarski tekmovalec	—	Mežica
10.	22. 1. 1961	Pod Uršljo goro	Jože Kolenc	smučarski tekmovalec	—	Leše pri Prevaljah
11.	24. 1. 1961	Kofce	Milan Cesen	dijak	1948	Tržič
12.	27. 1. 1961	Kofce	Janez Kralj	dijak	1947	Tržič
13.	28. 1. 1961	Na plazu pod Storžičem	Vinko Skorj	delavec	—	—
14.	29. 1. 1961	Na Mali planini	Bojana Tašič	učenka	5. 5. 1950	Ljubljana
15.	29. 1. 1961	Planina na Kraju	Stane Rozman	učenec Kovinarske šole Iskra Kranj	9. 11. 1944	—
16.	31. 1. 1961	Tičarjev dom na Vršiču	Milan Polak	dijak	31. 8. 1947	Jesenice
17.	31. 1. 1961	Na plazu pri Tičarjevem domu na Vršiču	Mija Leskovar	dijakinja	21. 9. 1944	Jesenice
18.	2. 2. 1961	Na plazu pred Erjavčovo kočjo	Oto Sprager	uslužbenec Tobačne tovarne	—	—
19.	2. 2. 1961	Kofce	Vladimir Ahačič	dijak	9. 7. 1946	Tržič
20.	3. 2. 1961	Mala planina	Alma Llikeb	—	3. 7. 1938	Ljubljana
21.	3. 2. 1961	Pri Ribniški koči na Pohorju	Lojze Kotnik	tehn. risar	27. 6. 1939	Jesenice
22.	4. 2. 1961	Pri Ribniški koči na Pohorju	Lojze Lisec	študent	26. 4. 1939	Celje
23.	5. 2. 1961	Kofce	Zvone Kniflic	dijak	1. 5. 1945	Tržič

PO GRS IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1961

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Jug.	Ljubljana	padec pri smučanju	zlom leve noge nad členkom
"	Erjavčeva koča na Vršiču	zaradi izčrpanosti omagal v globokem snegu	brez poškodb
"	—	zaradi globokega snega pri sestopu iz Tičarjevega doma omagala — potreben prenos otroka do Miho-vega doma	brez poškodb
"	Medvode-Vikrče 17	padec pri smučanju	zlom desne in izvin leve noge
"	Podjelše št. 1 pri Kamniku	zasut od snežnega plazu dne 2. 1. 1961 (glej zap. št. 62)	smrtna
"	Blejska Dobrava	padec pri smučanju	težka poškodba leve noge v členu
"	Mežica	padec pri smučanju	prelom desne in leve noge med gležnjem in kolonom
"	Besnica pri Kranju	neznani	zmrznil
"	Mežica	padec pri smučanju	zlom noge v členu
"	Leše pri Prevaljah	padec pri smučanju	zlom noge v členu
"	Tržič, Usnjarska ul.	prehlad	pljučnica
"	Tržič, Čevljarska ul.	padec pri smučanju	zlom roke
"	Zaklanec 26 p. Horjul pri Ljubljani	padec pri smučanju	zlom noge
"	Ljubljana, Celovška 88	padec pri smučanju	nalom leve noge v gležnju
"	Kranj	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
"	Jesenice, Cesta Bratstva in enotnosti 10	neznani	v času mladinskega tečaja obolel na slepiču
"	Jesenice, Titova 13	padec pri smučanju	poškodba desne noge v gležnju in nateg vezi v kolenu
"	Ljubljana, Knezova 13	padec pri smučanju	poškodba desne noge v gležnju
"	Tržič, Heroja Bračiča 3	prehlad	visoka vročina, slabost in močna gripa
"	Ljubljana, Lavričeva 3	neznani	zbolela
"	Jesenice, Prešernova 45	padec pri smučanju	izpah in nategnjene kite v členu desne noge
"	Celje, Pečovnik 41	padec pri smučanju	izvin desne noge v členu
"	Tržič-Preska 16	padec pri smučanju	zlom noge v gležnju

Zač. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
24.	11. 2. 1961	Na poti na Mrzlico	Zdenko Ulaga	uslužbenec	5. 2. 1932	Hrastnik
25.	13. 2. 1961	Na Gojški planini	Marija Cvirn	nameščenska	4. 8. 1913	Ljubljana
26.	14. 2. 1961	Področje Hudičevega mostu — Voje	Franc Kranjc	—	17. 12. 1944	Maribor
27.	18. 2. 1961	Na plazu pod Storžičem	Zdravko Korenčan	usnjar	16. 12. 1923	Kranj
28.	19. 2. 1961	Pri stari žičnici v Dolgem rušju	Tomaž Vargazon	—	—	—
29.	5. 3. 1961	Veliki prodi — zah. pobočje Jalovca	Zvonko Pošev	stud. phil.	1940	Zagreb
30.	5. 3. 1961	Dom na Komni	Ter. Radenković	hišna pomoč.	13. 9. 1930	Novo mesto
31.	12. 3. 1961	Košuta	Janez Primožič	dijak	25. 4. 1945	Bistrica 25
32.	12. 3. 1961	Vitranc	Anton Božič	—	1912	—
33.	26. 3. 1961	Pri Sedmerih triglavskih jezerih	dr. Sonja Mejak	zdravnica	3. 1. 1927	Ljubljana
34.	2. 4. 1961	Planina na Kraju	Angela Jeklar	upravnica koč	6. 9. 1937	Koprivnik
35.	18. 4. 1961	Mrzlica (Zasavje)	Franjo Brezjak	delavec	11. 1. 1922	Cidrovac
36.	2. 5. 1961	Pod Kokrškim sedlom	Anica Podrekar roj. Hvala	uslužbenka Iskre	10. 8. 1918	Ljubljana
37.	14. 5. 1961	V južni steni Kogla	Bojan Zajc	študent	29. 10. 1935	Ljubljana
			Domen Solar	študent	1940	Ruše
38.	22. 5. 1961	V slovenski smeri sev. Triglav. stene	Andrej Valant	sedlar	8. 11. 1941	Radovljica
			Metka Valant	—	21. 12. 1943	Radovljica
			Janez Vogelink	—	5. 12. 1941	Radovljica
			Vilko Masterl	—	—	—
39.	25. 6. 1961	V smeri Režek—Modec v stebri Križa	Ivan Švajger	soboslikar	5. 2. 1939	Ljubljana
40.	25. 6. 1961	Južna stena Skute	Janez Cedilnik	dijak	24. 6. 1939	Ljubljana
41.	25. 6. 1961	Južna stena Skute	Stane Veninšek	uslužbenec	31. 3. 1929	Celje
42.	2. 7. 1961	Severna stena Grintovca	Franc Bezljaj	—	1938	Ljubljana
43.	3. 7. 1961	Boštjanca pod Brano - Kamniško sedlo - Turska gora	Rudolf Likar	učitelj	8. 3. 1931	Ljubljana

S R E C E N C I

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Jug.	Hrastnik 392	padec na zameteni in poledeneli cesti	težja poškodba kolena
„	Ljubljana, Trubar- jeva 6	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
„	Slovenske Konjice	zdrsnil z zasneženega obrežja in padel v več metrov globoko korito potoka Mostnice	zlom leve noge v gležnju
„	Kranj	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
„	Ljubljana, Titova 5/II	padec pri smučanju	zlom desne noge
„	Zagreb, Livadičeva 14	nesrečno naključje	smrtna
„	Dom na Komni	—	težko zbolela
„	Tržič, Bistrica 25	padec pri smučanju	zlom leve noge
„	—	padec pri smučanju	zlom leve stegnenice
„	Kranj, Kokrška 10/I	padec pri smučanju	zlom leve noge
„	Koča pod Bogatinom	—	močna krvavitev
„	—	padec dveh brun na palec desne roke	posneta koža ter poškodo- vano tkivo na palcu desne roke
„	Ljubljana-Polje	zaradi nezadostne opreme in ne- previdnosti zdrsnila 30 m navdžol po strmem snežišču in kamenju	odgrnine in druge poškodbe predvsem po nogah
„	Ljubljana, Vodovodna 7	pri plezanju med nevihto padla z roba stene, kjer so bili vidni sle- dovi strele, ki je razbila veliko gmoto kamenja in izstopni previs.	smrtna
„	Buše pri Mariboru	Pravi vzrok neugotovljiv.	smrtna
„	Eačovljica	zaradi pomanjkljive opreme in na- stopa dežja in snega ter goste megle izgubili orientacijo in mo- rali bivakirati v steni, zaradi česar se niso vrnili domov v predvide- nem času	premraženost in izčrpanost, nekaj odgrnin in deloma ozeble roke in noge
„	Eačovljica		
„	Kranj		
„	Kranj		
„	Ljubljana, Tržaška 53	pri plezanju poškodovan od pada- jočega kamenja	poškodba komolca
„	Ljubljana, Vižmarje 140	pri sestopu z vrha Skute v spod- njem delu južne stene v smeri transverzalne poti zdrsnil okrog 80 m po snegu in preko manjših skalnih skokov	počena leva in desna ar- kada, poškodovan sredinec leve roke, gleženj desne noge in zapestje desne roke
„	Celje-Pečovnik 40	padajoče kamenje v Turskem žle- bu pri transportu ponesrečenca pod zap. št. 40	poškodba leve roke v za- pestju
„	Ljubljana	do nesreče je verjetno prišlo že septembra 1959 ob priliki namera- vanega ilegalnega prehoda drž. meje. Neposredni vzrok neznan.	smrtna
„	Ljubljana, Predjamska	zdrsnil na snežišču	poškodbe na glavi, nogah in rokah

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
44.	9. 7. 1961	Osrednji del severne stene Debele peči	Danilo Sekloča	ključ.	2. 1. 1933	Pariz
45.	9. 7. 1961	Planina Tose	Jože Cvetek	pastir	30. 3. 1926	Stara Fužina
46.	14. 7. 1961	Jugova plezalna smer v Razorju	Willi Uttendoppler	bančni uradnik	25. 11. 1909	—
47.	20. 7. 1961	Na poti pod »Pragom«	Nenad Bartol	študent	21 let	—
48.	28. 7. 1961	V Debeljakovi plezalni smeri v severni steni Mojstrovke	Pavel Peternel	učenec	14. 1. 1944	Mojstrana
49.	23. 7. 1961	Planina Trstje	Boris Hlačar	učenec	15. 6. 1949	Brežice
50.	5. 8. 1961	V tržaški Sandi Blazinovi smeri v zap. delu severne Triglavске stene	Milonka Kolarski član AO Beograd	—	—	—
51.	5. 8. 1961	Igla pri Lučah	Franček Perec	črko-stavec	24. 4. 1929	Zagreb
52.	9. 8. 1961	Na poti Vodole—Korošica	Jurij Vreže	strok. učitelj	16. 4. 1906	Bobovo pri Šmarju
53.	23. 8. 1961	Na planini Dol	Rozalija Potočnik	pastirica	22. 8. 1930	—
54.	27. 8. 1961	V Dolški škrbini	Romana Logonder	knjigovod.	24. 4. 1934	Škofja Loka
55.	10. 9. 1961	Na Križki gori	Franc Ribnikar	vpokojenec	6. 11. 1912	—
			Maks Zupan	brivec	23. 5. 1927	—
56.	10. 9. 1961	Dobrča	Andrej Klander	kmečki sin	6. 10. 1939	Vrhnje 21
57.	16. 9. 1961	Na Veliki planini	Anica Jagodic	—	20. 4. 1924	Sv. Lenart
58.	16. 9. 1961	V severni steni Male Mojstrovke	Marija Zabret	uslužbenka	20. 12. 1927	Kranj-Britof
59.	9. 10. 1961	Na Mali planini	Tilka Kuralt	oskrbnica	1. 3. 1911	—
60.	3. 11. 1961	V Tihi dolini na Veliki planini	Jože Selak	—	—	—
61.	17. 11. 1961	Na grebenu Turske gore	Boštjan Japelj	študent	22. 11. 1935	Dol. Nemško vas pri Trebnju
P O I Z V E D O						
62.	2.—4. 1. 1961	Na pobočju Košutnika na Krvavcu	Janez Prodnik	učenec	1. 10. 1947	Vel. Lašče
63.	6. 5. 1961	Področje Belščice—Pusti rovt	Franci Janiček	učenec	14 let	—

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Jug.	Bled, Želeška 21	pri plezanju se mu je odtrgal oprimek, vsled česar je padel 30 m globoko in priletel z glavo in zadnjim delom telesa na visečo ploščo	težje poškodbe na glavi in po vsem telesu
"	Stara Fužina 55 Bohinj	neznani	smrtna
Svica	Bern-Badgasse 21	pri plezanju je pri prestopu na drugo skalo zdrsnil in padel iz naveze okrog 10 m navzdol v kotanjo	težje poškodbe na glavi in v kolenu leve noge
Jug.	Ljubljana	ko se je spustil po žlebu navzdol, se mu je odkrušil skalnat blok in povzročil padec	pretres možganov, izvin noge in hujše odrgnine po vsem telesu
"	Mojstrana	Vrv je zrušila okrog 70 kg debelo skalo, ki mu je padla na hrbet	smrtna
"	Brežice, Cankarjeva 13	na poti s Triglava zdrsnil in padel	zlom desne roke v podlaktu
"	Beograd	ker ni bilo v kaminu oprimkov, niti primernege mesta, da bi zabil klina je zdrsnila in padla 10 do 15 m navzdol	težke poškodbe na glavi, na levi roki in na desni strani prsnega koša
"	Celje, Na otoku 9	pri vzpenjanju na vrh Igle ob priliki vaje in demonstracije GRS se je odkrušil okrog 1 m ³ velik blok in mu stisnil levo roko	poškodba palca in dlani leve roke
"	Celje, Ulica 29. novembra 27	spodtaknil na kamnu	zlom leve noge v gležnju
"	—	pobodena od blaka	—
"	Skofja Loka, Mestni trg 19	onemogla zaradi srčne slabosti	brez poškodb
"	Kranj, Stritarjeva 2	zaradi slabe vidljivosti v večernem času padla preko skalnatega skoka	težje poškodbe na glavi in zlom noge v gležnju
"	Kranj, Planina 32	času padla preko skalnatega skoka	izvin noge
"	Vrhnje 21 pri Radovljici	zdrsnil na travi in padel v kotanjo	dvakratni zlom leve in enkratni zlom desne noge
"	Sv. Lenart 6	na poti zdrsnila	zlom noge
"	Kranj, Britof 65	Na vaji GRS je med spuščanjem imenovane z Marinerjevo nosilnico jeklena vrv sprožila kamen, ki je padel ponesrečenki na glavo	počena lobanja in notranja krvavitev
"	Mala planina- Jarški dom	pri nošnji tovara zdrsnila in padla	zlom leve noge v gležnju
"	Kazensko-poboljševalni dom v Ljubljani	pri žaganju desk, kjer je delal kot zapornik, je prišel z levo roko pod rezilo cirkularke	globok vrez med palcem in kazalcem leve roke in poškodba zadnjega členka pri sredincu
"	Ljubljana, Študentsko naselje blok IV	pri plezanju je zaradi odtrganega oprimka zdrsnil do previsa in nato čez njega 6 m padel s hrbtom na trd sneg	bolečine v križu — premražen

VALNE AKCIJE

"	Podjelše 1 p. Kamnik	zasut od snežnega plazua	brez uspeha (glej pod zap. št. 5)
"	Jesenice	pogrošan od novembra 1960 — sum pobega čez drž. mejo	brez uspeha

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
64.	7. 7. 1961	V Mali Pišenci na področju Slemena	Vojislav Bregar	prof.	3. 12. 1912	Ljubljana
			Anica Okršlar	nameščenska	22. 10. 1917	Ljubljana
			Anton Jamnik	dijak	15. 6. 1949	Ljubljana
65.	2. 8. 1961	Na zapadni strani Razorja	neznanec	—	—	—
66.	3. 8. 1961	V Mali Pišenci na področju Slemena	Nerone Olivieri	prof.	—	—
			Bruno Perič	prof. štud.	—	—
			Maurizio Vincoletto	—	—	—
			Nadia Scheriani	dijakinja	—	—
			Luciana Scher	dijakinja	—	—
67.	3.—4. 8. 1961	Na področju Krna	Mirko Kovač	uslužbenec	2. 9. 1943	Črna na Koroškem
68.	6. 8. 1961	V centralni steni Špika v skalaški plezalni smeri	Ciril Praček	nameščenec	27. 3. 1913	Podbrdo
			Peter Ferjan	ključavničar	28. 3. 1930	Javornik
			Mihaela Zemva	študentka	23. 9. 1942	Gorje
69.	18. 8. 1961	Na področju Javlovca in Ozebnika	Mirko Kovač	uslužbenec	2. 9. 1943	Črna na Koroškem
70.	29. 10. 1961	Tamar	Barbka Lipovšek	študentka	4. 7. 1941	Ljubljana
			Peter Ščetinin	študent	28. 10. 1935	Celje
71.	28. 11. 1961	Področje Martuljka	Avgust Mertelj	kmečki sin	12. 5. 1931	Srednji vrh

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Jug.	Ljubljana, Miklo- šičeva 17	na povratku z izleta na Sleme zgrešili markirano pot, zaradi na- stopa noči pa tudi izgubili orien- tациjo in bili primorani bivakirati na prostem	nepoškodovani, pač pa pre- mraženi in izčrpani
"	Ljubljana, Jesen- kova 3		
"	Ljubljana, Medve- dova 28		
—	—	akcija pričela zaradi domnevnih klicev na pomoč	brez uspeha
Jug.	Koper, Verđijeva 9	na povratku z izleta na Sleme zgrešili markirano pot, zaradi na- stopa noči pa tudi izgubili orien- tациjo in bili primorani bivakirati na prostem	izčrpanost brez poškodb
"	Koper, Verđijeva 9		
"	Ankaran, Sarnuinu 130		
"	Ankaran, Braghetti Koper, Kalejerija 13		
"	Črna na Koroškem	pogrešan od 13. 7. 1961 na pohodu po slovenski planinski transverzali na področju Bogatinsko sedlo-Krn- planina Razor	brez uspeha
"	Jesenice, Murova 19	akcija pričela zaradi dajanja svet- lobnih znakov	brez poškodb
"	Jesenice, Dobrav- ska 7		
"	Gorje pri Bledu 52		
"	Črna na Koroškem	glej zap. št. 67	brez uspeha
"	Ljubljana, Gospo- ska 10	akcija pričela, ker se nista vrnila v predvidenem času	brez poškodb
"	Ljubljana, Student- sko naselje		
"	nad Martuljkom Srednji vrh 8	pogrešan	brez uspeha

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1960	Naročniki 1960	Članstvo 1961	Naročniki 1961	Število naročnikov 1960 v %	Število naročnikov 1961 v %	Porast 1961	Padeč 1961
1.	Ajdovščina	264	37	240	31	14	12,9	—	6
2.	P. D. Akademsko Lj.	958	14	808	24	1,4	2,9	10	—
3.	Bled	782	49	841	47	6,2	5,6	—	2
4.	Boh. Bistrica	275	17	346	16	6,2	4,6	—	1
5.	Bohinj	460	41	432	39	8,9	9	—	2
6.	Bovec	172	23	180	22	13,3	12,2	—	1
7.	Brežice	519	31	503	29	5,9	5,7	—	2
8.	Celje	1816	221	2057	224	12,1	10,6	3	—
9.	Cerknica	140	17	201	18	12,1	8,9	1	—
10.	Cerkno	265	16	269	15	6	5,5	—	1
11.	Črnomelj	122	15	72	12	12,2	16,6	—	3
12.	Črnuče	360	19	307	19	5,2	6,1	—	—
13.	Dol pri Hrastniku	273	32	559	45	11,7	8	13	—
14.	Domžale	611	39	692	43	6,4	6,2	4	—
15.	Dovje	341	20	392	23	5,9	5,8	3	—
16.	Gorje	726	47	716	48	6,5	6,7	1	—
17.	Gornji grad	211	11	200	10	5,2	5	—	1
18.	Gozd Martuljk	154	5	166	5	3,2	3	—	—
19.	Hrastnik	736	32	835	31	4,3	3,6	—	1
20.	Idrija	688	55	761	53	8	6,6	—	2
21.	Ilir. Bistrica	85	10	90	10	11,7	11,1	—	—
22.	Javornik	802	63	838	79	7,1	9,4	16	—
23.	Jesenice	1161	121	1026	115	11,3	11,2	—	6
24.	Jezersko	95	15	200	18	15,6	9	3	—
25.	Kamnik	950	128	1290	144	13,5	11,2	16	—
26.	Kobarid	110	9	118	8	8,2	6,8	—	1
27.	Kočevje	71	5	60	5	7	8,3	—	—
28.	Koper	392	101	368	100	25,8	27,2	—	1
29.	Kostanjevica	146	5	123	5	3,4	4	—	—
30.	Kranj	1271	339	1711	338	28,3	19,8	—	1
31.	Kranjska gora in Ratče-Planica	240	22	211	24	9,2	11,3	2	—
32.	Križe	357	16	238	26	4,5	10,9	10	—
33.	Krško	525	58	521	58	11,1	11,1	—	—
34.	Laško	687	61	785	56	8,9	7,1	—	5
35.	»Litostroj« Ljubljana	381	55	410	55	14,4	15,4	—	—
36.	Litija	289	21	410	22	7,8	5,4	1	—
37.	Ljubljana-matica	8775	1291	9018	1309	14,7	14,5	18	—
38.	Ljubno	178	30	83	10	16,8	12	—	20
39.	Ljutomer	283	10	301	8	3,5	2,9	—	2
40.	Luče	317	25	176	21	7,6	12	—	4
41.	Majšperk	103	12	105	11	11,6	10,5	—	1
42.	Maribor in PTT	3847	335	4077	312	8,7	7,6	—	23
43.	Maribor »Obrtnik«	505	11	157	11	2,1	2,4	—	—
44.	Medvode	537	63	525	68	11,7	13	5	—
45.	Mengeš	585	43	661	45	7,4	6,8	2	—
46.	Mežica	765	21	874	24	2,7	2,7	3	—
47.	Mozirje	180	15	181	12	8,9	7,2	—	3
48.	Murska Sobota	128	9	245	5	7	2	—	4
49.	Nova Gorica	334	55	344	50	16,5	1,4	—	5
50.	Novo mesto	384	27	437	30	7	6,8	3	—

VESTNIKA L. 1960 IN L. 1961

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1960	Naročniki 1960	Članstvo 1961	Naročniki 1961	Število naročnikov 1960 v ‰	Število naročnikov 1961 v ‰	Porast 1961	Padež 1961
51.	Oplotnica	120	4	154	5	3,2	3,2	1	—
52.	Podbrdo	211	11	188	10	5,6	5,3	—	1
53.	Polzela	220	11	179	10	5	5,6	—	1
54.	Poljčane	88	6	108	8	6,8	7,4	2	—
55.	Postojna	435	29	501	28	6,6	5,6	—	1
56.	Prevalje	767	54	897	50	7	5,6	—	4
57.	PTT-Ljubljana	1201	43	1203	53	3,6	4,4	10	—
58.	Pluj	172	27	197	21	15,6	10,6	—	6
59.	Radeče	212	32	236	30	15,6	12,7	—	2
60.	Radlje	103	12	173	7	11,7	4	—	5
61.	Radovljica	1245	85	1328	95	6,8	7,2	10	—
62.	»Rašica« Šentvid-Lj.	374	14	480	43	3,7	8,5	29	—
63.	Ravne	650	43	652	41	6,6	6,3	—	2
64.	Rimske Toplice	153	20	210	16	13,1	7,6	—	4
65.	Ruše	1166	79	1109	84	6,7	7,5	5	—
66.	Senovo	361	33	391	28	9,1	7,2	—	5
67.	Sežana	54	24	69	22	44,4	32	—	2
68.	Slov. Bistrica	800	38	635	36	4,8	5,7	—	2
69.	Slovenj Gradec	833	44	660	38	14,9	5,8	—	6
70.	Slov. Konjice	279	28	356	21	10	5,8	—	7
71.	Solčava	76	20	73	20	26,3	27,8	—	—
72.	Sentjur	209	16	226	19	7,7	8,4	3	—
73.	Škofja Loka	777	72	1039	69	9,2	6	—	3
74.	Šoštanj	751	31	760	28	4,1	3,7	—	3
75.	Tolmin	504	37	572	41	7,3	7,2	4	—
76.	Trbovlje in »Kum«	1286	111	1583	98	8,7	6,5	—	13
77.	Tržič-Ljubelj	780	54	673	121	6,9	17,9	67	—
78.	Velenje	384	17	564	20	4,4	3,6	3	—
79.	Vipava	—	4	232	5	—	2,2	1	—
80.	Vrhnika	—	32	219	33	—	15	1	—
81.	Vuzenica	157	3	160	3	1,9	1,9	—	—
82.	Zabukovca	239	5	243	3	2,1	1,2	—	2
83.	Zagorje	901	24	1017	26	2,6	2,6	2	—
84.	»Železničar« Ljubljana	711	63	772	64	8,8	8,3	1	—
85.	»Železničar« Maribor	—	—	93	1	—	10	1	—
86.	Železniki	391	20	373	19	5,9	5	—	1
87.	Žerjav	401	19	528	20	4,7	3,8	1	—
88.	Žiri	253	26	388	25	10,3	6,4	—	1
89.	Zreče	160	13	204	10	8,1	5	—	3
		51 661	4 971	56 013	5 004			205	172
Trst-Gorica				100	105			5	—
Beograd				37	36			—	1
Zagreb				61	60			—	1
Republiška PD				39	37			—	2
Ostale republike				69	79			10	—
Inozemski naročniki				58	68			10	—
Zamena z inozemstvom				34	28			—	6
Zamena v državi				26	28			2	—
Razni				137	134			—	3
		5 532		5 579				232	185

PREGLED GRADBENIH

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	I N V E	
			Iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur
1.	Ajdovščina	Dom pod Čavnom (Predmeja)	440 423	—
		Iztokova koča pod Golaki	—	32
2.	Bled	Gostišče Murka na Bledu	602 910	350
		Blejska koča na Lipanci	28 485	150
		Bife na Straži	252 919	30
3.	Bohinjska Bistrica	Koča dr. Janeza Mencingerja	208 000	—
4.	Bohinj - Srednja vas	Vodnikov dom na Velem polju	328 153	—
		Koča pod Bogatinom	333 409	—
		Koča na Uskovnici	104 617	293
5.	Bovec	Koča na Mangartu	840 946	—
		Dom Petra Skalarja na Kaninu	46 048	—
6.	Celje	Frišaufov dom na Okrešlju	1 017 877	—
7.	Cerknica	gradnja planinsko-smučarskega doma na Slivnici	—	800
8.	Dol pri Hrastniku	Dom na Goreh	398 000	1 219
9.	Domžale	Dom na Vel. planini	631 810	—
10.	Dovje-Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	456 774	—
11.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	291 336	375
		Tržaška koča na Doliču	75 813	82
12.	Gornji grad	Dom na Menini planini	—	482
13.	Hrastnik	Dom na Kalu	597 058	250
14.	Ilirska Bistrica	Koča na Vel. Snežniku	164 878	2 500
		Zavetišče na Svinčakih (bivša Can- karjeva koča)	325 000	500
15.	Javornik - Kor. Bela	Staničeva koča pod Triglavom	—	470
		Dom Pristava na Javornškem rovtu	639 542	740
		Kovinarska koča na Zasipski planini	97 266	365
16.	Jesenice na Gor.	Erjavčeva koča na Vršču	398 196	—
		Tičarjev dom na Vršču	279 700	—
		Koča pri izviru Soče	76 709	—
		Koča pod Špičko	10 962	—
17.	Jezersko	Češka koča na Ravneh	12 000	—
18.	Kamnik	Cojzova koča na Kokrškem sedlu	64 422	310
		Koča na Jermanovih vratih	253 439	506
		Koča na Starem gradu	502 636	1 256
		Zavetišče na Kratni	18 150	140
19.	Kočevje	Koča pri Jelenovem studencu	—	1 350
20.	Kostanjev. na Krki	Dom na Polomu	—	—
21.	Kranj	Dom Kokrškega odreda na Kališču	31 000	—
		Dom na Krvavcu	216 000	—
		Koča na Šmarjetni gori	—	—
		Poslovna stavba PD v Kranju	1 500 000	—
22.	Križce	Koča na Kriški gori	430 927	1 300
23.	Kum Trbovlje	Koča na Kumu	95 364	230
24.	Lisca Videm-Krško	Tončkov dom na Lisci	179 838	—
25.	Litija-Šmartno	Dom na Jančah	500 000	120
26.	Litostroj Ljubljana	Litostrojška koča na Soriški pl.	329 622	150
	Ljubljana-matica	Bivak pod Skuto	7 537	—
		Koča pri Sedmerih trigl. jezerih	—	—
		Triglavski dom na Kredarici	—	—
		Dom v Kamniški Bistrici	1 997 950	—
28.	Luče ob Savinji	Okrepčevalnica Igla	39 597	200
29.	Maribor	Spomenik na Jezerskem vrhu	—	—
		Mariborska koča na Pohorju	195 415	—
30.	Medvode	Slavkov dom na Golem brdu	488 901	231

INVESTICIJ V LETU 1961

S T I R A N O

v vred- nosti din	subven- cija PZS din	ostale subven- cije din	dotacija iz sklada PVP din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	Skupne investicije din
—	—	—	—	—	—	440 423
3 200	—	—	—	—	—	3 200
35 000	—	—	—	—	4 000 000	4 637 910
15 000	—	—	—	—	—	43 485
3 000	—	—	—	—	—	253 919
—	—	—	—	—	—	208 000
—	—	—	—	—	—	326 153
80 750	—	—	—	400 000	—	783 409
—	—	519 690	—	300 000	—	185 367
—	—	—	844 350	—	—	1 660 636
—	—	6 710 584	—	—	3 000 000	890 389
—	—	—	—	—	—	10 728 461
80 000	—	120 000	—	—	—	200 000
98 000	—	—	—	—	2 500 000	2 996 000
—	—	—	—	—	—	631 810
—	—	—	—	—	—	456 774
56 250	—	—	781 973	—	—	1 129 559
12 300	—	—	—	—	—	88 113
38 560	—	—	—	—	—	38 560
25 000	—	150 000	—	—	—	772 058
100 000	—	932 400	1 463 419	—	—	2 660 697
20 000	—	—	—	—	—	345 000
70 500	—	—	3 043 774	1 000 000	—	4 114 274
74 000	—	—	—	—	—	713 542
36 500	—	—	—	—	—	133 766
—	—	—	—	—	—	398 196
—	—	—	—	—	—	279 700
—	—	—	—	—	—	76 709
—	—	—	—	—	—	10 962
17 900	—	—	—	—	—	12 000
50 660	—	—	119 812	508 500	1 655 856	2 366 490
125 659	—	579 312	—	—	—	304 099
14 000	—	—	—	—	773 438	1 981 045
135 000	—	320 000	—	—	—	32 150
—	—	608 050	—	—	—	455 000
—	—	—	—	—	—	608 050
—	—	—	—	—	—	31 000
—	—	—	—	—	34 000 000	34 216 000
—	—	—	—	—	28 000 000	28 000 000
130 000	—	—	—	—	1 500 000	3 000 000
50 000	—	—	—	—	—	560 927
—	—	—	—	—	—	145 364
200 000	—	200 000	—	—	—	179 838
30 000	—	2 067 500	—	—	—	900 000
—	—	—	—	—	—	2 427 122
—	—	—	—	1 600 000	—	7 537
—	—	1 895 045	—	—	—	1 600 000
—	—	—	—	—	—	1 895 045
20 000	—	—	—	—	2 000 000	3 997 950
—	—	1 633 941	—	—	—	59 597
—	—	—	—	—	—	1 633 941
23 100	—	—	—	—	—	195 415
—	—	—	—	—	—	512 001

		I N V E	
Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	
		iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur
31.	J. Trdine Mengoš	Mengeška koča na Gobavici	650 000 120
32.	Mežica	Zavetišče Grohat na Raduhi	21 000 230
		Zavetišče pri Pucu	3 000 50
		Zavetišče pri Škrubeju	189 000 100
		Dom na Peci	425 000 620
		Koča na Pikovem (Podpeca)	391 000 120
33.	Nova Gorica	Stjenkova koča na Trstelju	75 000 40
		Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	60 000 —
34.	Novo mesto	Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih	248 000 50
35.	Obrtnik Maribor	Planinski dom Kozjak (Tujzlov vrh)	540 000 3 200
36.	Oljka Polzela	Koča na Oljki gori	— —
37.	Oplotnica	Koča na Pesku	455 000 —
38.	Podbrdo	Koča na Črni prsti	— 88
39.	Poljčane	Dom na Boču	492 335 186
40.	Postojna	Koča Mladika na Pečni rebri	28 500 716
		Vojkova koča na Nanosu	134 000 —
41.	PTT Ljubljana	Poštarska koča na Vršiču	373 056 —
42.	PTT Maribor	Poštarska koča pod Plešivcem	— 2 160
43.	Radeče pri Z. mostu	Zasavska koča na Prehodavcih	54 000 30
		Zavetišče Lovrenc	30 000 —
44.	Radovljica	Valvazorjev dom pod Stolom	260 941 —
45.	Ravne na Koroškem	Pripravljalna dela za gradnjo doma na Naravskem vrhu	166 663 180
46.	Rimske Toplice	Zavetišče na Kopitniku	— 630
47.	Ruše pri Mariboru	Ruška koča na Pohorju	91 400 —
48.	Slovenjgradec	Koča pod Kremžarjevim vrhom	6 950 —
		Grmovškov dom pod Vel. Kopo	117 651 —
49.	Šentjur pri Celju	Gradnja Partizanskega doma na Re- sevni	— 4 250
50.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	58 440 —
51.	Šoštanj	Andrejev dom na Slemenu	1 192 000 2 500
52.	Tolmin	Koča na Razor planini	500 000 350
53.	Trbovlje	Gradnja novega doma na Mrzlici	534 325 4 200
54.	Tržič	Kostanjčeva koča na Dobri	115 968 —
55.	Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	100 463 —
56.	Vipava	Zavetišče pri Abramcu na Nanosu	100 900 30
57.	Zagorje ob Savi	Čoparjeva koča na Cemšeniški pl.	619 332 210
		Koča na Zasavski gori	171 659 90
58.	Zreče	Koča na Rogli	201 197 214
59.	Železničar Ljublj.	Tumova koča na Slavniku	328 720 —
		Gradnja koče na Vogarju	887 821 180
60.	Žerjav	Koča na Smrekovcu	67 344 —
61.	Ziri	Gradnja nove koče na Goropekah	— 3 175
		Skupaj	25 246 292 38 150
		V letu 1960:	26 300 341 27 620
		V letu 1961:	25 246 292 38 150
		Razlika:	-1 054 049 +10 530

S T I R A N O

vred- nosti din	subven- cija PZS din	ostale subven- cije din	dotacija iz sklada PVP din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	Skupne investicije din
24 000	—	—	—	—	—	674 000
34 500	—	—	—	—	—	55 500
7 500	—	—	—	—	—	10 500
15 000	—	—	—	—	—	204 000
81 900	—	—	—	—	—	506 900
18 000	—	—	—	—	—	409 000
8 000	—	—	—	—	—	83 000
—	—	—	—	—	—	60 000
10 000	—	100 000	—	—	—	358 000
960 000	—	2 500 000	—	—	—	4 000 000
—	—	4 200 000	—	—	882 205	5 082 205
—	—	—	—	—	—	455 000
8 800	—	—	128 515	—	—	137 315
18 600	—	155 000	—	—	—	665 935
179 000	—	53 500	—	—	—	259 000
—	—	—	—	—	—	134 000
—	—	—	—	—	—	373 056
756 000	—	110 259	—	—	—	866 259
4 500	—	—	20 000	—	—	78 500
—	—	—	—	—	—	30 000
—	—	—	—	698 716	—	959 657
18 000	—	—	—	—	—	184 663
137 000	—	—	—	—	—	137 000
—	—	—	—	—	—	91 400
—	—	—	—	—	—	6 950
—	—	—	—	—	—	117 651
2 550 000	—	4 225 600	—	—	—	6 775 600
—	—	—	—	—	—	58 440
250 000	—	632 175	—	356 153	—	2 430 328
35 000	—	—	—	400 000	—	935 000
840 000	—	1 684 000	—	—	1 900 000	4 958 325
—	—	—	—	—	—	115 966
—	—	150 000	—	—	—	250 463
6 000	—	—	—	—	—	106 900
21 000	—	—	—	—	—	640 332
9 000	—	—	—	—	—	180 659
14 920	—	—	—	—	—	216 117
—	—	—	—	700 000	—	1 028 720
45 000	—	—	—	—	100 000	1 032 821
—	—	—	—	—	—	67 344
317 500	—	2 636 320	—	—	—	2 953 820
7 913 599	—	32 183 376	6 401 843	5 963 369	80 311 499	158 019 978
3 056 700	3 491 537	19 685 600	3 575 923	13 877 512	32 439 798	102 427 411
7 913 599	—	32 183 376	6 401 843	5 963 369	80 311 499	158 019 978
+4 856 899	-3 491 537	+12 497 776	+2 825 920	-7 914 143	+47 871 701	+55 592 567

PREGLED KAPACITETE, OBISKA IN NOČTEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1961

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					število postelj	število skupnih ležišč	vseh ležišč	Jugoslovanov	inozemcev	vseh skupaj	
1.	Studentski planinski dom Tamar	Jul. Alpe	1108	Akademsko PD Ljubljana	20	29	49	12 755	131	12 886	3 845
2.	Blejska koča na Lipanci	"	1633	Bled	24	13	37	2 525	53	2 578	870
3.	Gostišče MURKA na Bledu ¹	"	501	Bled	3	10	13	ne evidentira			—
4.	Bife na Straži ²	"	636	Bled	—	—	—	2 580	—	2 580	—
5.	Zavetišče Mrzli studenec ³	"	1214	Bled	4	—	4	740	—	740	—
6.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Bohinjska Bistrica	—	8	8	1 102	55	1 157	74
7.	Vodnikov dom na Vellem polju	"	1805	Bohinj—Srednja vas	33	10	43	4 497	28	4 525	1 703
8.	Koča pod Bogatinom	"	1513	Bohinj—Srednja vas	39	15	54	4 805	23	4 828	4 002
9.	Koča na Uskovnici	"	1138	Bohinj—Srednja vas	17	8	25	2 501	18	2 519	1 459
10.	Koča Zlatorog v Trenti	"	622	Bovec	17	16	33	5 036	71	5 107	1 786
11.	Dom na Predelu	"	1156	Bovec	3	7	10	15 102	30	15 132	336
12.	Dom Petra Skalarja na Kaninu	"	1311	Bovec	17	68	85	312	10	322	90
13.	Koča na Mangrtu	"	2072	Bovec	11	10	21	13 136	32	13 168	403
14.	Aljažev dom v Vratih	"	1015	Dovje—Mojstrana	28	130	158	14 458	674	15 132	5 317
15.	Dom Planika pod Triglavom	"	2408	Gorje pri Bledu	27	33	65	4 987	394	5 381	1 257
16.	Tržaška koča na Dolici	"	2120	Gorje pri Bledu	28	16	44	5 098	475	5 573	1 405
17.	Staničeva koča pod Triglavom ⁴	"	2332	Javornik—Koroška Bela	18	—	18	2 742	23	2 765	568
18.	Kovinarska koča na Zasipski planini	"	892	Javornik—Koroška Bela	14	16	30	5 095	8	5 103	327
19.	Erjavčeva koča na Vrščicu	"	1515	Jesenice na Gorenjskem	20	33	53	13 177	200	13 377	2 632
20.	Tičarjev dom na Vrščicu	"	1620	Jesenice na Gorenjskem	14	34	48	16 926	104	17 030	583
21.	Koča pri izviru Soče	"	876	Jesenice na Gorenjskem	—	10	10	15 859	—	15 859	225
22.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2180	Jesenice na Gorenjskem	—	4	4	9	—	9	13
23.	Bivak II (Pod Rokavi)	"	2140	Jesenice na Gorenjskem	—	6	6	40	—	40	35
24.	Bivak III (Za Akom)	"	1340	Jesenice na Gorenjskem	—	8	8	44	—	44	62
25.	Bivak IV (Na Rušju)	"	1980	Jesenice na Gorenjskem	—	6	6	47	—	47	47
26.	Koča v Martuljku	"	930	Jesenice na Gorenjskem	—	6	6	87	—	87	134
27.	Koča pod Spičko	"	2050	Jesenice na Gorenjskem	—	16	16	442	—	442	307
28.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	25	31	1 137	19	1 156	115
29.	Koča v Krnici	"	1218	Kranjska gora	8	22	30	516	—	516	183
30.	Mihov dom na Vrščicu	"	1150	Kranjska gora	2	16	18	3 511	16	3 527	728
31.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	16	16	32	2 300	25	2 325	1 505

¹ Gostišče pričelo obratovati 1. 1. 1961

² Obratoval samo od 15. 5. do 1. 10. 1961

³ Prenehalo obratovati 31. 3. 1961

⁴ Zaradi adaptacije le zasilno oskrbovana

32.	Litostrojska koča na Soriški planini	"	1307	Litostroj Ljubljana	51	18	69	9 295	65	9 360	1 216
33.	Dom na Komni	"	1520	Ljubljana — matica	74	24	98	3 905	70	3 975	11 230
34.	Koča pri Savici	"	651	Ljubljana — matica	3	28	31	2 693	104	2 797	1 927
35.	Mladinsko zavet. na Bogatinskem sedlu	"	1804	Ljubljana — matica	—	10	10	1 792	19	1 811	236
36.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1683	Ljubljana — matica	54	53	107	6 850	317	7 167	4 291
37.	Triglavski dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana — matica	50	58	108	8 745	428	9 173	3 415
38.	Gomiščekovo zavetišče na Krnu	"	2060	Nova Gorica	—	30	30	1 125	133	1 258	742
39.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	900	Nova Gorica	24	30	54	1 923	156	2 079	570
40.	Koča na Crni prsti	"	1844	Podbrdo	4	12	16	1 486	13	1 499	365
41.	Zavetišče Petrovo brdo	"	804	Podbrdo	4	—	4	163	—	163	26
42.	Poštarska koča na Vršiču	"	1725	PTT Ljubljana	6	22	28	10 014	177	10 191	1 106
43.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2050	Radeče pri Zidanem mostu	—	22	22	3 175	88	3 263	249
44.	Pogačnikov dom pri Kriških jezerih	"	2052	Radovljica	36	62	98	1 453	475	1 928	2 185
45.	Koča na Razor planini	"	1333	Tolmin	42	18	60	2 049	51	2 190	619
46.	Zavetišče Globoko	"	1835	Tolmin	—	4	4	—	—	—	—
47.	Koča na Poreznu	"	1632	Cerkno	21	12	39	1 832	6	1 838	190
48.	Dom na Črnem vrhu nad Novaki	Pred-	1288	Cerkno	25	—	25	3 318	35	3 353	140
49.	Zavetišče na Robidenskem brdu	Jul. Alp	824	Cerkno	2	—	2	1 987	2	1 989	33
50.	Zavetišče v Ravnah	"	707	Cerkno	2	—	2	1 475	23	1 498	13
51.	Koča na Smarješki gori	"	664	Kranj	—	—	—	12 953	—	12 953	—
52.	Slavkov dom na Golem brdu	"	440	Medvode	16	16	32	24 038	145	24 183	890
53.	Dom na Lubniku	"	1027	Škofja Loka	22	—	22	2 964	7	2 971	333
54.	Koča na Ratitovcu	"	1666	za Selško dolino v Železnikih	9	40	49	1 907	—	1 907	585
55.	Zavetišče Farji potok	"	700	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	1 119	—	1 119	—
56.	Zavetišče pri Bertu Dražgoše	"	850	za Selško dolino v Železnikih	2	—	2	2 287	—	2 287	76
57.	Zavetišče Urban Dražgoše	"	850	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	754	—	754	—
58.	Zavetišče Mohor	"	840	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	514	—	514	—
59.	Zavetišče Prtovč	"	1010	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	1 712	—	1 712	—
60.	Zavetišče na Vrsniku	"	742	Žiri	—	2	2	312	—	312	—
61.	Dom Pristava na Javornškem rovtu	"	920	Javornik — Koroška Bela	8	20	28	8 259	4	8 263	744
62.	Dom Kokrškega odreda na Kališču	Kara-	1540	Kranj	21	14	35	2 246	3	2 249	784
63.	Dom na Korenskem sedlu	vanke	1075	Kranjska gora	10	—	10	2 422	243	2 665	170
64.	Dom na Peci	"	1665	Mežica	85	50	135	3 861	7	3 868	3 039
65.	Koča na Plkovem (Podpeca)	"	986	Mežica	6	—	6	3 472	4	3 476	62
66.	Zavetišče pri Skrubeju	"	650	Mežica	—	—	—	4 950	43	4 993	—
67.	Dom na Uršiji gori	"	1696	Prevalje	50	—	50	3 753	5	3 758	1 916
68.	Poštarski dom pod Plešivcem	"	800	PTT Maribor	8	20	28	5 236	33	5 269	745
69.	Valvazorjev dom pod Stolom	"	1180	Radovljica	25	50	75	1 994	32	2 076	723
70.	Roblekov dom na Begunjsčici	"	1757	Radovljica	26	40	66	2 224	19	2 243	1 838
71.	Dom na Kofcah	"	1505	Tržič	16	12	28	2 837	27	2 864	380

5. Junija 1961 prenehalo obratovati

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					število postelj	število skupnih ležišč	vseh ležišč	Jugoslovanov	inozemcev	vseh skupaj	
72.	Dom Titovi graničarji na Zelenici	"	1535	Tržič	—	—	—	611	10	621	—
73.	Zavetišče Tegošče	"	1203	Tržič	—	—	—	78	—	78	—
74.	Prehodno planinsko zavetišče v Trziču	"	516	Tržič	—	—	—	6 137	—	6 137	—
75.	Kostanjčeva koča na Dobri	"	1520	Tržič	—	9	9	1 248	—	1 248	160
76.	Zavetišče na Bistriški planini	"	1052	Tržič	—	—	—	585	—	585	—
77.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kamniške	757	Celje	161	—	161	35 467	139	35 606	8 124
78.	Frišaufov dom na Okrešlju	Alpe	1387	Celje	44	60	104	14 556	53	14 609	618
79.	Kocbekov dom na Korošici	"	1803	Celje	23	36	59	2 291	11	2 302	667
80.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	"	1344	Celje	94	64	158	2 651	11	2 662	213
81.	Mozirska koča — podružnica Smihel	"	852	Celje	—	—	—	1 114	6	1 120	—
82.	Bivak pod Ojstrico	"	1800	Celje	4	—	4	35	—	35	6
83.	Češka koča na Ravneh	"	1545	Jezersko	29	20	49	3 084	26	3 110	976
84.	Cojzova koča na Kokrškem sedlu	"	1791	Kamnik	24	20	44	5 117	18	5 135	1 118
85.	Koča na Jermanovih vratih	"	1884	Kamnik	26	40	66	4 784	26	4 810	1 033
86.	Bivak v Kočni	"	1952	Kranj	—	6	6	48	—	48	48
87.	Koča na Kriški gori	"	1582	Križe	6	24	30	7 228	—	7 228	830
88.	Zavetišče na Mali poljani	"	1100	Križe	—	6	6	2 340	—	2 340	—
89.	Zavetišče Trstenik	"	450	Križe	—	—	—	8 255	—	8 255	—
90.	Zavetišče v Gozdu	"	864	Križe	—	—	—	5 816	—	5 816	—
91.	Zavetišče pri Povšnarju v Kokri	"	733	Križe	—	—	—	4 500	—	4 500	—
92.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana - matica	25	—	25	20 233	45	20 278	2 290
93.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana - matica	—	8	8	21	—	21	26
94.	Koča na Loki pod Raduho	"	1520	Luče ob Savinji	9	25	34	1 853	1	1 854	315
95.	Okrepčevalnica Igla	"	750	Luče ob Savinji	—	—	—	3 100	—	3 100	—
96.	Zavetišče Grohat na Raduhi	"	1882	Mežica	—	16	16	1 140	5	1 145	347
97.	Zavetišče pri Pucu	"	730	Mežica	—	—	—	2 445	17	2 462	—
98.	Koča pod Olševu	"	1250	Solčava	—	—	—	293	5	298	—
99.	Zavetišče pod Ojstrico	"	1206	Solčava	10	20	30	1 046	14	1 060	69
100.	Andrejev dom na Slemenu	"	1096	Soštanj	45	50	95	12 231	389	12 620	1 923
101.	Dom pod Storžičem	"	1100	Tržič	46	24	70	4 136	24	4 160	906
102.	Bivak v Storžiču	"	1750	Tržič	6	—	6	102	—	102	20
103.	Koča na Smrekovcu	"	1377	Zerjav	40	24	64	5 117	—	5 117	2 114
104.	Koča na Mali planini	Predgorje	1447	Črnuče	—	20	20	ne evidentira			507

105.	Dom na Veliki planini	"	1560	Domžale	19	28	47	4 126	—	4 126	2 247
106.	Dom na Menini planini	"	1508	Gornji grad	18	—	18	1 243	—	1 243	484
107.	Koča na Starem gradu	"	583	Kamnik	—	—	—	8 502	—	8 502	—
108.	Zavetišče na Kratni ⁷	"	518	Kamnik	—	—	—	ne evidentira	—	—	—
109.	Dom na Krvavcu	"	1700	Kranj	28	70	98	33 052	48	33 100	6 918
110.	Koča ob žičnici na Krvavcu	"	1495	Kranj	—	—	—	10 928	20	10 948	—
111.	Mengeška koča na Gobavici	"	440	Janeza Trdine Mengeš	5	—	5	33 084	9	33 093	131
112.	Koča na Gori Oljki ⁸	"	734	Oljka Polzela	—	—	—	ne evidentira	—	—	—
113.	Zavetišče na Besevni z razgl. stolpom	"	610	Sentjur pri Celju	2	—	2	2 382	23	2 405	86
114.	Mariborska koča z razglednim stolpom	Pohorje	1040	Maribor	35	18	53	25 096	25	25 121	2 763
115.	Ribniška koča na Pohorju	"	1530	Maribor	34	25	59	10 350	33	10 383	3 271
116.	Koča na Pesniku ⁹	"	1100	Maribor	—	15	15	452	—	452	62
117.	Koča na Pesku	"	1482	Oplotnica	30	—	30	5 699	9	5 708	206
118.	Ruška koča (Tineta dom)	"	1250	Ruše pri Mariboru	19	38	57	24 223	156	24 379	3 068
119.	Koča nad Sumikom ¹⁰	"	1125	Ruše pri Mariboru	8	12	20	1 134	2	1 136	318
120.	Dom pri Treh Kraljih	"	1200	Slovenska Bistrica	38	20	58	3 719	17	3 736	956
121.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	"	1161	Slovenj Gradec	10	19	29	1 425	—	1 425	702
122.	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	"	1377	Slovenj Gradec	34	16	50	4 064	—	4 064	2 305
123.	Razgledni stolp na Rogli	"	1517	Slovenske Konjice	—	—	—	ne evidentira	—	—	—
124.	Koča Planinc (Tajzl)	"	1010	Vuzenica	2	7	9	848	—	848	—
125.	Koča na Rogli	"	1481	Zreče	25	8	33	7 644	22	7 666	1 672
126.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	698	Poljčane	30	50	80	2 166	6	2 172	670
127.	Koča na Zavarčevem vrhu	Kozjak	914	Maribor	13	11	24	2 410	—	2 410	252
128.	Zavetišče na Urbanu	"	595	Maribor	—	—	—	2 136	—	2 136	—
129.	Planinski dom Kozjak (Tujzlov vrh)	"	705	Obrtnik Maribor	24	14	38	1 596	—	1 596	146
130.	Zavetišče Sober ¹¹	"	320	Obrtnik Maribor	—	—	—	ne evidentira	—	—	—
131.	Zavetišče Podlipje	"	840	Vuzenica	—	—	—	1 740	22	1 762	—
132.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	970	Velenje	36	14	50	4 244	—	4 244	975
133.	Koča na Bohorju	Zasavje	925	Bohor Senovo	31	20	51	4 172	13	4 185	1 480
134.	Celjska koča (Tovst)	"	750	Celje	52	11	63	4 486	—	4 486	862
135.	Dom v Gorah	"	791	Dol pri Hrašniku	18	20	38	4 381	158	4 539	211
136.	Koča na Kalu	"	956	Hrašnik	33	38	71	5 662	22	5 684	772
137.	Koča na Kumu	"	1219	Kum Trbovlje	35	25	60	9 518	8	9 526	1 723
138.	Dom na Šmohorju	"	774	Laško	25	25	50	2 605	7	2 612	1 105
139.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca Videm - Krško	22	9	31	6 636	29	6 665	1 811
140.	Dom na Jančah	"	794	Litija - Šmartno	17	20	37	7 051	11	7 062	721
141.	Zavetišče Lovrenc	"	711	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	806	—	806	—
142.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Rimske Toplice	4	—	4	2 201	—	2 201	47
143.	Dom na Mrzlici	"	1119	Trbovlje	16	13	29	9 237	6	9 243	790

⁷ Pričelo obratovati 27. 7. 1961

⁸ Zaradi adaptacije le zasolino oskrbovana

⁹ Obratovala samo od januarja do julija 1961

¹⁰ Prenehala obratovati 1. 5. 1961.

¹¹ Pričelo obratovati 1. 8. 1961

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	vseh ležišč	Jugoslov. vanov	inozemcev	vseh skupaj	
144.	Koča na Zasavski gori	"	849	Zagorje ob Savi	25	28	53	4 711	17	4 728	883
145.	Zavetišče Zaloka	"	670	Zagorje ob Savi	—	—	—	2 327	—	2 327	—
146.	Čoparjeva koča na Cemšeniški planini	"	1206	Zagorje ob Savi	16	12	28	1 704	—	1 704	148
147.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	14	30	44	2 341	46	2 387	160
148.	Dom Vinka Padersiča	"	822	Novo mesto	6	12	18	3 150	—	3 150	338
149.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Crnomelj	30	20	50	7 716	28	7 744	1 133
150.	Gostišče v Črmošnjicah	gričevje	400	Crnomelj	4	—	4	ne evidentira			—
151.	Bife na kolodvoru v Crnomlju	"	156	Crnomelj	—	—	—	ne evidentira			—
152.	Koča na Jelenovem studencu	"	850	Kočevje	5	12	17	623	—	623	89
153.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski	1260	Ajdovščina	—	15	15	189	14	203	33
154.	Zavetišče Antona Bavčerja na Cavnu ¹²	gozd	1239	Ajdovščina	—	—	—	1 018	56	1 074	—
155.	Dom pod Cavnom (Predmeja)	"	890	Ajdovščina	13	—	13	1 360	30	1 390	198
156.	Koča pri izviru Hublja	"	259	Ajdovščina	—	—	—	2 291	97	2 388	—
157.	Koča Kekec na Katarini	"	306	Nova Gorica	22	—	22	12 222	1 342	13 564	1 400
158.	Zavetišče Sivka	Idrijsko	1006	Idrija	—	—	—	5 161	—	5 161	—
159.	Zavetišče pri Jelenku	hribovje	1106	Idrija	—	—	—	2 847	—	2 847	—
160.	Dom na Hleviški planini z razgl. stolpom	"	907	Idrija	6	4	10	4 213	—	4 213	283
161.	Dom na Javorniku	"	1240	Idrija	12	—	12	3 809	—	3 809	217
162.	Planinski dom rudarjev Vojsko	"	1089	Idrija	35	7	42	7 988	—	7 988	589
163.	Zavetišče na Svinščakih	Snežnik	1242	Ilirska Bistrica	—	—	—	ni poslovala			—
164.	Koča na Velikem Snežniku ¹²	"	1796	Ilirska Bistrica	—	16	16	1 734	113	1 847	—
165.	Stjenkova koča na Trstelju	Tržaško-Komenski	642	Nova Gorica	—	12	12	653	147	800	64
166.	Tumova koča na Slavniku	kras	1028	Železničar Ljubljana	5	22	27	3 893	680	4 573	218
167.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1248	Postojna	2	46	48	2 687	40	2 727	1 153
168.	Zavetišče pri Abramcu	"	915	Vipava	(senik)	—	—	1 493	22	1 515	172
169.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notranjski kras	710	Postojna	—	—	—	3 351	42	3 393	—

S k u p a j 2 521 2 523 5 044 788 871 9 293 798 164 137 082

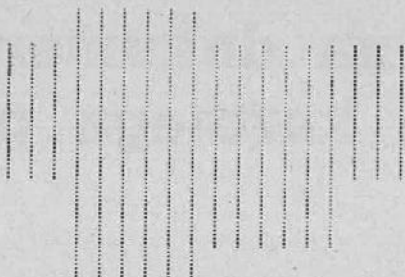
Leta 1960: 2 576 2 444 5 020 751 810 8 621 760 431 136 566

Leta 1961: 2 521 2 523 5 044 788 871 9 293 798 164 137 082

Razlika: - 55 + 79 + 24 + 37 061 + 672 + 37 733 + 522

¹² Zavetišče ni poslovalo, žig in vpisna knjiga sta bila pri logarju
¹³ Zaradi gradnje le zasilno oskrbovana

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz sledečih držav:
 3544 iz Italije, 2872 iz Avstrije, 1517 iz Zahodne Nemčije, 714 iz Anglije, 2,8 iz Nizozemske, 139 iz Francije, 113 iz Svice, 103 iz ZDA, 56 iz Poljske, 44 iz Belgije, 32 iz Madžarske, 21 iz Kanade, 20 iz Švedske, 19 iz CSR, 19 iz SSSR, 9 iz Norveške, 6 iz Danske, 5 iz Indonezije, 4 iz Bolgarije, 4 iz Rodezije, 3 iz Indije, 1 iz Avstralije, 1 iz Grčije, 1 iz Luxemburga, 1 iz Vzhodne Nemčije, 1 iz ZAR in 6 brez narodnosti.

Ľavarna duřika Ruře

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni duřik in nitrofoskal – Ruře

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in aceten

za rezanje in varjenje kovin

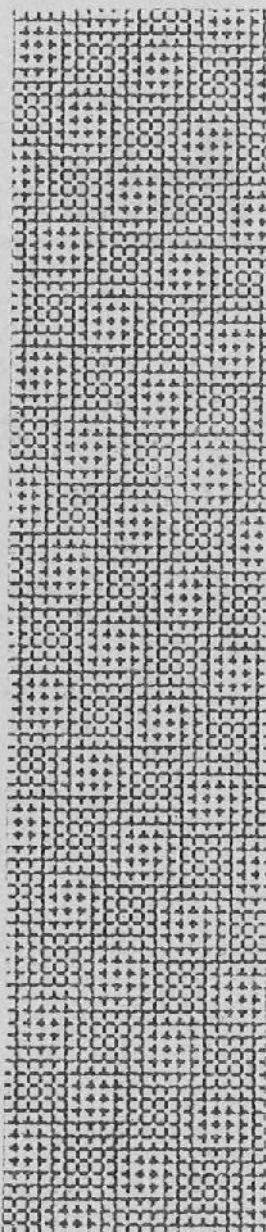
Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzovayni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 80-108 in 80-128, teleprinter: 03312

Źelezniřka postaja: Ruře – Industrijski tir. Tekoči raĉun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950

Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-29/1-11

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

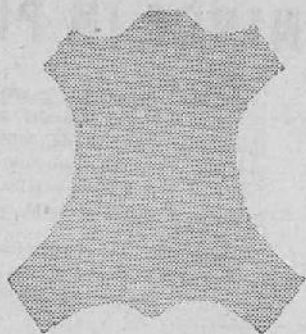
vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknanje v standardni velikosti
in tisku.
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje
komerčno in goodeyar
vse vrste boksov
črnega in barvastih
dullboks
za specialne smučarske čevlje
mastno, cugovano
in nekrišplovano kravino
ter svetovno znani Ilkanec
kupite najceneje
v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

ZA PLANINCE IN PLANINSKE DOMOVE

»ASTRA« PLASTIČNA GALANTERIJA

stekleničke »Dojenček«, steklenice in ročke za tekočine, termos steklenice, čutarice, kanglice, kazarčki, krožniki globoki in plitki, skleda, jedilni in mašalni pribori, lijaki, zajemalke, cedila, krušne košarice, kuhinjska rezila, tase, doze navadne in hladilne, menažne garniture, etulji za higienske predmete, umivalniki, gobe in krpice za umivanje, smetišnice, nočne pasode, obežalniki, ščetke za čiščenje in nego, glavniki — cvetlični lančki, vrvice za perilo, predpražniki itd.

»ASTRA« USNJENA GALANTERIJA

šolske torbe, potovalne, tržne, damske in otroške torbice, aktovke, denarnice, listnice, etulji za dokumente, ključke, cigarete in očala, potovalne in športne vreče, pasove, — kovčke usnjene iz fibra, lepenke in polivinila, — rokavice damske in moške itd.

»ASTRA« PLASTIČNE MASE

folija za namizne prte, enobarvna, večbarvna in prozorna v različnih dimenzijah, — ultrapas in juvidur plošče za oblogo pohištva, — tekači za opremo stanovanj in poslovnih prostorov, — podalit za oblogo stanovanja, — plastični profili za zaključke pohištvenih robov, — vinil koža za tapetiranje pohištva in pregradnih sten itd.

»ASTRA« TEHNIČNI TEKSTIL

gradl za žimnice, brokat — tkanine za posteljino, dekorativne tkanine, zavese v modernih in klasičnih vzorcih in barvah, — ceradna platna, gumirana platna, — filci, — delovne obleke, — žima in trava za žimnice — vrvi vseh vrst in dolžin, — platnene gurte raznih dimenzij, sukaneci raznih debelin in barv itd.

»ASTRA« IGRAČKE

žoglice iz gume in plastičnih mas, — otroške pupe raznih velikosti, — plavalne blazine v obliki krokodila, konja, laboda itd. — električne lokomotive s tračnicami in postajnimi komandami, — razne lutke in živalice s pogonom na pero, elektriko in brez pogona, — živalice hranilniki iz plastične mase, — otroške vedrice in kuhinjske igračke v minijaturi, — jadralnice, parniki, čolni, avtomobili, vrtljaki, glasbene ploščice, sestavljenke itd.

»ASTRA« BIZUTERIJA

otroške in damske ogrlice in medaljoni, — otroške, damske in moške okrasne sponke, — prvovrstne damske in moške ure

Veletrgovina

LJUBLJANA — Bežigrad 6

Telefon: Hišna centrala 32-394

Poslovalnica »GUMA«, Ljubljana, Trubarjeva cesta 30

Telefon: 20-101

Poslovalnica »TEHNIČNI TEKSTIL«, Ljubljana, Moše Pijade ulica 26

Telefon: 31-758

Poslovalnica »ZAŠČITNA SREDSTVA«, Ljubljana, Trubarjeva cesta 23

Telefon: 31-679

Poslovalnica »PLASTIKA«, Ljubljana, Jurčičev trg 2

Telefon: 21-247

Poslovalnica »GUMA IN PLASTIKA«, Ljubljana, Titova cesta 23

Telefon: 21-424

Poslovalnica »GORENJKA«, Kranj, Savska cesta 18

Telefon: 941-28-42

Poslovalnica »GORENJKA«, Kranj, Prešernova cesta 6

Telefon:

»ASTRA« SERVIS, Ljubljana, Titova cesta 23 — dvorišče

Telefon: 21-425

Planinska društva!

Gorski reševalci!

Najvažnejša naloga ob nesrečah v gorah je hitro obveščanje. Industrija Iskra, ki proizvaja širok sortiment izdelkov je izdelala za te in podobne svrhe posebni ultrakratkovalovni oddajnik — sprejemnik Phonoport III. Aparatura ima naslednje prednosti:

- Prenosno obliko
- Deloma tranzistorizirana
- Napajanje z običajnim akumulatorjem
- Tehta le nekaj nad 6 kg
- Domet okrog 50 km (odvisen od konfiguracije terena)
- Preprosto upravljanje
- Telefonski pogovor prek mikrofona, ki je obenem zvočnik
- Štirje fiksni UKV kanali
- Ugodna cena
- Garancija eno leto

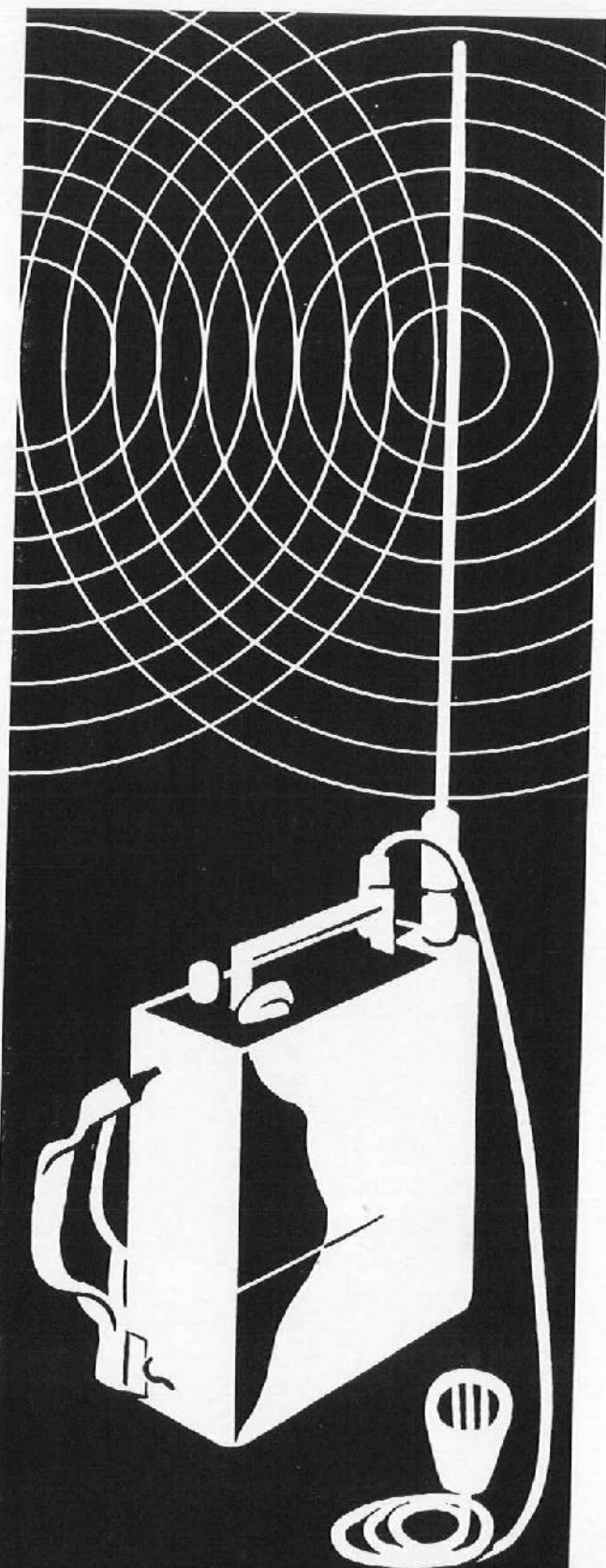
Vsa pojasnila in nakup pri
Prodajno servisni organizaciji

ISKRA

Ljubljana, Linhartova 35,
telefon 32-933

ali industrijskih prodajalnah
»ISKRA« v:

Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Rijeki,
Sarajevu, Skopju, Splitu, Titogradu
in Mariboru.

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od gredlja

okroglo, polokroglo, kvadratno, ploščato, šestoglato, osemoglato in tračno jeklo
debelo, srednje, tanko in fino pločevino
vlečeno, luščeno in brušeno jeklo
debelo, srednje, tanko in fino žico
hladno valjane trakove — od zelo širokih do finih cevi od $1/8''$ — $3''$
bodečo žico in pohištvene vzmeti
žičnike
elektrode za avtogeno in elektro varjenje

do plemenitih jekel